OSMANLI DÖNEMİNDE IRAK

Plan, Fotoğraf ve Belgelerle

IRAQ DURING THE OTTOMAN PERIOD

Plans, Photographs and Documents

Ön Kapak
Arka Kapak

T.C.
BAŞBAKANLIK
DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı

OSMANLI DÖNEMİNDE IRAK
IRAQ DURING THE OTTOMAN PERIOD

İstanbul '06

T.C.
BAŞBAKANLIK
DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı

REPUBLIC OF TURKEY
PRIME MINISTRY
GENERAL DIRECTORATE OF STATE ARCHIVES
Directorate of Ottoman Archives

Proje Yöneticisi | *Project Director*
Doç. Dr. Yusuf SARINAY
Devlet Arşivleri Genel Müdürü

Proje Sorumluları | *Project Supervisors*
Doç. Dr. Mustafa BUDAK
Devlet Arşivleri Genel Müdür Yardımcısı
Dr. Önder BAYIR
Osmanlı Arşivi Daire Başkanı

Yayına Hazırlayanlar | *Prepared for Publication by*

Editör | *Editor*
Cevat EKİCİ

Belge | *Documents*
Muzaffer ALBAYRAK
Ayhan ÖZYURT
Kevser ŞEKER
Sinan ÇULUK

İngilizce Çeviri | *English Translation*
Adem GÜNAYDIN

Coğrafi Saha Danışmanı | *Geographical Advisor*
Dr. Aras NEFTÇİ

Fotoğraf | *Photographs*
Dr. Aras NEFTÇİ
Şefik KANYILMAZ

Sanat Yönetmeni | *Art Director*
Muhammed Nur ANBARLI

Görsel Yönetmen | *Visual Director*
Süleyman ESEN

Sayfa düzeni uygulama | *Page Layout*
Murat TUNOĞLU
Barış KAYA

Film çıkış | *Pre-print*
Tempo GRAFİK

Yapım | *Production*
Plato YAYIN GRUBU

Baskı ve Cilt | *Print*
Plato BASIMEVİ

T.C.
BAŞBAKANLIK
DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı

Yayın Nu: 83

OSMANLI DÖNEMİNDE IRAK
Plan, Fotoğraf ve Belgelerle

IRAQ DURING THE OTTOMAN PERIOD
Plans, Photographs and Documents

İstanbul '06

İÇİNDEKİLER
CONTENTS

KISALTMALAR
ABRIDGEMENT

A.DVN.MKL	: Sadaret Divan Mukavelenameler
A.MKTUM	: Sadaret Mektubi Kalemi Umum Vilayat
BEO	: Babıali Evrak Odası
BOA	: Başbakanlık Osmanlı Arşivi
HH.THR	: Hazine-i Hassa Tahrirat Kalemi
İ.DH	: İrade Dahiliye
İ.Hus.	: İrade Hususi
PLK	: Plan-Proje
ŞD	: Şura-yı Devlet

SUNUŞ

Doç. Dr. YUSUF SARINAY
Devlet Arşivleri Genel Müdürü

Bugün Irak Devleti'nin yer aldığı bölge tarihte Mezopotamya olarak adlandırılmaktadır. Fırat ile Dicle nehirleri arasında bulunan ve adını buradan alan Mezopotamya, verimli toprakları ve uygun iklim şartları nedeniyle çok eski zamanlardan beri yoğun göçe sahne olmuş,dolayısıyla da birçok farklı kültür ve halk bir arada yaşamıştır. Bu farklı yapısı ve pek çok kültürü barındırması bölgenin gelişmiş bir medeniyet olmasına sebep teşkil etmiştir. Bilinen ilk okur-yazar topluluğuna ev sahipliği yapmış ve bu özelliklerinden dolayı da "Medeniyetler Beşiği" olarak anılmıştır.

Yukarıda da bahsettiğimiz gibi verimli toprakları ve doğal kaynakları yüzünden tarih boyunca birçok kez el değiştirmiş ve bölgeye uzun süre devam eden sürekli göçler, hem siyasî iktidarın belirli bir çizgi izlemesini engellemiş hem de kültürel ve teknolojik anlamda kent ve toplumların gelişimini körüklemiştir. Sümerler, Persler Akadlar, Babilliler, Asurlular, Sasaniler ve daha birçok halk ve kavim Mezopotamya'da kök salmıştır.

Emevî ve Abbasîlerin idaresinde bulunduğu sırada; bugün Kuzey Irak denilen bölgeye önemli sayıda Türk boyları yerleştirilmiştir. Bu idareyi, Büveyhiler takip etmiş,büyük Selçuklu Hükümdarı Tuğrul Bey zamanında da idare Selçukluların eline geçmiştir. Karakoyunlu, Akkoyunlu ve nihayet Safeviler aynı bölge üzerinde sırasıyla yer almışlardır.

Yavuz Sultan Selim zamanında Osmanlı Devleti'nin Avrupa'da yerleşmek ve devletin sınırlarını batı yönünde genişletmek politikası yön değiştirmiştir. Doğu'ya kayan fetih hareketleri ile Osmanlı Devleti Asya ve Afrika'ya kadar yayılmayı hedeflemiş ve önemli bir ölçüde bu hedefe ulaşılmıştır. Bu dönemde Kerkük, Mardin, Musul, Hısn-ı Keyf ve Rakka gibi şehirler, Osmanlı idaresine girmiştir. Kanunî döneminde yapılan fetihlerle de Irak'ın tamamı Osmanlı yönetimine dâhil olmuş ve Mezopotamya ve dolayısla Irak tarihinde yeni bir sayfa açılmıştır.

Osmanlı Devleti yönetimi altında bulundurduğu Irak bölgesi halkının hayat şartlarının iyileşmesi ve bunun devamlılığı için, göreve getirdiği Musul, Kerkük gibi şehirlerdeki yöneticilerine, vilayetin imarı, halkın himayesi gibi emirler göndermiştir. Gönderilen emirlerde, bölgenin şenlendirilip mamur bir hâle getirilmesinin, padişahın en çok istediği şey olduğu belirtilmekte, bu isteğin yerine getirildikten sonra, adaletli, tutarlı ve sürekli bir halde devam ettirilmesi istenmektedir.

Osmanlı Devleti, idaresi altına aldığı bölgelerde yönetim açısından birtakım esaslar benimsemiştir. Bu esaslar çerçevesinde bahsettiğimiz bölgede yönetim ile yönetilenler arasında uyulması gerekli esaslardan birisi, kişi haklarına ve hukuka riayettir. Bölgede kurulan yönetim içerisinde, eski, nüfuzlu ailelerin imtiyazlarına da fazla dokunulmamıştır. Eyaletlerin alt birimleri olan sancaklara, yerli beylerin atanması tercih edilmiştir. Bu beylerin denetimi de sıkı bir şekilde yapılmıştır.

Kitap, Osmanlı döneminde Irak'ın mülkî yönetimi göz önüne alınarak; Bağdat, Basra ve Musul vilayetleri başlıkları altında toplanmıştır. Bunlara ilave olarak Irak'ın bütününü ilgilendiren petrol başlığı eklenmiştir.

Osmanlının Irak'a hâkim olduğu ilk yıllardaki yönetim anlayışı daha sonraki yüzyıllar boyunca da devam etmiştir. Bu yönetim anlayışının en önemli göstergelerinden olan imar ve bayındırlık çalışmaları, kitabımızın başlıca konusunu teşkil etmektedir. Bir diğer husus da bölgede yer alan, belki de dünya savaşının çıkmasına sebep olan zengin petrol kaynakları ve bunların kullanım haklarına ilişkin belgelerdir. Bunun yanı sıra, bölgenin imparatorluğun yönetimine doğrudan katılmasını sağlayan milletvekillerine ait fotoğraflar da çalışmamız içerisinde yer almaktadır.

Bayındırlık ve imar faaliyetlerine ilişkin belgelerin tamamına yakını mimarî çizimlerden oluşmaktadır. Bu çizimler, Hazine-i Hassa fonlarından seçilmiştir. Adı geçen fon, padişahın şahsî mal varlığını yöneten kurumun evrakıdır. Bu çizimlerin büyük çoğunluğu, oluşumuna sebebiyet veren evrak ile birlikteydi. Ancak yaptığımız çalışmada görsel anlatıma ağırlık verdiğimiz için, tercihimizi çizimlerden ve görsel malzemeden yana kullandık. Bu mimarî tasarımlar yayınlanarak, çizimlerin oluşum safahatını takip etmemizi sağlayacak önemli miktardaki evrak hakkında, sosyal bilimcilerin dikkatini çekmek hedeflenmiştir. Yine takip edebildiğimiz kadarıyla, kitabımızda yer alan projelerden Musul'daki Gureba Hastahanesi ve Sanayi Mektebi gibi kurumlar, bugün hâlâ ayakta ve hizmet vermeye devam etmektedir.

Çalışmaya dâhil ettiğimiz plan ve projelerde Osmanlıca yazılı, teknik ve açıklayıcı bilgiler numaralanarak, günümüz Türkçe karşılıkları devamında verilmiştir.

Yine Irak'ın günümüze ait bazı fotoğrafları ile Osmanlı döneminde yayınlanan bazı süreli yayınlardaki fotoğraflar da çalışmamız içerisinde yer almaktadır.

Sunulan bu görsel malzemeler ile; Osmanlı Devleti'nin bölgede bıraktığı izler takip edilerek bugünkü Irak'ta arkasında bıraktığı medeniyet ve eserlere dair ipuçları verilmeye çalışılmıştır.

Kitabın hazırlanmasında emeği geçen Genel Müdürlüğümüz personeline teşekkür eder, çalışmanın ilgililere faydalı olmasını temenni ederim.

PROLOGUE

Assoc. Prof. YUSUF SARINAY
General Director of the Turkish State Archives

The region occupied by modern Iraq is called Mesopotamia. The land between the Tigris River and the Euphrates River and meaning between the rivers, Mesopotamia witnessed continuous migration from the earlier times for its fertile soil and available climate conditions and thus a number of different culture and people lived in it together. Its peculiarity and multi-cultural formation gave birth to a developed civilization in the region. It was home to the world's first literate society and known as the "Cradle of Civilizations".

As mentioned above, throughout history, Mesopotamia changed hands many times for its fertile soil and natural resources, and long-term and continuous migration to the region, on the one hand, impeded stable policies of political power, on the other, accelerated development of cities and societies in cultural and technological sense. The Sumerians, the Persians, the Akkadians, the Babylonians, the Assyrians, the Sasanids and many other nations and people were deeply rooted in Mesopotamia.

During the rule of Umayyads and Abbasids, a number of Turkic tribes were settled on the region which is called the Northern Iraq today. Buwayhids rule after the Abbasids were replaced by the Seljuks in time of Tugrul. The Karakoyunlu, i.e. the Black Sheep Turkomans, The Akkoyunlu, i.e. White Sheep Turkomans and after all Safevids ruled over the region.

Ottoman policy of settling on Europe and expanding the frontiers towards the West was changed during the reign of Selim I. Object of the Ottoman Empire in its conquest activities which was directed to the East was spreading out over Asia and Africa, which was successed in an important manner. At the time, several cities like Kirkük, Mardin, Mosul, Hısn-ı Keyf and Rakka were taken by the Empire. Accordingly, in the era of Suleyman the Magnificent, by means of the conquests, the whole of Iraq came under the Ottoman rule which opened a new page in the history of Mesopotamia and of course of Iraq.

The Ottomans sent out decrees to the new rulers of the cities like Musul and Kirkük ordering improvement of the cities and protection of people in order to get better the living standards of the people of Iraq and to provide stability of good living. The decrees state that prosperity and improvement of the region is what the Sultan is longing for.

The Ottoman Empire took up some administrative principles seriously on the lands under its control. One of them is respecting individual rights and the law. With regard to these principles, the new Ottoman government did not interfere the privileges of the influential families in Iraq. Similarly, local lords were preferred as the ruler of the sanjaks, subdivisions of the provinces, still they were controlled strictly.

This book is consisted of some titles, namely Baghdad Province, Basra Province and Mosul Province with regard to the administrative division of Iraq in the Ottoman era. The title The Petroleum, interesting the whole Iraq, is also added.

Ottoman understanding of policy towards Iraq in its first years of rule continued for the next centuries without change. Public improvements, one of the major indicator of this policy constitutes chief subject of the book. The other subject is the rich petroleum resources of the region and the management right of them, that might be considered to be the means of the World War I. Lastly, photos of the deputies who ensure joining of the region to the administration of the Empire are also included.

Most of the documents regarding applications of public improvements are composed of architectural drawings. These drawings were selected from the funds of the Imperial Treasury. The mentioned fund is consisted of the documents of the institution which manage the personal possessions of the sultan. Most of the drawings were with the casual documents. However, as focused on the visual expression, drawings and visual materials are mostly used in the work. The goal in publication of these architectural materials is calling attention of the social scientists to the documents which enable us to follow the formation phases of the drawings. Searches on the area show that the Hospital of Poors and the School of Industry which are mentioned in the work are still exist and in service.

The technical and explanatory information in Ottoman Turkish regarding plan and projects which were included in the work are numbered and written in Turkish.

Furthermore, some photos of the contemporary Iraq and some photos printed in the Ottoman periodicals were given place in the book.

With the visual materials, it is aimed to give a hint about the Ottoman works of art and Ottoman civilization in contemporary Iraq.

I would like to express my thanks to all the staff who made contributions in preparation of this work and I hope that this work shall be beneficial for the interested people.

CHAPTER I

BAGHDAD PROVINCE

Map, Document, Plan and Photographs

BÖLÜM I

BAĞDAT VİLAYETİ

Harita, Belge, Plan ve Fotoğraflar

Bağdat vilayetinin haritası

Map of Baghdad province

1 ◆ Bağdat
2 ◆ Ağamiye
3 ◆ Küçük Ebu Seyd
4 ◆ Büyük Ebu Seyd
5 ◆ Assân Sazlığı
6 ◆ Mendeli'ye gider
7 ◆ Bakuba
8 ◆ Haşmiye
9 ◆ Halis Nehri (yahut) Halis Kanalı
10 ◆ Cemadin
11 ◆ Dicle Nehri
12 ◆ Benî Tamîm
13 ◆ Semekçe
14 ◆ Menhur Harabeleri
15 ◆ Hazrec Aşireti
16 ◆ Eski Medain Duvarı Kalıntıları
17 ◆ Tuzlugöl
18 ◆ Deylem Aşireti
19 ◆ Diban Dağı
20 ◆ Fırat Nehri
21 ◆ Ebu Gureyb Nehri
22 ◆ Saklaviye Nehri
23 ◆ Kâzımiye
24 ◆ Bağdat
25 ◆ Diyâle Suyu
26 ◆ Hafacı Harabeleri
27 ◆ Nehrevan Kanalı
28 ◆ Köprü
29 ◆ Dicle Suyu
30 ◆ İlkbaharda su altında kalır
31 ◆ İlkbaharda su altında kalan arazi
32 ◆ Avare Sazlığı
33 ◆ Genel Kurmay Matbaası Kütahya Şubesi'nde basılmıştır. 1331 (1915)
34 ◆ Ölçek: 1/250.000

Ebad: 50x68 cm
Tarih: 1915
Referans: BOA Harita Tasnifi: 445

Bağdat şehir planı

Baghdad city plan

İşaretler:

- A ◆ Parsellerin sınırları
- B ◆ Sokak, yol, patika
- C ◆ Tepecikler, höyükler
- D ◆ Kanal
- E ◆ Hendekli kale duvarı
- F ◆ Hurma ağaçları dikili parseller
- G ◆ Dini yapılar

Bağdat'ın Mahalleleri:

(Mahalle isimleri, şehir planında büyük puntolu rakamlarla işaretlenmiştir)

Nehrin sol yakasındakiler

- 1 ◆ Sûku'l-Gazl
- 2 ◆ Resü'l-Kureyye
- 3 ◆ Seyyid Sultan Ali
- 4 ◆ At Ağacı
- 5 ◆ Yahudi Mahallesi
- 6 ◆ Taht-ı Tekye
- 7 ◆ Haydarhane
- 8 ◆ Hüseyin Paşa
- 9 ◆ Muhammed el-Fadl
- 10 ◆ Ağa Kapısı
- 11 ◆ El Akuliye
- 12 ◆ Hıdır Bey
- 13 ◆ Gümrük
- 14 ◆ Es-Safafir
- 15 ◆ Bâbü'l-Muazzam
- 16 ◆ Meydan
- 17 ◆ Palancıye
- 18 ◆ İlan (Yılan) Dili
- 19 ◆ Muradiye
- 20 ◆ Topçuye
- 21 ◆ Karakol
- 22 ◆ Göğ Nazar (Sabuncuye)
- 23 ◆ Dükkan Şonava
- 24 ◆ Genç Osman
- 25 ◆ Doğancıye
- 26 ◆ El Mehdiye
- 27 ◆ Abbas Efendi
- 28 ◆ Kazıye'l-Hacât
- 29 ◆ Tatran
- 30 ◆ Siraceddin
- 31 ◆ Haytavin
- 32 ◆ Faraşe
- 33 ◆ El Şeyh
- 34 ◆ Resü'l Sâkiye
- 35 ◆ Sinek
- 36 ◆ Cemile
- 37 ◆ Benat el Hasan
- 38 ◆ Aynaviye
- 39 ◆ Dehane
- 40 ◆ Sababiğül-Âl
- 41 ◆ Murabba
- 42 ◆ Şahkulu
- 43 ◆ Ebu Davdav
- 44 ◆ Malih Hamamı
- 45 ◆ El Müferric
- 46 ◆ Elbo Şibil

Nehrin sağ yakasındakiler

- 47 ◆ Şeyh Musa Camii
- 48 ◆ El Vâkıfe
- 49 ◆ El Caiyfer
- 50 ◆ Dahamiş
- 51 ◆ Sûk Hammade (Çarşısı)
- 52 ◆ Hızır İlyas / Tikritliler
- 53 ◆ El Haccac
- 54 ◆ El Dohdovane
- 55 ◆ Sûk El Cedid (Yeni Çarşı)
- 56 ◆ Şeyh Sandal
- 57 ◆ Sûk El Acem (Çarşısı)
- 58 ◆ Resü'l-Fellahat
- 59 ◆ El Müşahade
- 60 ◆ Alva el Hille
- 61 ◆ El Kerimat
- 62 ◆ Re's El Cisr (Köprübaşı)
- 63 ◆ Şevvake
- 64 ◆ Hallac-ı Mansur
- 65 ◆ Seb Ebkar
- 66 ◆ Es Sadriye

Camiler ve Türbeler:

Nehrin sol yakasındakiler

- 1 ◆ Kasr Camii
- 2 ◆ Şeyh Abdülkadir Camii
- 3 ◆ Şeyh Ömer El-Suhreverdi
- 4 ◆ Şeyh Tahir ibn-i Zeynelabidin
- 5 ◆ Minare el Maktua (Kesik Minare)
- 6 ◆ El-Mustansiriye Medresesi
- 7 ◆ Mercaniye Medresesi
- 8 ◆ Akuliye Camii
- 9 ◆ Kale Camii
- 10 ◆ Muradiye Camii
- 11 ◆ Ahmed Efendi Camii
- 12 ◆ Ahmed Kethüda Camii
- 13 ◆ Ali Paşa Medresesi
- 14 ◆ Hasan Paşa Camii
- 15 ◆ El Hatun Camii
- 16 ◆ Hüseyin Paşa Camii
- 17 ◆ Davud Paşa Camii
- 18 ◆ El Fadl Camii
- 19 ◆ El Zand Camii
- 20 ◆ Kanber Ali Camii
- 21 ◆ Penç Ali Camii
- 22 ◆ Vezir Camii
- 23 ◆ Mevlana Camii
- 24 ◆ Kaplaniye Camii
- 25 ◆ Haşıkî (Kaşıkçı) Camii
- 26 ◆ Adiliye Camii
- 27 ◆ Benat el Hasan Camii
- 28 ◆ Siraceddin Camii
- 29 ◆ Sultan Ali Camii
- 30 ◆ Hacı Numan Camii
- 31 ◆ Abdülfettah Camii

Nehrin sağ yakasındakiler

- 32 ◆ Hızır İlyas Camii
- 33 ◆ Kumriye Camii
- 34 ◆ Ömeriye Medresesi
- 35 ◆ Şeyh Sandal Camii
- 36 ◆ El Cüneyd Camii ve Kabri
- 37 ◆ Şeyh Davud Camii ve Kabri
- 38 ◆ Şeyh Maruf Camii ve Kabri
- 39 ◆ Sit Zübeyde Camii ve Kabri
- 40 ◆ El Hallac Kabri
- 41 ◆ El Eşari Kabri
- 42 ◆ Darü'l-Zerkaşi

Muhtelif Binalar:

- 43 ◆ Kale
- 44 ◆ Sinagog
- 45 ◆ Eski Ermeni Kilisesi
- 46 ◆ Yeni Ermeni Kilisesi
- 47 ◆ Keldani Kilisesi
- 48 ◆ Latin Katedrali
- 49 ◆ Eski İngiliz Konsolosluğu
- 50 ◆ Yeni İngiliz Konsolosluğu
- 51 ◆ Eski Fransız Konsolosluğu
- 52 ◆ Yeni Fransız Konsolosluğu
- 53 ◆ Vali Sarayı
- 54 ◆ İran Konsolosluğu
- 55 ◆ Alûsi Evi
- 56 ◆ Hamid Ağa Evi
- 57 ◆ Hristiyan Mezarlığı
- 58 ◆ Mahkeme binası
- 59 ◆ Örtme Hanı
- 60 ◆ Hurma Hanı
- 61 ◆ Defterdar Hanı
- 62 ◆ Han El Masbağa (Boyacı Hanı)
- 63 ◆ Kuyumcular Çarşısı
- 64 ◆ Haraç Çarşısı
- 65 ◆ Mevlana Çarşısı
- 66 ◆ Kışla
- 67 ◆ Bektaşi Tekkesi (yıkılmış)

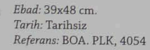
Referans: Louis Massignon, "Mission en Mesopotamie (1907-1908)", Kahire, 1912

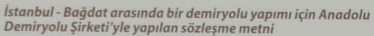
Bağdat şehrinin Dicle'nin iki tarafında kalan arazisini gösteren kroki

The sketch showing the territories of Baghdad on two sides of Tigris River

1 ◆ Yuşa Peygamber'in makam ve mescidinin açıkça görülmesi için büyük ölçekle ve A, B, C, D harfleriyle yanda resmedilerek gösterilmiştir
2 ◆ Şeyh Cüneyd Hazretlerinin makamı
3 ◆ Yuşa Peygamber'in makamı
4 ◆ Yahudi Mezarlığı
5 ◆ Müslüman Mezarlığı
6 ◆ Müslüman Mezarlığı
7 ◆ Boş arazi
8 ◆ Felluce yolu
9 ◆ 95 metre
10 ◆ Yuşa Peygamber'in makamı
11 ◆ Bazı İslam büyüklerinin daha önce defnedildikleri yer
12 ◆ Defnedilen Yahudinin kabri
13 ◆ Kapı
14 ◆ Yuşa Peygamber'in makamının avlusu olup müslüman kabirleri vardır
15 ◆ Eyvan
16 ◆ Bu eyvan mescit olarak kullanılmaktadır
17 ◆ Yuşa Peygamber'in kabri
18 ◆ Bahçeler
19 ◆ Bağdat'ın Kerh yönü
20 ◆ Haneler
21 ◆ Bağdat şehrinin Kerh yönü
22 ◆ Bağdat'ın batı yönü
23 ◆ Yahudi Mezarlığı
24 ◆ Yahudi Mezarlığı
25 ◆ Haneler
26 ◆ Tepe
27 ◆ Bağdat şehrinin Rasafe yönü
28 ◆ Su testisi imalathanesi
29 ◆ Defnin yasak olduğu Yahudi Mezarlığı
30 ◆ Boş arazi
31 ◆ Suriçi
32 ◆ Defnin yasak olmadığı Yahudi mezarlığı
33 ◆ 300 metre
34 ◆ Çöl

Ebad: 39x48 cm.
Tarih: Tarihsiz
Referans: BOA. PLK, 4054

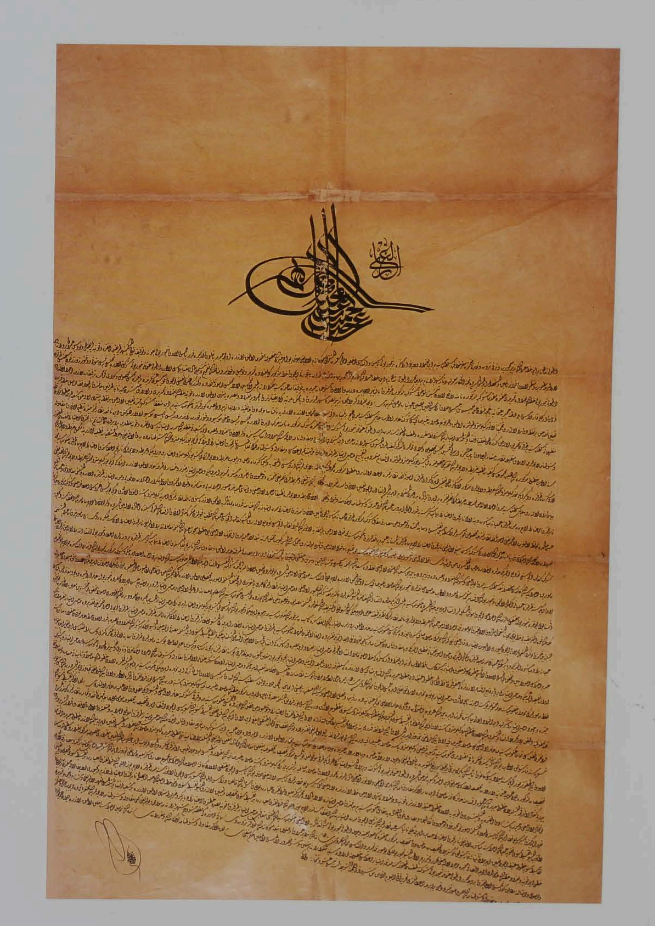
İstanbul - Bağdat arasında bir demiryolu yapımı için Anadolu Demiryolu Şirketi'yle yapılan sözleşme metni

Text of contract signed with Anatolian Railway Company for the construction of a railway between İstanbul and Baghdad

Özet: *Anadolu ile Irak bölgesinin imarı ve ticaretinin geliştirilmesi maksadıyla İstanbul-Bağdat arasında bir demiryolu yapımı için Anadolu Demiryolu Şirketi'ne doksan dokuz sene müddetle imtiyaz verildiği.*

Anadolu-yı Şâhânem ile hıtta-i Irak'ın tezyîd-i ma'mûriyet ve terakki-i servet ve ticâreti zımnında makarr-ı hilâfet-i salanat-ı seniyyem ile Bağdad Vilâyeti arasında bir demiryolu te'sîsi ve inşâsı ehass-ı âmâl-i mes'adet-iştimâl-i mülûkânem olduğu cihetle bu emr-i hayrın husûlüne mukaddime olmak üzere evvelce Haydarpaşa'dan İzmir'e kadar yapılmış olan demiryolu bi'avnihi ve tevfîkihi te'âlâ Eskişehir tarîkıyla Ankara ve Konya'ya îsâl ve bu vesîle-i umrân-perverâne ile oralarca matlûb ve muntazar olan fevâid te'mîn ve istihsâl edilmiş ise de nuhbe-i efkâr-ı ma'delet-disâr-ı şehriyârânem ber vech-i muharrer Anadolu-yı şâhânem ile hıtta-i Irak'ın izdiyâd-ı ma'mûriyet ve ittisâ'-ı servet ve ticâreti için hatt-ı mezkûrun Bağdad'a temdîd ve tavsîl ve fevâ'id ve menâfi'inin ta'mîm ve teşmîli madde-i mu'tenâ-bihâsı olub Anadolu Osmanlı Demiryolu Şirketi İdâre Meclisi re'isi müteveffâ Doktor Jorj Von Simens tarafından Anadolu Demiryolu hattının Bağdad'a temdîdi hakkında mukaddemâ şirket-i mezkûre nâmına vâki' olan teşebbüs mu'ahharan şirket-i mezkûre tarafından bi't-te'yîd ol bâbda dermiyân olunan müsted'iyât-ı cedîdeye tevfîkan müsâ'ade-i seniyye-i mülkdârânem taleb olunmasıyla evvelâ Meclis-i Umûr-ı Nâfi'a'da ve güzergâhların ta'yîni için Komisyon-ı Askerî'de ve ba'dehu Meclis-i Mahsûs-ı Vükelâ-yı fihâmımda tedkîkat-ı lâzıme icrâ olunarak Karaman, Ereğli, Kardaşbeli, Adana, Hamidiye, Osmaniye, Bağçe, Kazanali, Kilis, Telhabeş, Harran, Re'sü'l-ayn, Nusaybin, Avniyat, Musul, Tikrit, Sâdihiye, Bağdad, Kerbela, Necef, Zübeyr, Basra şehirlerinden veya mümkün mertebe en yakınlarından bi'l-mürûr Bağdad ve Basra'ya müntehî olmak üzere Konya hattının Bağdad'a temdîdi ve evvelâ Telhabeş'den Haleb'e sâniyen tarafeyn cânibinden bi'l-muvâfaka asıl hatta karîb ta'yîn kılınacak bir noktadan bed' olunarak tahmînen otuz kilometre tûlünde olmak ve her nev'i hâsılât-ı gayr-ı sâfiyesi şirkete âid olub cânib-i saltanat-ı seniyyemden hiçbir te'mînât akçesi i'tâ kılınmamak üzere Urfa'ya sâlisen Sâdihiye'den Hanikin'e ve râbi'an Zübeyr'den Basra Körfezi'nde hükûmet-i seniyyem ile müttefikan şirket beyninde ta'yîn olunacak bir noktaya müntehî olacak şu'beler ile hutût-ı mezkûrenin müteferri'âtı saltanat-ı seniyyem tarafından tasdîk olunacak güzergâhı ta'kîben inşâ ve işledilmesi imtiyâzının şerâit-i mukarrere ve doksan dokuz sene müddet ile Anadolu Osmanlı Demiryolu Şirketi'ne ihâlesi hakkında şirket-i mezkûre nâmına hareket eden İdâre Meclisi re'is-i lâhıkı Mösyö Doktor Kurt Zander ve reis-i sânîsi Mösyö Edward Hevkenen ile Nâfi'a Nezâretimiz beyninde tanzîm olunan mukâvele ve şartnâme lâyihalarıyla evrâk-ı müteferri'a nezâret-i müşârü'n-ileyhâdan Bâb-ı Âlîmize irsâl kılınmasıyla Meclis-i Mahsûs-ı Vükelâ-yı fihâmımda bi't-tezekkür keyfiyyet taraf-ı eşref-i şehriyârâneme arz ile istîzân edilmiş ve mukâvele lâyihasının mevâdd-ı esâsiyesinde zikr olunan Bağdad ve Basra ile şu'abâtı hatlarının müddet-i imtiyâziyyesi Ankara ve Konya hatlarıyla beraber fermân-ı âlîşânım tarihinden i'tibâren doksan dokuz sene olub hutût-ı mezkûrenin hey'et-i mecmû'ası keşfiyât-ı kat'iyye harita ve lâyihalarının takdîmi husûsunda ikişer yüz kilometre tûlünde aksâm-ı müte'addideye bi't-taksîm sâhib-i imtiyâz tarafından fermân-ı âlîşânım i'tâsı ve mukâvele ve şartnâmelerin te'âtîsi tarihinden i'tibâren ibtidâki iki yüz kilometre mahallin şartnâmede beyân olunduğu vechile keşfiyât-ı kat'iyye üzerine mükemmel harita ve lâyihalarının on sekiz mâh zarfında ve diğer iki yüz kilometre mahallin harita ve lâyihaları mezkûr on sekiz mâhı ta'kîb eden sekiz ay zarfında Umûr-ı Nafi'a Nezaretimize i'tâ olunarak hutût-ı mezkûre mecmû'unun harita ve lâyihalarının arkası alınıncaya değin sekiz mâh fâsıla verilüb harita ve lâyihaların ikişer yüz kilometre i'tibârıyla verileceği ve harita ve lâyihaların târih-i i'tâsından i'tibâren üç mâh zarfında hükûmet-i seniyyemce beyân-ı re'y olunarak cânib-i saltanat-ı seniyyemden icrâ olunacak ta'dîlât haritaların tasdîkinde bir aydan ziyâde bir teehhürü istilzâm eder ise inşâât için ta'yîn olunan müddet ta'dîlât-ı mezkûrenin tedkîki ve haritaların tasdîki zımnında vukû' bulan teehhur derecesinde temdîd edileceği ve sâhib-i imtiyâz zarar ve hasârı tarafına âid olmak üzere ibtidâki iki yüz kilometre mahallin harita ve lâyihalarının tasdîki târihinden i'tibâren üç mâh müddet zarfında ameliyâta mübâşeret ve yine ol târihden i'tibâren nihâyet sekiz seneye kadar ikmâl edüb ameliyâtın kavâid-i fenniyye ve şartnâme ahkâmına ve kabûl ve tasdîk olunan harita ve lâyihalara tatbîkan icrâ olunacağı ve esnâ-yı

ameliyâtda suver-i icrâ'iyyeyi ve hitâmında ve kabûl olunmazdan evvel be-tekrâr i'mâlât-ı vâkı'ayı ve müddet-i imtiyâziyye zarfında idâre ve işletme mu'âmelâtını ve ameliyâtın hüsn-i hâlde muhâfaza olunub olunmadığını Umûr-ı Nâfi'a Nezâretimizce mahsûs komiserler vâsıtasıyla teftîş ve mu'âyene zımnında vukû' bulacak masârıfa mukâbil şirket-i mezkûre tarafından ameliyâta mübâşeret için ta'yîn olunan müddetden i'tibâren müddet-i imtiyâziyyenin hitâmına kadar mâh be mâh te'diye olunmak üzere senevî Nâfi'a Nezâretimizin emrine kilometre başına altın olarak iki yüz yetmiş guruş i'tâ kılınacağı ve şirket-i mezbûre cânibinden ta'ahhüdât-ı vâkı'asının icrâsını te'mînen fermân-ı âlîşânımın ısdârı şirkete resmen tebliğ olunduğu târihden i'tibâren üç mâh zarfında âsitâne-i aliyyem bankalarından hükûmet-i seniyyemce kabûl olunacak bir bankaya otuz bin lira kefâlet akçesi tevdî' olunarak işbu kefâlet akçesi ameliyâtın kat'iyyen kabûlünden sonra küşâd olunan aksâmın tûlü nisbetinde i'âde olunacak ise de zikr olunan üç mâh müddetin inkızâsına değin şirket kefâlet akçesini tevdî' etmediği halde ihtâra hâcet kalmaksızın hakk-ı imtiyâz sâkıt olacağı ve demiryolu me'mûr ve müstahdemlerinin hükûmet-i seniyyemce ta'yîn ve kabûl olunacak kıyâfetde bulunarak cümlesinin fes giyüb mümkün mertebe tebe'a-i Devlet-i Aliyyemden intihâb olunacağı gibi hutût-ı mebhûsü'n-anhânın işletme mu'âmelâtına bed' olunduğu târihden i'tibâren on sene sonra rü'esâ-yı me'mûrînden mâ'adâ işletme me'mûrîn-i icrâiyyesinin kâffesi munhasıran tebe'a-i saltanat-ı seniyyemden bulunacağı ve şirketin Bağdad ve Basra'da ve Zübeyr'de yapılacak şu'benin müntehî olacağı noktada sefâinin rıhtıma yanaşması ve eşyâsının haml ve tenzîl ve hıfzı için bi'l-cümle müştemilâtı ile berâber masârıfı tarafına âid olmak ve mukâvelenâmenin târih-i te'âtîsinden i'ibâren nihâyet sekiz sene zarfında projeleri i'tâ ve demiryolu inşââtına bed' olunacak târihden i'tibâren on iki sene zarfında ameliyâtı ikmâl olunmak ve demiryolun aksâm-ı mütemmimesinden ma'dûd olub hâsılât-ı sâfiyeleri demiryolunun hâsılât-ı gayr-ı sâfiyesine idhâl kılınmak üzere üç liman inşâsına salâhiyeti olacak ise de bu limanlardan ta'yîn olunan müddet içinde şirket kangısını inşâ etmeyecek olur ise hükûmet-i seniyyemin imtiyâzını âhara i'tâ edeceği ve şirket-i mezkûre demiryolunun esnâ-yı inşâsında bu üç mevki'de ve Kostapol limanında demiryoluna muktezî malzemenin ihrâcı için muvakkat iskeleler inşâ edebilecek ise de hükûmet-i seniyyem taleb eylediği halde inşâatın hitâmında işbu iskeleleri kaldırmağa şirketin mecbûr olacağı ve sâhib-i imtiyâz katarların cerri ve tenvîri ile muhtelif işletme umûruna mahsûs olmak üzere gerek kimsenin hakk-ı intifâ'ı olmayub hâl-i tabî'ide bulunan ve gerek ihdâs edilecek olan kuvve-i miyâhiyyeden husûle gelecek kuvve-i elektrikiyyeyi hat boyunca meccânen isti'mâle me'zûn olduğundan bu sûretle icrâ olunacak ameliyâtın harita ve lâyihalarını Nâfi'a Nezâretimizin nazar-ı tedkîkine arz edeceği gibi işbu kuvve-i elektrikiyyenin isti'mâlinde işletme masrafınca vukû' bulacak tasarrufun yüzde ellisi hükûmet-i seniyyemin matlûbu hesâbına idhâl olunacağı ve sâhib-i imtiyâz lüzûm ve ihtiyâc hissedilen mahallerde demiryoluna âid arâzide depo ve mağazalar bi't-te'sîs işletebileceğinden bunların isti'mâli âhâlî için mecbûrî olmayub ihtiyârî kalacağı gibi kezâlik bunların hâsılât-ı sâfiyesinden yüzde yirmibeşi hükûmet-i seniyyeme âid olmakla berâber müddet-i imtiyâziyyenin inkızâsında te'sîsât-ı merkûmenin hükûmet-i seniyyeme rücû' edeceği ve demiryolunun beher kısmı ikişer yüz kilometre i'tibâr edilerek sâhib-i imtiyâz esbâb-ı mücbireden ma'dûd bir mâni'in zuhûru usûlen tahakkuk eylemeksizin mu'ayyen olan müddet zarfında ameliyâta bed' ü mübâşeret etmediği veya bir kısmının ameliyâtını müddet-i mu'ayyene zarfında ikmâl eylemediği veyahud umûr-ı nakliyâtı ta'tîl eylediği veya mukâvelenâmeden münba'is sâir başlıca ta'ahhüdâtını îfâ etmediği takdîrde îfâ olunmayan ta'ahhüdât hükûmet-i seniyyem tarafından sâhib-i imtiyâza ihtâr edilerek işbu ihtâr târihinden i'tibâren on sekiz mâh müddet zarfında sâhib-i imtiyâz tarafından îcâbı icrâ kılınmadığı takdîrde sâhib-i imtiyâz ta'ahhüdâtının adem-i icrâsı usûlen tebeyyün ve tahakkuk etmiş olan o kısım hattan mütevellid hukûk-ı imtiyâziyyesinden sâkıt olub Konya ile Bağdad arasındaki hatt-ı aslî kâmilen inşâ olunmadıkca sâhib-i imtiyâz Bağdad ile Basra arasındaki inşâ etmiş olduğu aksâmı işletemeyeceği ve bi't-tabi' taksît-i senevî ile işletme masrafı olmayacağı ve işbu ahkâm şirketin Bağdad'dan Basra'ya kadar olan hatta âid bulunan hukûk-ı sâiresine îrâs-ı nakîsa etmeyeceği ve sâhib-i imtiyâzın bir veya birkaç aksâm üzerindeki hukûkundan sâkıt olması hutût-ı atîka ile hutût-ı cedîdenin aksâm-ı mütebâkiyesi üzerindeki hukûkuna îrâs-ı nakîsa etmeyeceği ve sâhib-i imtiyâz mücerred demiryola müteallik mektûb ve çantalarını Posta Nezâretimize bir gûna resm vermeksizin ale'l-usûl posta me'mûrları tarafından mu'âyene olundukdan sonra kendi vesâit-i nakliyesi ile nakl edebilüb fakat me'mûrların muhâberât-ı husûsiyyesine âid mektûblar posta ücretine tâ'bi' olarak sâhib-i imtiyâz bu nev' muhâbere evrâkını nakl edebilmesi için memâlik-i mahrûsa-i şâhânemde mer'iyyü'l-icrâ bulunan Posta Nizâmnâme-i Dâhilîsi ahkâmına ta'yîn edeceği ve sâhib-i imtiyâz olan şirket Osmanlı olduğundan mukâvele ve şartnâmenin icrâ-yı ahkâmından ve te'vîl ve tefsîrinden dolayı hükûmet-i seniyyem ile sâhib-i imtiyâz veya şirket beyninde veyahud sâhib-i imtiyâz ve şirket ile efrâd-ı âhâlî miyânesinde tehaddüs edebilecek her

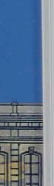
nev' ihtilâfât ve de'âvî âid olduğu mehâkim-i Osmâniyyede ru'yet ve fasl olunacağı şirketin sıfat-ı tâbi'iyyeti îcâbınca bi'l-cümle devâir-i devletle Saltanat-ı seniyyemin lisân-ı resmîsi olan lisân-ı Türkî ile muhâbere edeceği ve hükûmet-i seniyyem el-yevm işledilmekde olan hutûtun hâsılât ve te'mînâtı hesâb ve mu'âmelâtını taht-ı mahfûziyyete almakla berâber müceddeden inşâ ve işledilecek olan hattın beher kilometre başına on iki bin frank bir taksît-i senevî ve işledilecek hattın beher kilometresine senevî maktû' olarak dört bin beşyüz frank işletme masrafı te'mîn edüb mezkûr hattın hâsılât-ı gayr-ı sâfiyesi kilometre başına dört bin beş yüz frankdan ziyâde olur ve on bin frankı tecâvüz etmez ise dört bin beş yüz frankdan fazlası tamâmen hükûmet-i seniyyeme âid olacağı gibi hâsılât-ı gayr-ı sâfiye on bin frankı tecâvüz eder ise on bin franka kadarı yine ber-minvâl-i muharrer taksîm olunmak üzere on bin frankdan i'tibâren vukû' bulacak fazlanın yüzde altmışı hükûmet-i seniyyeme ve kırkı şirkete âid olacağı ve işbu iki fazladan Devlet-i Aliyyeme âid olanları sâbıkü'z-zikr taksît-i senevînin tesviyesine karşılık olub bunun te'dîyesinden sonra bâkî mikdârı hükûmet-i seniyyeme tesviye kılınacağı ve kilometre başına hâsılât-ı gayr-ı sâfiye dört bin beş yüz franka bâliğ olmadığı takdîrde bunun noksanını ikmâle muktezî meblağ ile on iki bin franklık taksît-i senevînin tesviyesi için iktizâ eden tahsîsât-ı mahsûsa mûmâileyhimâ cânibinden Nâfi'a ve Ticâret Nezâretimize gönderilmiş olan bin dokuz yüz iki sene-i milâdiyesi Kânûn-ı sânîsinin yirmi biri târihiyle müverrah mektûbda beyân olunduğu vechile vâridât-ı hâzıra veya vâridât-ı cedîdeden i'tâsında hükûmet-i seniyyem muhtâr olmak üzere ileride Devlet-i Aliyyem ile şirket miyânında mukâvelenâme ahkâmının sâhib-i imtiyâz tarafından mevki'-i icrâya vaz'ından evvel bi'l-ittifâk kararlaşdırılarak tahsîsât-ı mezkûre Düyûn-ı Umûmiyye-i Osmâniyye Vâridât-ı Muhassasa İdâresi ma'rifeti ile ahz ve tesviye kılınacak ise de Anadolu Osmanlı Demiryolu Şirketi'ne verilen işbu imtiyâzın her iki tarafca mevki'-i fi'ile konulması mezkûr tahsîsât-ı mahsûsaya müte'allık mu'âmelâtın ikmâline muallak bulunduğu ve işledilen te'mînâtla hutût-ı cedîde kilometre hâsılâtının mikdâr-ı vustâsı ta'yîn edilebilmek üzere hutût-ı cedîde aksâmı peyderpey küşâd olundukca işledilen hutût-ı cedîdenin umûm aksâmına âid kâfe-i hâsılâtı ile mârü'z-zikr mukâvelenâmenin yirmi üçüncü ve otuz üçüncü maddelerinde muharrer olan hâsılât-ı sâfiye birleşdirilerek kilometro başına hâsılât-ı gayr-ı sâfiyenin mikdâr-ı vustâsı bu vechile ta'yîn olundukdan sonra verilmesi îcâb edecek mebâliğin ta'yîn-i mikdârı husûsuna mezkûr mikdâr-ı vustâ esâs ittihâz olunacağı ve Haydarpaşa'dan Ankara'ya ve Eskişehir'den Konya'ya olan hutût-ı atîka üzerinde Konya'dan Bağdad'a müntehî olacak hat üzerinde olacağı gibi seyr-i serî' katarları te'sîs olunacağı cihetle bunun te'sîsi için muktezî olan kâfe-i ıslâhâtın icrâsını mecmû' masârıf sekiz milyon frankı tecâvüz etmemek şartıyla sâhib-i imtiyâz kendi masârıfına olarak ta'ahhüd eylediğinden seyr-i serî' katarlarının te'sîsinden dolayı işletme umûrunca müceddeden vukû' bulan tekâlif ve masârıf-ı fevkal'âdeye mukâbil hükûmet-i seniyyem cânibinden sâhib-i imtiyâza evvelâ bâlâda muharrer sekiz milyon frankdan ibâret bulunan sermâyenin fâ'iz ve re's-ül-mâlının tesviyesi için otuz sene müddet zarfında üç yüz elli bin frankdan ibâret bir taksît-i senevî tahsîs ve ta'yîn olunub işbu taksît-i senevî takviye ameliyâtının icrâsına mübâşeret olunduğu târihden i'tibâren hesâb edileceği sâniyen sür'at katarlarının tertîbi için müddet-i imtiyâziyyenin inkızâsına kadar üç yüz elli bin frankdan ibâret bir taksît-i senevî tahsîs ve ta'yîn olunarak işbu taksît-i senevî dahi hatt-ı aslînin Haleb'e îsâli târihinden i'tibâren lâzım ve mecbûrîyü'l-îfâ olacağından mârü'l-beyân takâsit-i seneviyye hutût-ı atîka için ta'yîn edilen te'mînâta karşılık gösterilen tahsîsât-ı hâzıradan tahsîsât-ı mezkûre hakkındaki sûver-i mu'ayyene vechile Anadolu Demiryolu Şirketi'ne te'diye olunacağı ve hükûmet-i seniyyemin talebini müte'âkib sâhib-i imtiyâz tarafından Konya Basra hattından i'tibâren Diyârbekir ve Harput'a müntehî olmak üzere bir şu'be inşâ ve işledilmesi ta'ahhüd olunduğu ve Şam ve Hama ve temdîdi hattı ile Konya ve Bağdad hattının dahi lede'l-hâce iltisâkı Haleb'de icrâ olunacağı muharrer ve münderic olub işbu demiryolların bu sûretle temdîd ve inşâsı Memâlik-i Mahrûsa-i Şâhânemin tezâyüd-i umrân ve sunûf-ı tebe'a-i mülûkânemin tevâfür-i servet ve sâmânı emrindeki maksad-ı meşrûh-ı şehriyârâneme muvâfık bulunduğu gibi mukâvele ve şartnâme lâyihalarının muhteviyâtı da îcâb-ı hâl ve maslahata ve usûl ve emsâline mutâbık görünmüş olduğundan bervech-i muharrer Anadolu Osmanlı Demiryolu Şirketi'ne doksan dokuz sene müddetle imtiyâz i'tâsı husûsuna irâde-i seniyye-i mülkdârânem müteallık ve şeref-sudûr olmuş olmağın hükm-i münîfi sâlifü'z-zikr mukâvele ve şartnâme ahkâmının ve müfredât-ı sâirenin tamâmiyle icrâsına mu'allak olmak üzere Divân-ı Hümâyûnumdan işbu emr-i celîlü'l-kadrim ısdâr ve mukâvele ve şartnâmenin musaddak sûretleri dahi berâberce i'tâ kılındı. Tahrîren fi-l-yevmi's-sâmin min şehr-i Zilhicceti'ş-şerîfe li-sene tis'a aşer ve selâse mie ve elf.

Tarih: 18 Mart 1902
Referans: BOA. A.DVN.MKL, 43/7

Hılle'de bulunan Ümmü'l-Heva Mukataası'nda inşa olunacak köprünün planı

Plan of bridge to be built on Ümmü'l-Heva in Hille

1 ◆ Padişaha ait araziden olan Ümmü'l-Heva Mukataası'nda yeni açılacak kanal üzerinde inşa olunacak kârgir köprünün ilk keşif haritasıdır
2 ◆ Düşey kesit
3 ◆ Yatay çıkarılmış resmi
4 ◆ Ümmü'l-Heva kanalı üzerinde inşa olunacak köprünün işbu haritasının tarafımdan resmedildiği bildirilir.
18 Mart 1304 (31 Mart 1888)
Mühendis Mülazım Nuri
5 ◆ Ölçek: 1/100
6 ◆ Hılle livası dahilinde bulunan Ümmü'l-Heva adlı padişah arazisinde yeniden açılacak kanal üzerinde inşa olunacak Sadr Köprüsü'nün işbu ilk keşif haritası usûlüne uygun görünmekle usûlü gereğince tasdik olunur.
19 Mart 1304 (1 Nisan 1888)
Keşif müdürü Şakir Osman

Ebad: 32x34 cm.
Tarih: 1 Nisan 1888
Referans: BOA.HH.THR.251-63

Nil Nehri'nin kolları üzerinde inşa olunacak üç adet köprünün planı

Plan of three bridges to be built over the branches of the Nile River.

1 ◆ Yatay planı
2 ◆ Boyuna kesit
3 ◆ Enine kesit
4 ◆ Dikey görünüşü
5 ◆ 1/100 ölçeğindedir
6 ◆ Gidiş gelişin kolaylığı için Nil Nehri'nin Şaha kolunda iki ve Verdiye Nehri üzerinde bir tane olmak üzere inşa olunacak üç adet köprünün resminden çıkarılan suretidir.
17 Ağustos 1311 (30 Ağustos 1895)

Ebad: 22,5x35 cm.
Tarih: 30 Ağustos 1895
Referans: BOA.HH.THR.275-33

Dicle Nehri'nde kullanılmak üzere tasarlanan çelik vidalı vapur planı

Plan of steel screwed steamship designed to be used on Tigris River

1 ◆ Çelik vidalı vapur planı
Tasarım: Grangemouth ve Greenock Tersanesi
Grangemouth N.B.
Boyutlar: 185-0 x 29-9 x 13-7
Ölçek: 1/8=1 ayak
2 ◆ Harita Odası
3 ◆ Buhar Kontrol Merkezi
4 ◆ Güverte
5 ◆ Safra suyu
6 ◆ Yük anbarı
7 ◆ Makine Dairesi
8 ◆ Kömür deposu
9 ◆ Güverte
10 ◆ Yük anbarı
11 ◆ Mürettebat Dairesi
12 ◆ Zincir dolabı
13 ◆ Safra suyu
14 ◆ Tuvalet
15 ◆ Koridor
16 ◆ Kiler
17 ◆ Salon
18 ◆ Masa
19 ◆ Başmühendis
20 ◆ İkinci ve Üçüncü Mühendisler
21 ◆ Kamarot
22 ◆ İkinci ve Üçüncü Süvariler
23 ◆ Mutfak
24 ◆ Tuvalet
25 ◆ Kaptan Köşkü
26 ◆ Yemekhane
27 ◆ Birinci Süvari
28 ◆ Fener odası
29 ◆ Vinç
30 ◆ Tuvalet
31 ◆ Makine dairesi
32 ◆ Kömür kazanı
33 ◆ Tayfalar
34 ◆ Ateşçiler
35 ◆ Depo

Ebad: 55,5x77 cm.
Tarih: 30 Ekim 1904
Referans: BOA.HH.THR.278-27

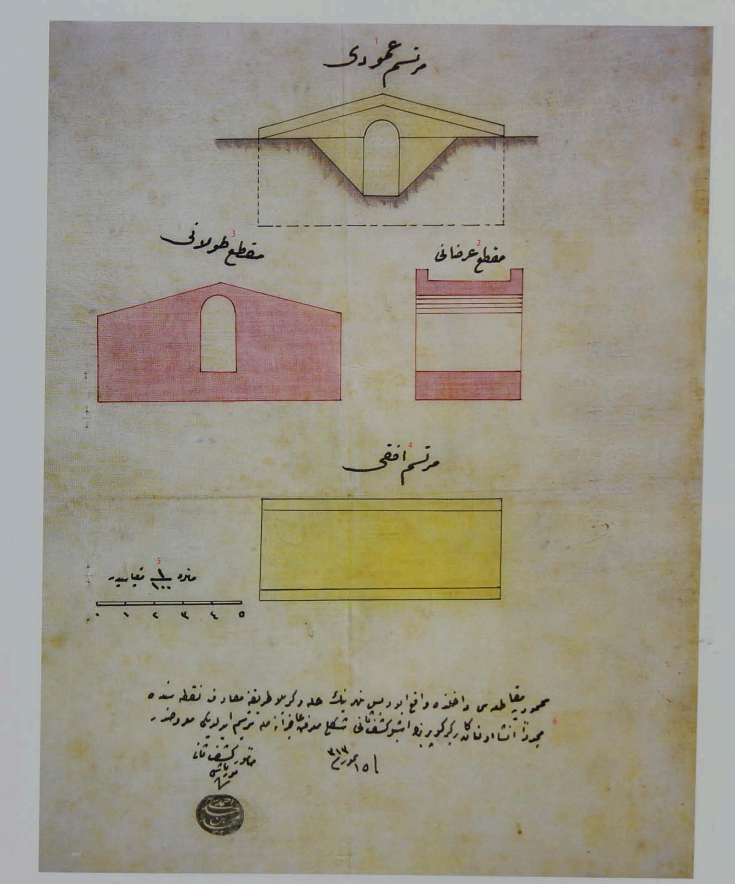
Bağdat vilayetinde Ebu Dibis Nehri üzerinde inşa olunacak köprünün planı
Plan of bridge to be built over Ebu Dibis river in Baghdad.

1 ◆ Üstten görünüş
2 ◆ Boyuna kesit
3 ◆ Enine kesit
4 ◆ Yandan görünüş
5 ◆ 1/100 metre ölçeğindedir
6 ◆ Mahmudiye mukataası dahilindeki Ebu Dibis Nehri'nin Hılle ve Kerbela yoluna rastlayan noktasında yeniden inşa olunan kârgir köprüye ait işbu ikinci keşif şekli, İkinci Keşif Memuru Yüzbaşı Ahmed Hamdi bin Mehmed tarafından resmedilmiştir.
15 Temmuz 1313 (28 Temmuz 1897)

Ebad: 26x32 cm.
Tarih: 28 Temmuz 1897
Referans: BOA.HH.THR.284-20

Taş arazisindeki nehrin, gerektiğinde suyunun kesilmesi için inşası düşünülen kapağın planı

Plan of the flat stone which is thought to be used for cutting off water of the river in Taş territory when it is necessary.

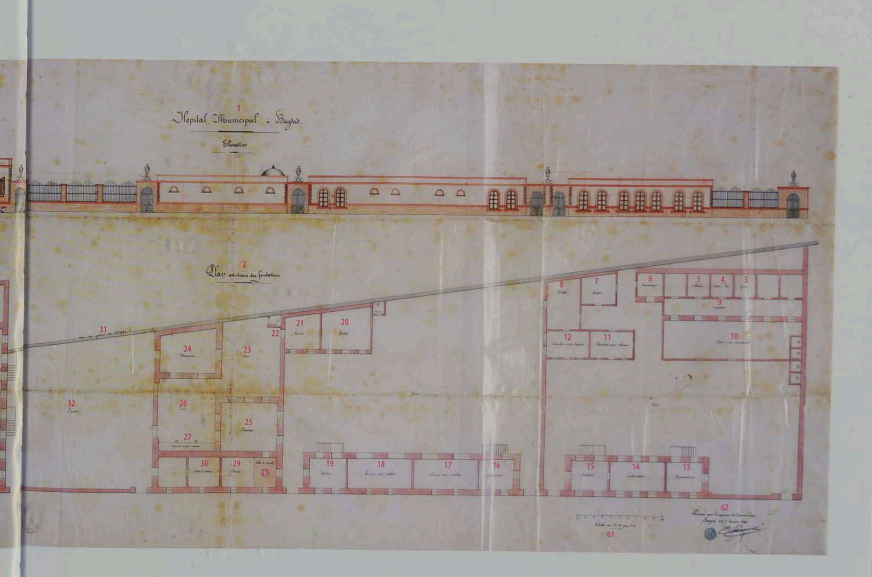
1 ◆ Düşey görünüş
2 ◆ Üstten görünüş
3 ◆ B - H ekseninin kesiti
4 ◆ 1/100 metre ölçeğindedir
5 ◆ Padişaha ait Taş arazisi nehrinin gerektiğinde kapatılması için üzerinde inşası bildirilen kapının resminden çıkarılan suretidir.
14 Teşrin-i sani 1311 (27 Kasım 1895)

Ebad: 38,5x44 cm.
Tarih: 27 Kasım 1895
Referans: BOA.HH.THR.284-47

Bağdat Belediye Hastanesi'nin planı

Plan of the Baghdad Municipality Hospital

1. Bağdat'taki Belediye Hastanesi
2. Temeller üzerindeki plan
3. Akıl hastası koğuşu
4. Akıl hastası koğuşu
5. Akıl hastası koğuşu
6. Hizmetli odası
7. Depo
8. Depo
9. Koridor
10. Gezinti avlusu
11. Köpek koğuşu
12. Tavşanlar koğuşu
13. Hizmetli odası
14. Laboratuar
15. Doktor odası
16. Hizmetli odası
17. İnek koğuşu
18. İnek koğuşu
19. Doktor odası
20. Depo
21. Depo
22. Tuvalet
23. Avlu
24. Mescid
25. Mutfak
26. Avlu
27. Kapalı dinlenme yeri
28. Kazan–kalorifer dairesi
29. Banyolar
30. Bekleme salonu
31. Mecidiye Bahçesinin duvarı
32. Bahçe
33. Kadınlar koğuşu
34. Tuvalet
35. Tuvalet
36. Ortak kullanım salonu
37. Göz salonu
38. Tuvalet
39. Doktor odası
40. Küçük oda-Karanlık oda
41. Hastalar için gezinti yeri
42. Tuvalet
43. Hizmetli odası
44. Ortak kullanım salonu
45. Oda
46. Oda
47. Doktor odası
48. Oda
49. Hizmetli odası
50. Tuvalet
51. Ameliyathane
52. Eczane
53. Laboratuar
54. Tuvalet
55. Hizmetli odası
56. Ortak kullanım salonu
57. Oda
58. Oda
59. Doktor odası
60. Oda
61. Ölçek: 1/100 cm.
62. Hükûmet Mühendisi tarafından hazırlanmıştır. Bağdat, 25/7 Kasım 1900 İmza: Chavanis

Ebad: 57,5x144 cm.
Tarih: 25 Kasım 1900
Referans: BOA.HH.THR.285-1

Bağdat'ta Hır Kanalı üzerine inşa olunan köprünün muhafızlarının ikameti için inşası düşünülen binanın planı

Plan of the building which is thought to be used for residence of the guards of the bridge built over the Hır Channel in Baghdad.

1 ◆ Bağdat'ta Hır Kanalı üzerine inşa olunan demir köprü yanında yolun muhafazası için jandarma ve köprü mültezimlerinin ikametlerine mahsus inşası bildirilen binaların resminden çıkarılan suretidir. 8 Haziran 1314 (21 Haziran 1898)

Ebad: 65x92 cm.
Tarih: 21 Haziran 1898
Referans: BOA.HH.THR.299-33

Bagile Mukataası kanalı üzerinde yapılacak kârgir köprünün planı
Plan of the stone bridge to be built over Bagile Channel.

1 ◆ Köprünün enine kesitinin yarısı
2 ◆ Köprünün yan görünüşünün yarısı
3 ◆ Köprünün temel seviyesinden planının yarısı
4 ◆ Köprünün üstten görünüşünün yarısı
5 ◆ 1/100 metre ölçeğindedir
6 ◆ Bagile Mukataası kanalından ayrılan kol mevkii üzerinde yapılacak kârgir köprünün aslından çıkarılan suretidir. Kânûn-ı sani 1320 (Şubat 1905)

Ebad: 27x29 cm.
Tarih: Şubat 1905
Referans: BOA.HH.THR.317-44

1 کوپرینک نصف مقطع عرضانیسی
2 کوپرینک نصف رسم جبهویسی
3 کوپرینک تملا حذاسنده نصف مقطع افقیسی
4 کوپرینک نصف رسم افقیسی
5 متره ١/١٠٠ مقیاسی
6 بغیله مقاطعه سی قناله سندن منشعب شاخه صوی اوزرنده یاپیله جق
معدوده کارکیر کوپرینک اصلندن چیقاریلان صورتیدر ١ کانون ثانی ٣٢٠

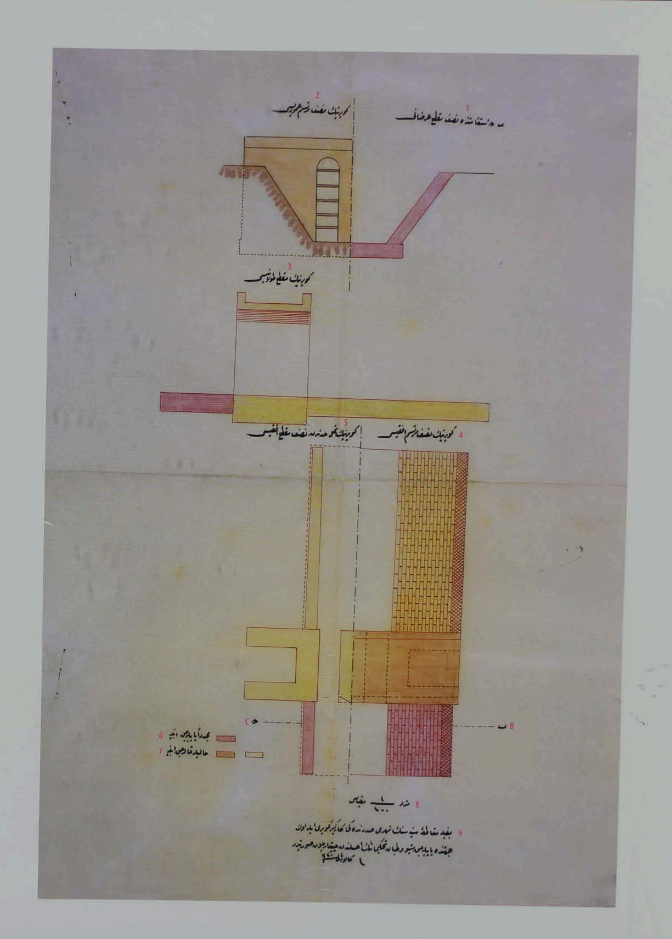
Bagile Mukataası'ndaki nehir üzerinde bulunan köprünün tahkimatı

Fortification of the bridge over the river in Bagile

1 ◆ "B" ve "C" doğrusunda enine kesitin yarısı
2 ◆ Köprünün yandan görünüşünün yarısı
3 ◆ Köprünün boyuna kesiti
4 ◆ Köprünün boyuna görünüşünün yarısı
5 ◆ Köprünün temeli hizasında boyuna kesitinin yarısı
6 ◆ Yeniden yapılacak binalar
7 ◆ Olduğu gibi kalacak binalar
8 ◆ 1/100 metre ölçeğindedir
9 ◆ Bagile Mukataası'nın nehri üzerindeki kârgir köprü ile ön tarafında yapılacak iniş ve taban tahkimatının aslından çıkarılan sureti. Kânûn-ı sani 1320 (Şubat 1905)

Ebad: 33x49 cm.
Tarih: Şubat 1905
Referans: BOA.HH.THR.317-44

Müseyyeb kasabasında inşa olunacak ilkokul için satın alınan arsanın krokisiyle okulun planı

Sketch of the building land bought for the primary school to be built in Müseyyeb town and plan of the school.

1 ◆ "P" ve "H" cephesinin görünüşü
2 ◆ Kuyu
3 ◆ Helalar
4 ◆ "G" ve "L" ekseninin kesiti
5 ◆ "M" ve "K" ekseninin kesiti
6 ◆ Oda
7 ◆ Dershane
8 ◆ Dershane
9 ◆ Dershane
10 ◆ Oda
11 ◆ "S" ve "N" cephesinin görünüşü
12 ◆ Ahali evleri
13 ◆ Ahali evleri
14 ◆ İlkokul için satın alınan arsa
15 ◆ Cadde
16 ◆ Çıkmaz sokak
17 ◆ 1/100 metre ölçeğindedir
18 ◆ Padişahın hayır müesseselerine ek olarak Müseyyeb kasabasında inşa olunacak ilkokul için satın alınan arsanın haritasıyla mektebin resminden çıkarılan suretidir. 4 Eylül 1318 (17 Eylül 1902)

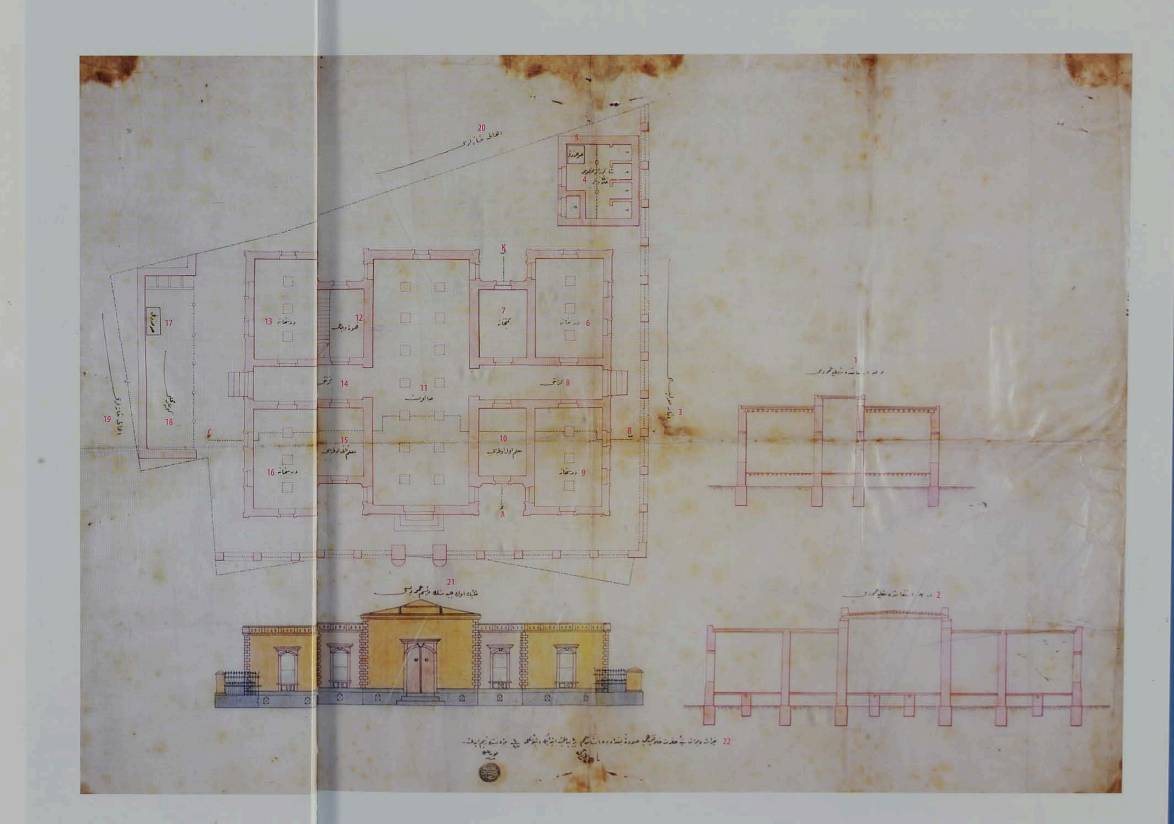
Ebad: 44x68 cm.
Tarih: 17 Eylül 1902
Referans: BOA.HH.THR.352-43

Bağdat'ta inşası kararlaştırılan bir ilkokulun planı

Plan of the primary school decided to be built in Baghdad.

1 ◆ "A" ve "K" ekseninin kesiti
2 ◆ "B" ve "C" ekseninin kesiti
3 ◆ Ambar avlusu
4 ◆ Öğrencilere ait tuvaletler
5 ◆ Su deposu
6 ◆ Dershane
7 ◆ Kütüphane
8 ◆ Gezinti (koridor)
9 ◆ Dershane
10 ◆ Başöğretmen odası
11 ◆ Salon
12 ◆ Kahve ocağı
13 ◆ Dershane
14 ◆ Gezinti (koridor)
15 ◆ Öğretmen odası
16 ◆ Dershane
17 ◆ Su deposu
18 ◆ Küpler mahalli
19 ◆ Ahali evleri
20 ◆ Ahali evleri
21 ◆ Mektebin ön cephesinin dikey çıkarılmış resmi
22 ◆ Padişahın hayır müesseselerine ilave olarak Bağdat'ta inşası kararlaştırılan bir ilkokulun bu şekli 1/100 metre ölçeğinde resmedilmiştir.
Mühür: Yüzbaşı Ahmed Hamdi
25 Şubat 1318 (10 Mart 1903)

Ebad: 56x79 cm.
Tarih: 10 Mart 1903
Referans: BOA.HH.THR.352-44

Bağdat'ta inşası kararlaştırılan ilkokulun planı

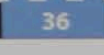
Plan of the primary school decided to be built in Baghdad.

1 ◆ "A" ve "K" ekseninin kesiti
2 ◆ "B" ve "C" ekseninin kesiti
3 ◆ Ahali evleri
4 ◆ Öğrencilere mahsus tuvaletler
5 ◆ Dershane
6 ◆ Koridor
7 ◆ Dershane
8 ◆ Salon
9 ◆ Dershane
10 ◆ Koridor
11 ◆ Kahve ocağı
12 ◆ Öğretmenler odası
13 ◆ Su deposu
14 ◆ Küpler mahalli
15 ◆ Mektebin ön cephesinin dikey çıkarılmış resmi
16 ◆ 1/100 metre ölçeğindedir
17 ◆ Bağdat'ta inşası kararlaştırılan ilkokulun resminden çıkarılan suretidir. 25 Nisan 1320 (8 Mayıs 1904)

Ebad: 58x77,5 cm.
Tarih: 8 Mayıs 1904
Referans: BOA.HH.THR.352-44

Bağdat'ta Bagile kasabasında inşa edilecek ilkokulun planı

Plan of the primary school to be built in Bagile town in Baghdad.

1 ◆ Yandan görünüş
2 ◆ Dershane
3 ◆ Öğretmen odası
4 ◆ K - A ekseninin kesiti
5 ◆ M - N ekseninin kesiti
6 ◆ Dershane
7 ◆ Dershane
8 ◆ Öğretmen odası
9 ◆ Kuyu
10 ◆ L - Y ekseninin kesit görünüşü
11 ◆ 1/100 metre ölçeğindedir
12 ◆ Bağdat'ta Bagile kasabasında inşası bildirilen ilkokulun resminden çıkarılan suretidir.
11 Teşrin-i Sani 1323 (24 Kasım 1907)

Ebad: 35x54,5 cm.
Tarih: 24 Kasım 1907
Referans: BOA.HH.THR.371-87

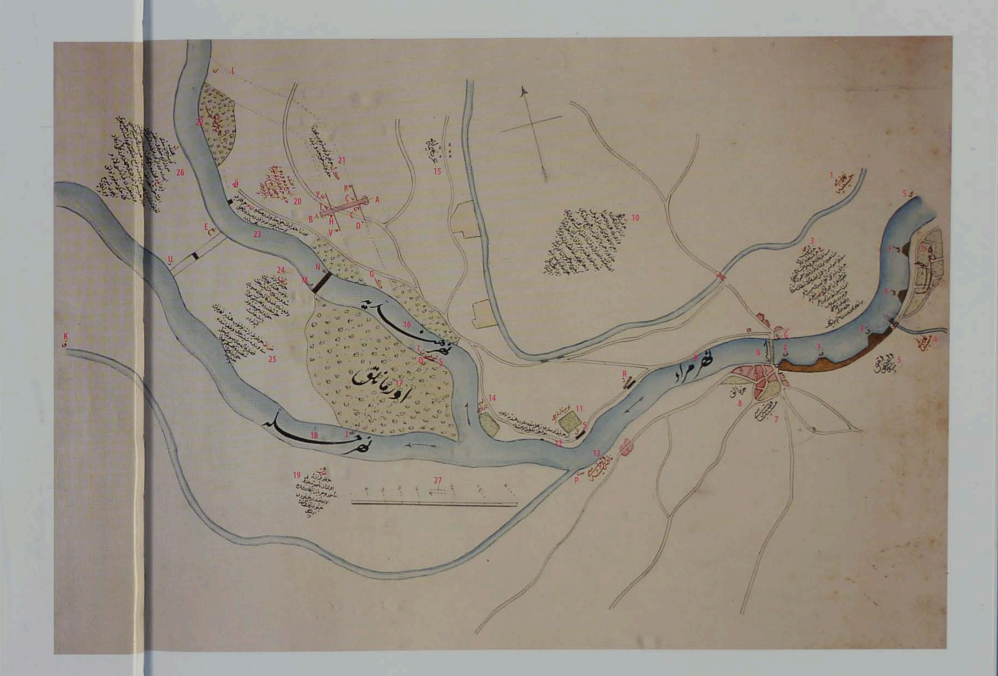

Bağdat'ta Müseyyeb kasabası yakınlarında Murad Nehri üzerinde yapılacak bendin krokisi

Sketch of the dam to be built on the Murad River near Müseyyeb town in Baghdad.

1 ◆ Hüseyniye Nehri
2 ◆ Hurmalık
3 ◆ "S" harfiyle "Ğ" harfine kadar olan mesafenin doğusunda görünen topraktan yapılmış Ummu's-Suhul Seddi usulsüz yapılmış olduğundan nehrin şiddetli akıntısı toprağı zorlayarak Müseyyeb adlı kasabayı harap ettiğinden "F" dirsekleri inşasıyla nehrin diğer tarafa yönelip öbür tarafın kurtulacağı ve nehrin yönlendirildiği taraf için böyle bir mahzur bulunmadığı.
4 ◆ Müseyyeb Nehri
5 ◆ Ummu's-Suhûl Seddi
6 ◆ Köprü
7 ◆ Müseyyeb kasabası
8 ◆ Hurmalık
9 ◆ Murad Nehri
10 ◆ "R" harfiyle gösterilen yerde Vadi Bey beş kapılı bir köprü yapmışsa da hiçbir faydası olmadığı gibi biraz daha vakit geçseydi Murad Nehri'ni, tamamen Hindiyye Nehri'ne yönlendirerek Hılle, Divaniye ve daha başka birçok mukataalar harap olurdu. Bu durumu farkeden merhum Necib Paşa bu bölgeyi sed ve bendlerle kapatmıştır
11 ◆ Lobye tarlası
12 ◆ "Ş" harfiyle gösterilen yer önceleri Hindiyye olup daha sonra kaldırılmıştır
13 ◆ Nasıriye köyü
14 ◆ Lobye tarlası
15 ◆ Arap çadırları
16 ◆ Hindiyye Nehri
17 ◆ Ormanlık
18 ◆ Hılle Nehri
19 ◆ "P - K" harfleriyle gösterilen Nasıriye kanalı geçtiğinden uzun zamandan beri ziraat yapılmaktadır.
20 ◆ Resimde "A-B, C-D-H-V, Ç-T-Y-I" harfleriyle gösterildiği gibi ebadına uyularak yapılacaktır.
21 ◆ "G - L" harfleriyle gösterilip yeni baştan kazılacak kanal
22 ◆ Ormanlık
23 ◆ Yeniden kazılacak kanaldan sonra "N - M" harfleriyle gösterilip topraktan seddolunacak mahal
24 ◆ "Ş" ve "T" harfleriyle gösterilip Hindiyye Nehri'nin sed ve bendinde taşkın sebebiyle fazla gelecek suyun Hılle Nehri'ne dökülmesi için yeniden kazılacak kanala yapılacak kapılar
25 ◆ "O - J" harfleriyle gösterilip Hindiyye Nehri'nin sed ve bendinde taşkın sebebiyle fazla gelecek suyun Hılle Nehri'ne dökülmesi için yeniden kazılacak kanal
26 ◆ "Ö" mahallinde gösterilen seddi, serdar-ı ekrem hazretleri yaptırmış ise de on beş gün içinde yıkılmıştı. Çünkü "E - U" mahallinde yeniden bir kanal kazılmışsa da kanalın Hılle Nehri'ne kavuştuğu "U" mahallinin yüksekliği, Hindiyye Nehri'ne kavuşan "E" mahallinden üç metre daha yüksek olduğundan, kanal açıldığında Hılle Nehri, Hindiyye Nehri'ne akıp büyük zarara sebep olduğundan kapatılması gerekeceği bildirilerek not düşüldü.
27 ◆ Ölçek: 1/30.000

Ebad: 38x55 cm.
Tarih: Tarihsiz
Referans: BOA. PLK, 899-1

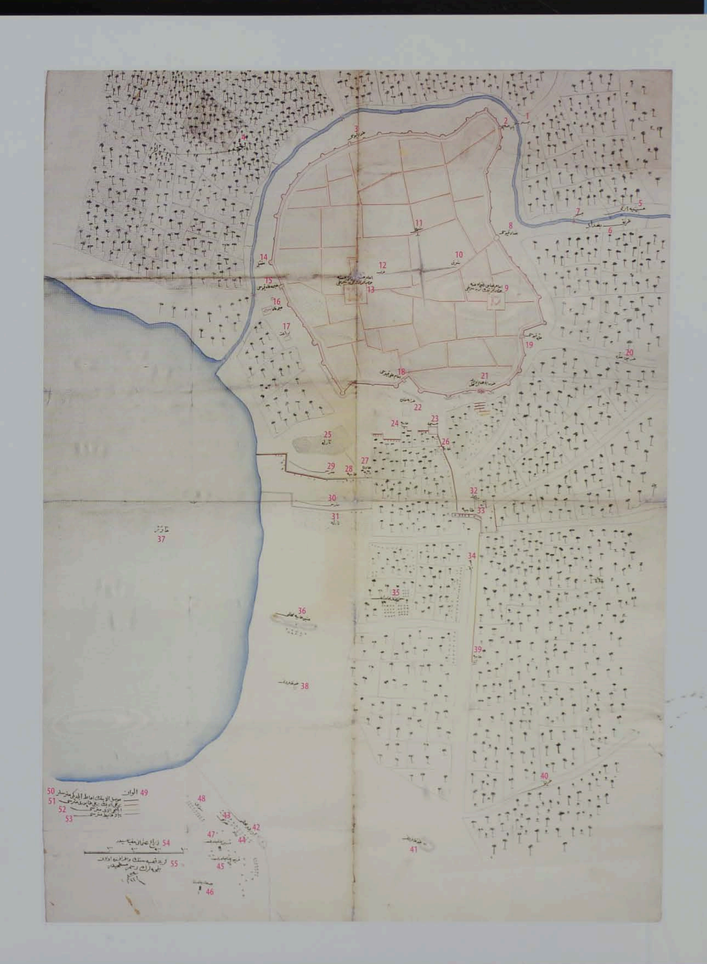
Kerbela kasabası ve civarının krokisi

Sketch of Kerbela town and its surroundings.

1 ◆ Köprü
2 ◆ Bâbüsselam
3 ◆ Hor (Sazlık) Kapısı
4 ◆ Bahçeler
5 ◆ Hüseyniye Kanalı
6 ◆ Bağdat yolu
7 ◆ Köprü
8 ◆ Bağdat Kapısı
9 ◆ İmam Abbas Hazretlerinin türbesi
10 ◆ Doğu
11 ◆ Kuzey
12 ◆ Batı
13 ◆ İmam Hüseyin Hazretlerinin türbesi
14 ◆ Gasil yeri
15 ◆ Haymegâh Kapısı
16 ◆ Çadır yeri
17 ◆ Ziyaret yeri
18 ◆ İmam Ali Kapısı
19 ◆ Hılle Kapısı
20 ◆ Hılle yolu
21 ◆ Topla yıkılan yer
22 ◆ Harabe han
23 ◆ Mescit
24 ◆ Tabya
25 ◆ Tarla
26 ◆ Tabya
27 ◆ Havan
28 ◆ Tabya
29 ◆ Metris
30 ◆ Metris
31 ◆ Tarla
32 ◆ Ziyaret
33 ◆ Tabya
34 ◆ Yol
35 ◆ Süvari çadırları
36 ◆ Eski tabya yeri
37 ◆ Havuz
38 ◆ Tuğla fırını
39 ◆ Tabya
40 ◆ Yol
41 ◆ Tuğla fırını
42 ◆ Ordu yeri
43 ◆ Topçu
44 ◆ Piyade
45 ◆ Paşa çadırı
46 ◆ Cephane çadırı
47 ◆ Komutan paşa çadırı
48 ◆ Süvari
49 ◆ Renkler
50 ◆ Musul Alayı'nın tuttuğu metrisler
51 ◆ 1. Alay'ın 1. Taburu metrisi
52 ◆ 2. Alay metrisi
53 ◆ Karma piyade metrisi
54 ◆ Osmanlı zira'ı ölçeğindedir
55 ◆ Kerbela kasabasının ve etrafında olan bahçelerin yüzeysel görünüşü. 21 Muharrem 1259 (20 Şubat 1843)

Ebad: 57x76 cm.
Tarih: 20 Şubat 1843
Referans: BOA. PLK, 7114

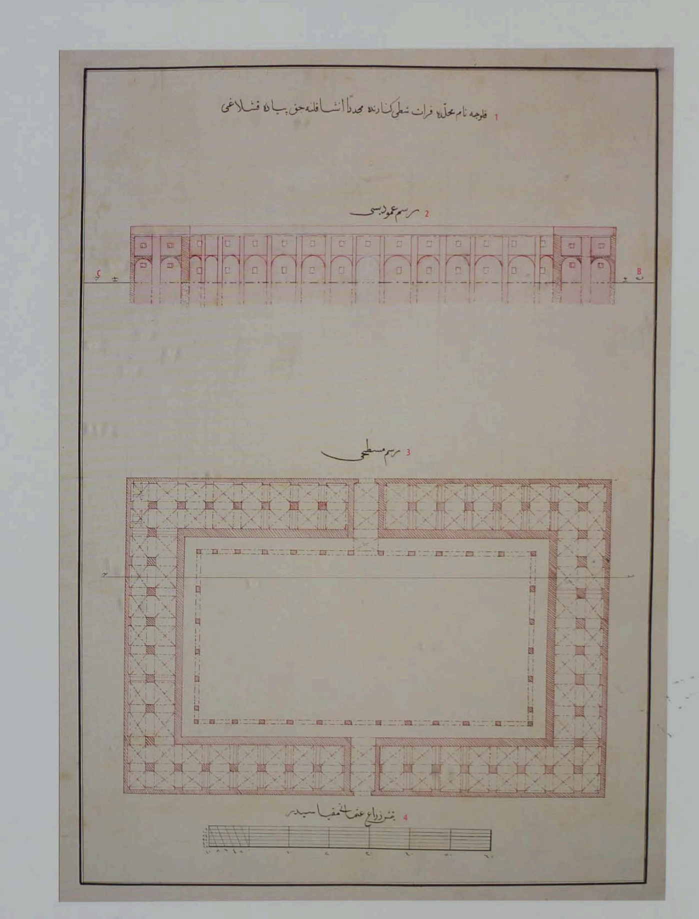
Felluce'de inşa olunacak piyade kışlası planı

Plan of the infantry barracks to be built in Felluce

1 ◆ Felluce adlı yerde Fırat nehri kenarında yeniden inşa kılınacak piyade kışlası
2 ◆ B - C ekseninin kesit görünüşü
3 ◆ Kışlanın planı
4 ◆ Yetmiş Osmanlı zira'ı ölçeğindedir

Ebad: 40x53 cm.
Tarih: Tarihsiz
Referans: BOA. PLK, 899

Felluce'de inşa olunacak süvari kışlasının planı

Plan of cavalry barracks to be built in Felluce.

1 ◆ Alt katı kârgir (taştan) yapılmak şartıyla bir süvari alayını içine alacak ve yeniden inşa kılınacak kışlanın planı
2 ◆ "A - B" ekseninin kesiti
3 ◆ Felluce'de Fırat Nehri kenarında ve cezire yakasında yeniden inşa olunacak süvari kışlağı
4 ◆ Nehir kapısı
5 ◆ Cephanelik
6 ◆ Çöl kapısı
7 ◆ 1/55 uzunluğunda zira-ı mimari ölçeği

Ebad: 41x69 cm.
Tarih: Tarihsiz
Referans: BOA. PLK, 899-3

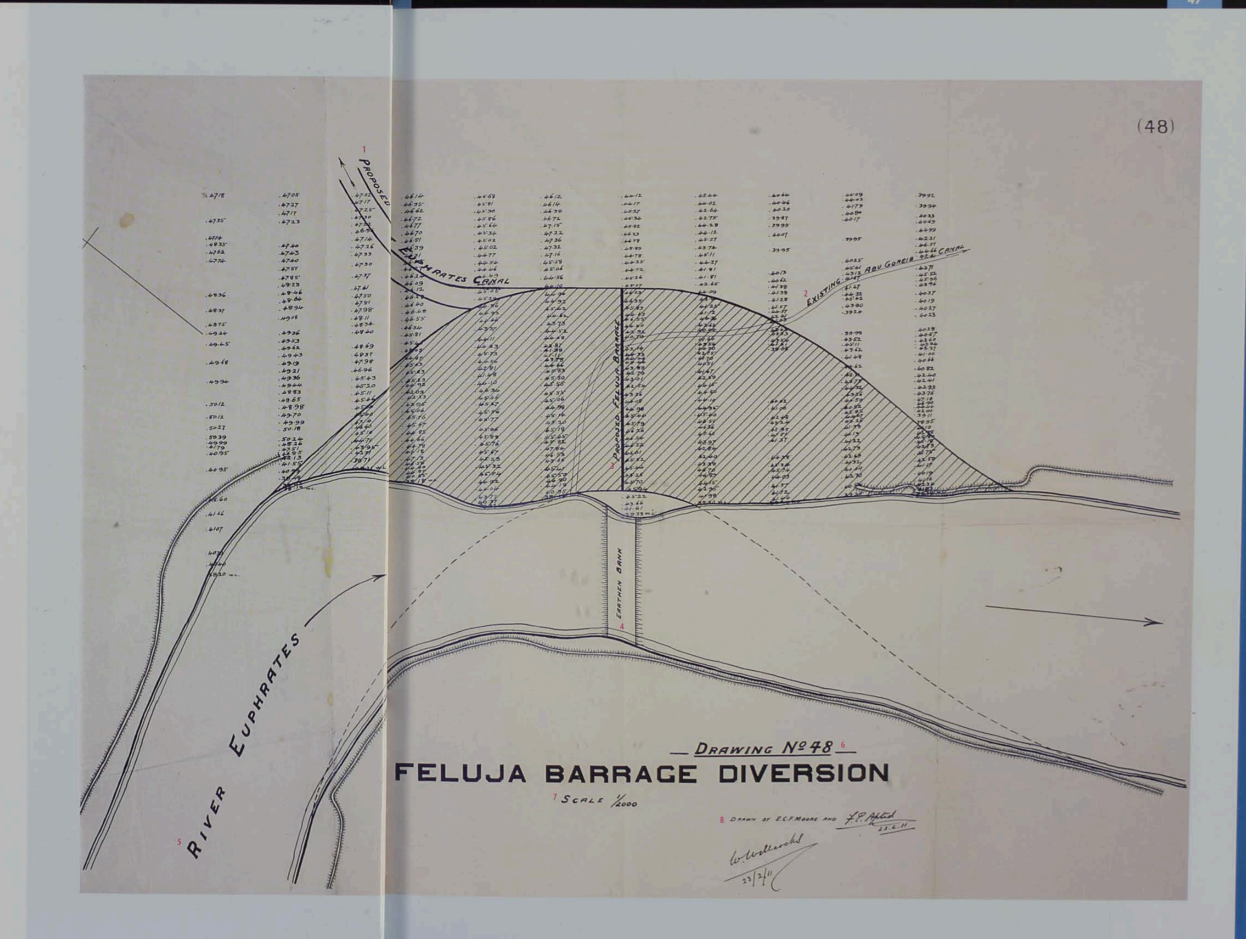

Felluce Barajı'na bağlı kanalın yönünün değiştirilme projesi

Project to change direction of the channel flowing into the Felluce Dam.

1 ◆ Fırat Nehri'nin solunda tasarlanan kanal
2 ◆ Hâlen mevcut Ebu Gureyb Kanalı
3 ◆ Tasarlanan Felluce Barajı
4 ◆ Toprak set
5 ◆ Fırat Nehri
6 ◆ 48 Numaralı Çizim
Felluce Barajı'nın dönüşüm projesi
7 ◆ Ölçek: 1/2000
8 ◆ E. C. F. Moore, F. C. Aplid ve W. Willereks tarafından çizilmiştir
23 Şubat 1911

Ebad: 63,5x87,5 cm.
Tarih: 23 Şubat 1911
Referans: BOA. PLK, 3377

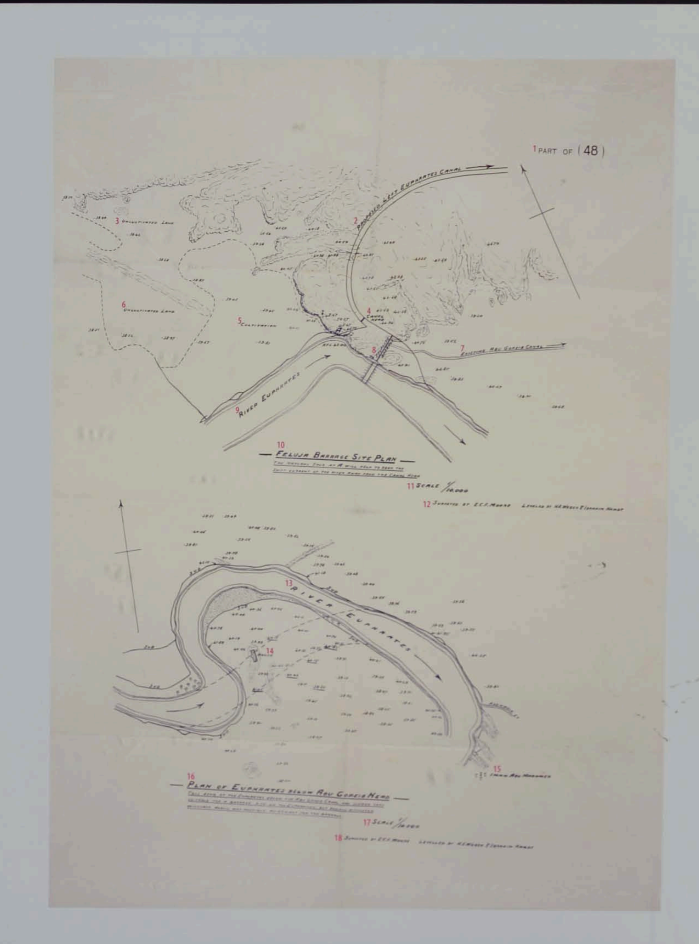

Fırat Nehri üzerinde yeni yapılacak Felluce Barajı için nehir yatağının değiştirilmesi projesi

Project to change the river bed for the Felluce Dam to be built on the Euphrates.

1 ◆ 48 (Numaralı çizimin) bir bölümü
2 ◆ Fırat Nehri'nin solunda tasarlanan kanal
3 ◆ Ekilmemiş alan
4 ◆ Kanalın baş tarafı
5 ◆ Tarım yapılan alan
6 ◆ Ekilmemiş alan
7 ◆ Hâlen mevcut Ebu Gureyb Kanalı
8 ◆ Tasarlanan baraj
9 ◆ Fırat Nehri
10 ◆ Felluce Barajı'nın inşa planı
11 ◆ Ölçek: 1/10.000
12 ◆ Haritayı çizen: E. C. F. Moore
Topografi: H. E. Weber ve İbrahim Hamdi
13 ◆ Fırat Nehri
14 ◆ Ev
15 ◆ İmam Ebu Muhammed
16 ◆ Ebu Gureyb Kanalı başlangıcı altında Fırat üzerinde yapılacak seddin planı
17 ◆ Ölçek: 1/10.000
18 ◆ Haritayı çizen: E. C. F. Moore
Topografi: H. E. Weber ve İbrahim Hamdi

Ebad: 64x87 cm.
Tarih: 1911
Referans: BOA. PLK, 3378

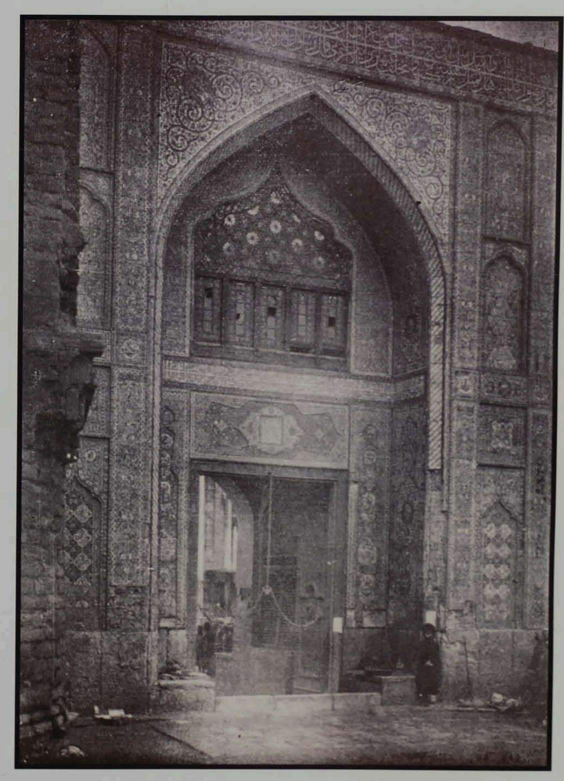

Bağdat yakınlarında Kâzımiye'de altın kaplamalı kubbeleri ve minareleriyle ünlü Şii Camii
The Shiite Mosque famous for its gold-plated domes and minarets in Kazımiye near Baghdad.
Referans: Iraq in War Time, Goverment Press, Basrah.

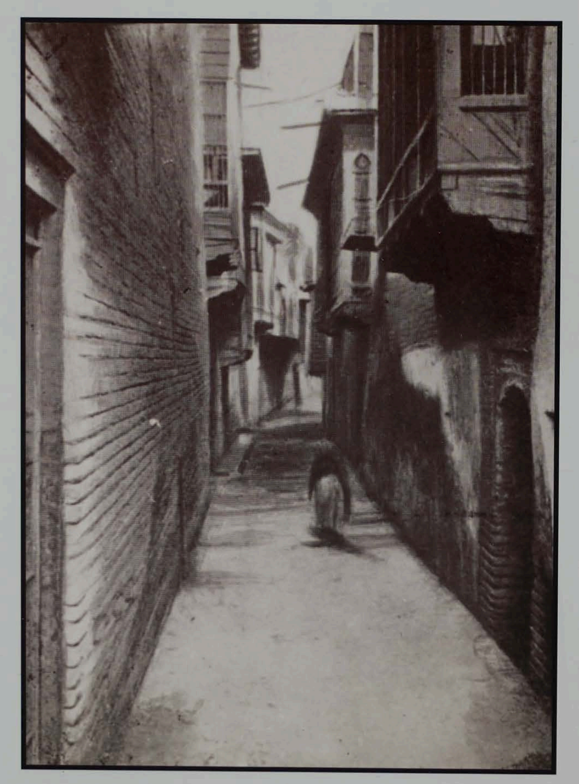
Bağdat'taki eski Güney Köprüsü'nün selden yıkılmadan önceki görüntüsü.
A view of the old South Bridge in Baghdad before its destruction by flood
Referans: Iraq in War Time, Goverment Press, Basrah.

Kâzımiye Camii'nin Kıble Kapısı
Kible (South) Gate of the Kazımiye Mosque.
Referans: Iraq in War Time, Goverment Press, Basrah.

Bağdat fotoğrafları | Baghdad photographs

Bağdat'ta bir cadde
A street in Baghdad.
Referans: Iraq in War Time, Goverment Press, Basrah.

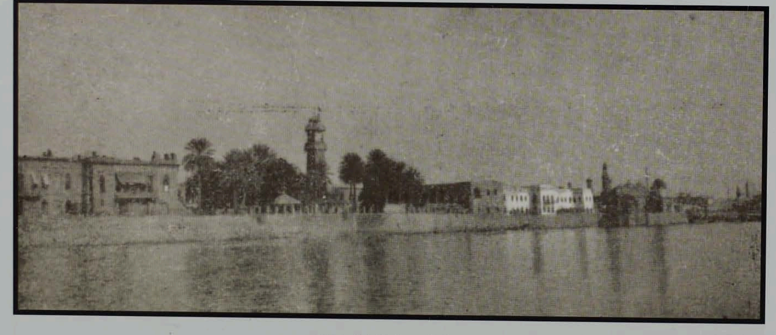

Sahibü'z-Zaman Kapısı'ndan Kâzımiye Camii avlusunun görünümü
View of courtyard of the Kazımiye Mosque from the Sahibü'z-Zaman Gate.
Referans: Iraq in War Time, Goverment Press, Basrah.

Bağdat fotoğrafları | Baghdad photographs

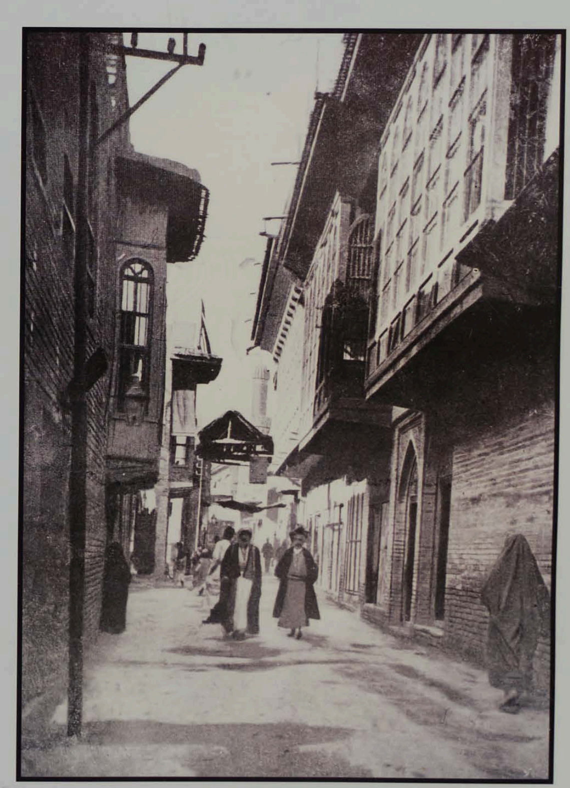

Bağdat'ta Dicle Nehri kenarından bir görünüm

A view of the Tigris River in Baghdad

Referans: Iraq in War Time, Goverment Press, Basrah.

Bağdat'ta Nehir Caddesi'nin fotoğrafı

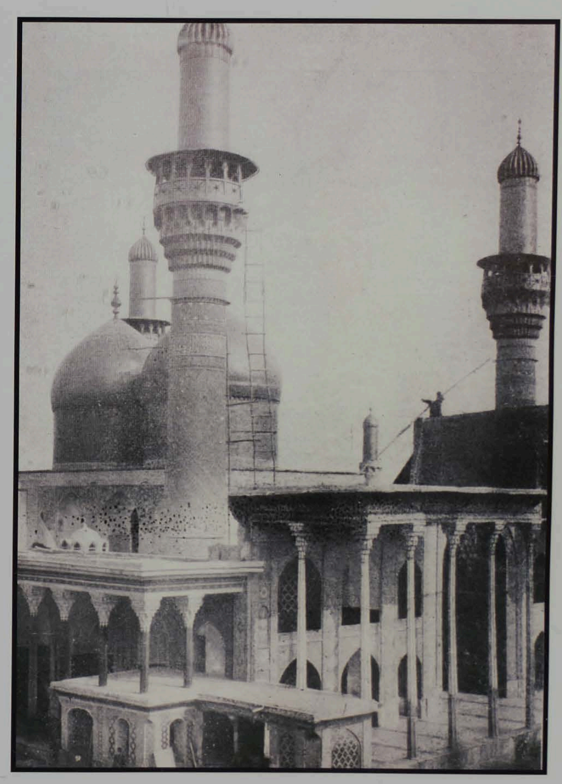
Photograph of the River Street in Baghdad

Referans: Iraq in War Time, Goverment Press, Basrah.

Kâzımiye beldesinin havadan çekilmiş bir fotoğrafı
Photograph of Kazimiye taken from above.
Referans: Iraq in War Time, Goverment Press, Basrah.

Kâzımiye Camii'nin minareleri ve avlusunun Murat Kapısı'ndan görünüşü
A view of the minarets and courtyard of the Kazimiye Mosque from the Murat Gate.
Referans: Iraq in War Time, Goverment Press, Basrah.

Fırat Nehri kenarındaki Kifl nahiyesinden bir görünüm
A view of Kifl township near the Euphrates
Referans: Iraq in War Time, Goverment Press, Basrah.

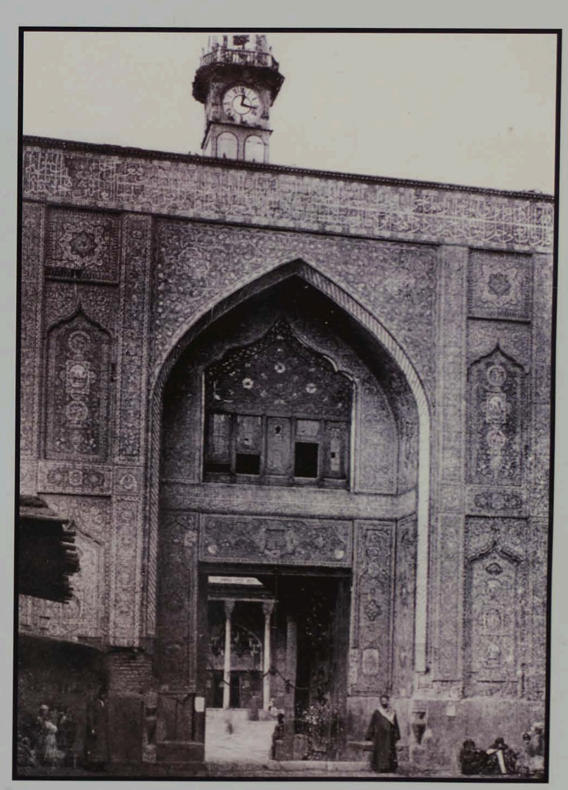

Kâzımiye yolu üzerinde bir cami ve mezarlık
Mosque and graveyard on the way to Kazimiye.
Referans: Iraq in War Time, Goverment Press, Basrah.

Selmân-ı Pâk nahiyesindeki ünlü kemer (Kisra'nın Takı diye bilinmektedir)
The famous arch – known as the Arch of Chosroes – in Selman-ı Pak township.
Referans: Iraq in War Time, Goverment Press, Basrah.

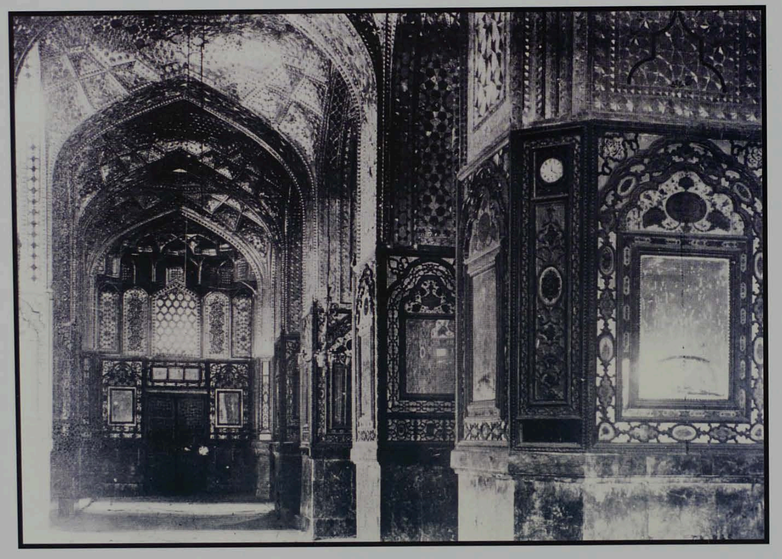
OSMANLI DÖNEMİNDE IRAK
IRAQ DURING THE OTTOMAN PERIOD

Bağdat fotoğrafları | Baghdad photographs

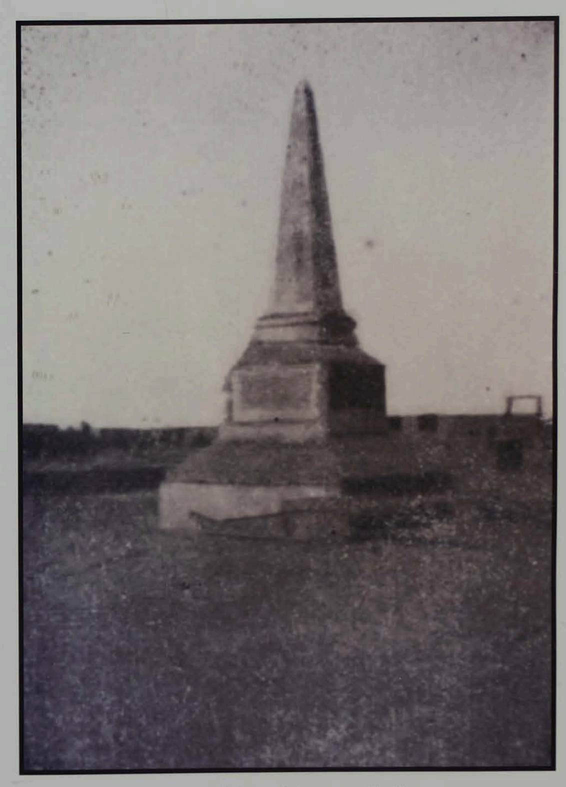

Kâzımiye Camii'nin Murat Kapısı
The Murat Gate of the Kazımiye Mosque
Referans: Iraq in War Time, Goverment Press, Basrah.

Kâzımiye Camii'nin revakları ve Hazra Kapısı'ndan bir görünüm
Porches of the Kazımiye Mosque and a view from the Hazra Gate.
Referans: Iraq in War Time, Goverment Press, Basrah.

Türklerin Kûtü'l-Amâre'yi geri almaları anısına yaptırdıkları abide
Monument built by the Turks for the memory of the recovery of Kûtü'l-Amâre
Referans: Iraq in War Time, Goverment Press, Basrah.

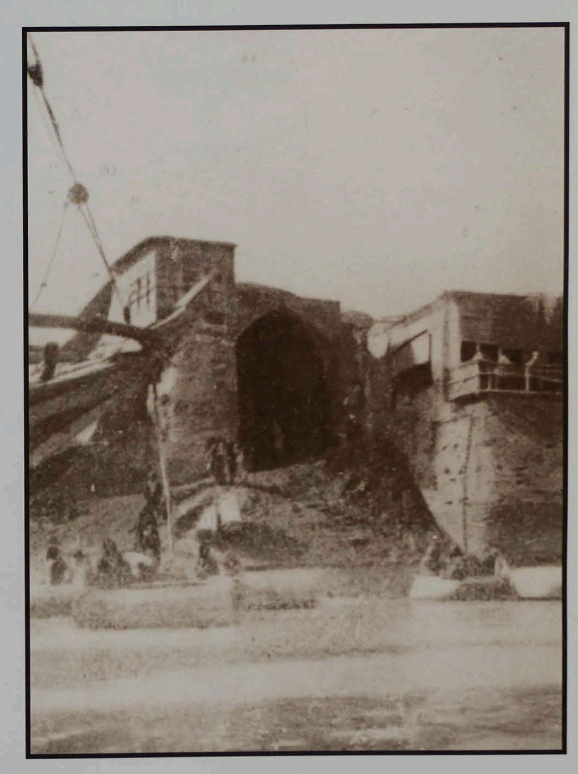

Bağdat'ta eski Türk kışlası

The old Turkish barrack in Baghdad.

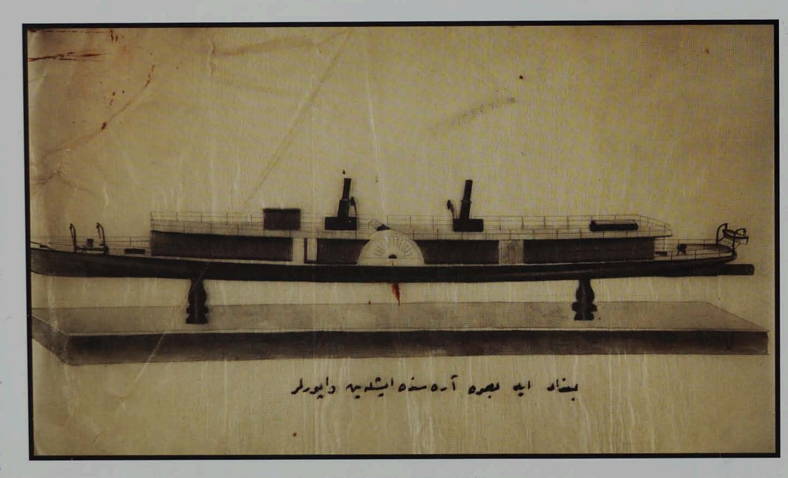
Referans: Iraq in War Time, Goverment Press, Basrah.

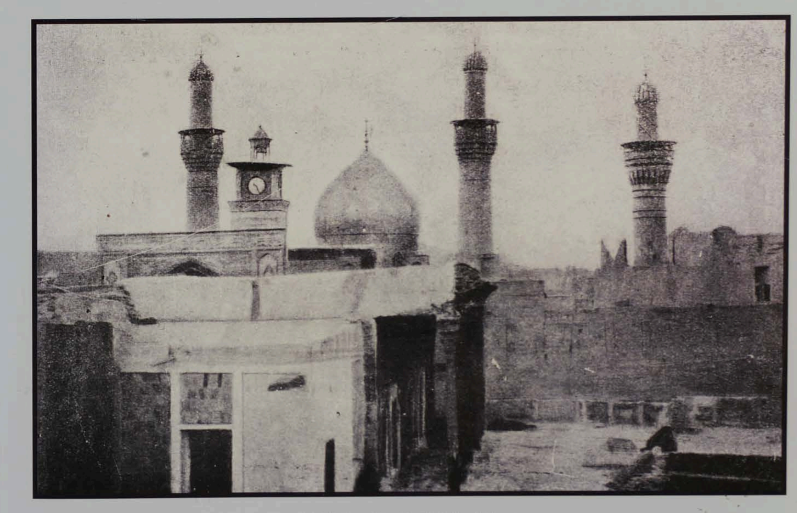
Dicle'nin sol kıyısında bulunan çarşının girişi

Entrance of bazaar on the left shore of the Tigris River.

Referans: Iraq in War Time, Goverment Press, Basrah.

Bağdat ile Basra arasında işleyen vapurlar
Steamships sailing between Baghdad and Basra
Referans: Iraq in War Time, Goverment Press, Basrah.

Kerbela'da Hazret-i Hüseyin'in türbesi yakınında bir cami
A mosque near the tomb of Huseyn in Karbala
Referans: Iraq in War Time, Goverment Press, Basrah.

Necef kasabasında Hazret-i Ali'nin mezarını da içine alan meşhur türbenin görünüşü

A view of the famous tomb including the grave of Caliph Ali in Necef town.

Referans: Iraq in War Time, Goverment Press, Basrah.

Necef'ten bir manzara, Hazret-i Ali'nin türbesi

A view from Necef, The tomb of Caliph Ali

Referans: Iraq in War Time, Goverment Press, Basrah.

Bağdat Vilayeti Mebusları
Representatives of Baghdad Province

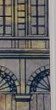

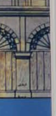
Referans: 1908 Senesi
Birinci Devre
Osmanlı Mebusları Albümü

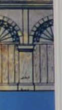
1 - Osmanlı Mebusları Birinci Devre
2 - Bağdat Vilayeti
3 - Bağdat Mebusu Babanzâde İsmail Hakkı Bey
4 - Bağdat Mebusu Sason Efendi
5 - Bağdat Mebusu Hacı Ali Efendi
6 - Divaniye Mebusu Mehmed Şevket Paşa

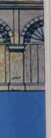
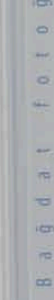
1 -Ottoman Representatives
2 -The First Term
3 -Baghdad Province
4 -Baghdad Representative Babanzâde İsmail Hakkı Bey
5 -Baghdad Representative Sason Efendi
6 -Baghdad Representative Hacı Ali Efendi Divaniye Representative Mehmed Şevket Pasha

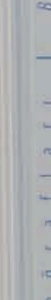

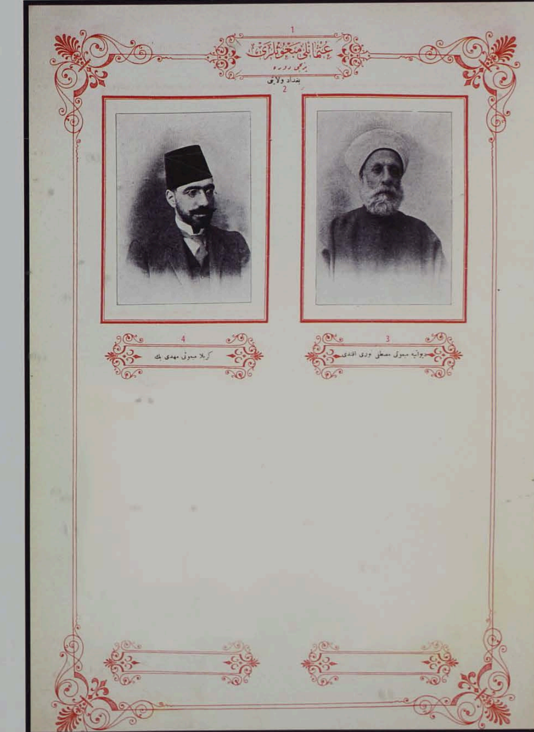

Bağdat Vilayeti Mebusları
Representatives of Baghdad Province

Referans: 1908 Senesi
Birinci Devre
Osmanlı Mebusları Albümü

1 - Osmanlı Mebusları Birinci Devre
2 - Bağdat Vilayeti
3 - Divaniye Mebusu Mustafa Nuri Efendi
4 - Kerbela Mebusu Mehdi Bey

1 - Ottoman Representatives The First Term
2 - Baghdad Province
3 - Divaniye Representative Mustafa Nuri Efendi
4 - Karbala Representative Mehdi Bey

CHAPTER II

BASRA PROVINCE

Map, Document, Plan and Photographs

BÖLÜM II

BASRA VİLAYETİ

Harita, Belge, Plan ve Fotoğraflar

Basra şehir planı

Basra city plan

Basra'nın Camileri:

Aşşar Kanalı'nın sağ yakasındakiler

1 ◆ Abdullah Baş Ayan
2 ◆ Maşrak
3 ◆ Kâzım Ağa (Kitapçı)
4 ◆ Kattane
5 ◆ İzzeddin
6 ◆ Sif
7 ◆ Firsi Camii (Şii camii)
8 ◆ Salim Bedr
9 ◆ İmam Abbas Türbesi
10 ◆ Şeyh Kanber Türbesi
11 ◆ Şeyh Habibullah Türbesi
12 ◆ Şeyh Bâdi Türbesi

Aşşar Kanalı'nın sol yakasındakiler

13 ◆ Makam-ı Ali (Şii ve Sünni karma camii)
14 ◆ Hacı Hammûd
15 ◆ Hudayri

Basra'nın Mahalleleri

16 ◆ Mennavî
17 ◆ Bereyhe
18 ◆ Es-Sâ'i
19 ◆ İmam Abbas
20 ◆ Haddade (Ummu'l-Bezzazin)
21 ◆ Baharna (Ummu'l-Belabil)
22 ◆ Serirciye
23 ◆ Kattane
24 ◆ Muhammed el-Cevad
25 ◆ Kadı Mahallesi
26 ◆ Paşakonağı
27 ◆ Kut Hamamı
28 ◆ Maşrak (Beyt el-Nakip=Rifain)
29 ◆ Yahudi Mahallesi
30 ◆ Kasap Bostanı
31 ◆ El-Âbid Mahallesi

Basra'nın Kapı, Köprü ve Mezarlıkları

32 ◆ Kıble Kapısı
33 ◆ Rabat Kapısı
34 ◆ Saraciye Kapısı
35 ◆ Hacı Mahmud Ağa Köprüsü
36 ◆ Hakkak Çeşmesi
37 ◆ Eski sur kalıntıları (17. yy.)
38 ◆ Abbas Mezarlığı
39 ◆ Hristiyan Mezarlığı
40 ◆ Ummu'l Burûm Mezarlığı
41 ◆ Sun Mezarlığı

Çarşılar ve Muhtelif Yapılar

42 ◆ Saymar Çarşısı
43 ◆ Sif Çarşısı
44 ◆ Tavuk Pazarı
45 ◆ Büyük Çarşı
46 ◆ Aşşar Çarşısı-1
47 ◆ Aşşar Çarşısı-2
48 ◆ Rusya Konsolosluğu
49 ◆ İran Konsolosluğu
50 ◆ Amerika Konsolosluğu
51 ◆ Beyt Mendil (Eski gümrük)
52 ◆ Valilik Binası
53 ◆ Kırmızı-Turuncu Villa
54 ◆ Kışla
55 ◆ Carmes Misyonu binası
56 ◆ Maksara
57 ◆ Eski Saray
58 ◆ Eski Tophane
59 ◆ Basra Mezbahası
60 ◆ Mevcut Saray
61 ◆ Lynch Acentası
62 ◆ İngiltere Konsolosluğu
63 ◆ Osmanlı Bankası
64 ◆ Ma'sara
65 ◆ Tuğla Fabrikası
66 ◆ Doğal Sodyum Karbonat işletmesi
67 ◆ Gaz Fabrikası
68 ◆ Aşşar Mezbahası
69 ◆ Mevcut gümrük
70 ◆ Mevcut Topçu Kışlası
71 ◆ Buharlı vinç
72 ◆ Karakol
73 ◆ Beyt el-Nakip
74 ◆ Sarı Ev (Beyt el-Asfar)
75 ◆ Beyt el-Muir
76 ◆ Sağlık ocağı

Referans: Louis Massignon, "Mission en Mesopotamie (1907-1908)", Kahire, 1912

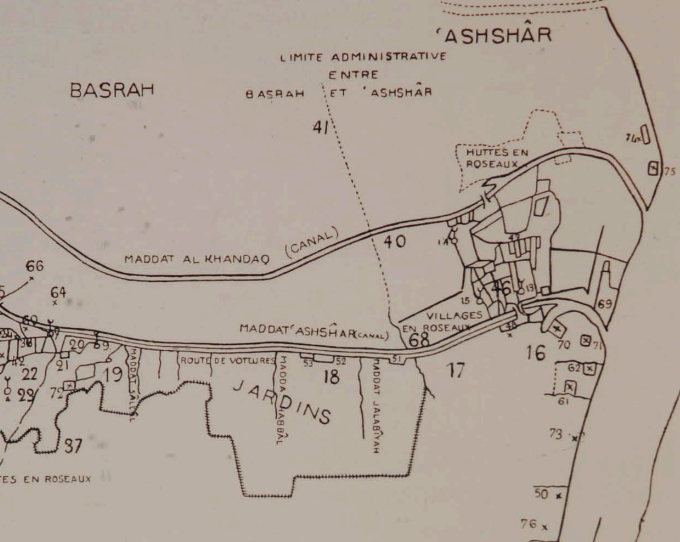

Schéma de Basrah la Neuve.
Répartition des édifices religieux et civils.

Basra'nın Amara ve Şatra kasabalarında inşa olunacak iki idarehane binasının planı

Plan of the two administration building to be built in Amara and Şatra towns of Basra

1 ◆ Tavla
2 ◆ Mutfak
3 ◆ Avlu
4 ◆ Sundurma
5 ◆ Sundurma
6 ◆ Oda
7 ◆ Sofa
8 ◆ Oda
9 ◆ Oda
10 ◆ Kapı altı
11 ◆ Oda
12 ◆ Birinci kat
13 ◆ Balkon
14 ◆ Zemin katı
15 ◆ 1/100 metre ölçeğindedir
16 ◆ Basra vilayetinin Amara sancağında bulunan Ahzar Mukataası'yla yine aynı livanın Şatra kazasında bulunan Şat Mukataası şube memurlarının ikametine mahsus olarak inşa olunacak iki idarehanenin projesinden çıkarılan kopyasıdır.
2 Haziran 1318 (15 Haziran 1902)

Ebad: 49x54 cm.
Tarih: 15 Haziran 1902
Referans: BOA.HH.THR.307-25

Amara Emlâk-i Seniyye Komisyonu idare binasının bahçesinin etrafına yapılacak demir parmaklıklı duvarın planı

Plan of the wall with iron blustrade to be built around the Amara Imperial Commission of Estate

1 ◆ Dicle nehri
2 ◆ Emlâk-i Seniyye İdarehanesi
3 ◆ 56,5 metre
4 ◆ 13 metre
5 ◆ 57 metre
6 ◆ Cehle Nehri
7 ◆ Kuzey
8 ◆ Güney
9 ◆ 55 metre
10 ◆ 65 metre
11 ◆ Askerî talimhane
12 ◆ Daha önce inşa olunmuş idarehane rıhtımı
13 ◆ Yeniden yapılacak parmaklık duvarı
14 ◆ Cehle sabit köprüsünün belediyeye ait gelirleri hissesinden inşası kararlaştırılan rıhtım
15 ◆ 141 metre
16 ◆ Cadde
17 ◆ Cadde
18 ◆ Devlete ve halka ait arazi ve mekanlar
19 ◆ Parmaklık kısmının planı
20 ◆ Resmi çıkan kesite mahsus ölçeği: 1/100 metre
21 ◆ Plana mahsus ölçeği: 1/500 metre
22 ◆ Parmaklık kısmının görünüşü
23 ◆ Amara Emlâk-i Seniyye Komisyonu İdarehanesi bahçesinin muhafazası için inşası bildirilen demir parmaklıklı duvarın projesinden çıkarılan kopyasıdır. 19 Mayıs 1320 (1 Haziran 1904)

Ebad: 38,5x49 cm,
Tarih: 1 Haziran 1904
Referans: BOA.HH.THR.307-33

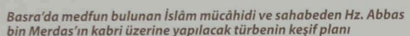

Basra'da medfun bulunan sahabeden Hz. Abbas bin Merdas es-Sülemi'nin kabrinin üstüne inşa olunacak türbenin planı

Plan of the tomb to be built over the grave of Abbas bin Merdas es-Sülemi, one of the companions of the Prophet Muhammad, buried in Basra.

1 ◆ Kubbenin (türbenin) kesiti
2 ◆ Kabir
3 ◆ Kubbenin (türbenin) planı
4 ◆ Kabir
5 ◆ Revakın kesiti
6 ◆ Cephenin kesiti
7 ◆ Çıkan resim ve kesitlere mahsus ölçeği 1/100 metredir
8 ◆ Basra'da Kâvus Mukataası dahilinde defnedilmiş sahabeden Abbas bin Merdas es-Sülemî Hazretlerinin yeniden inşası bildirilen kubbesinin projesinden çıkarılan kopyasıdır.
12 Şubat 1320 (25 Şubat 1905)

Ebad: 36,5x47 cm.
Tarih: 25 Şubat 1905
Referans: BOA.HH.THR.1637-72

Basra'da medfun bulunan İslâm mücâhidi ve sahabeden Hz. Abbas bin Merdas'ın kabri üzerine yapılacak türbenin keşif planı

Estimation plan of the tomb to be built over the grave of Abbas bin Merdas, a warrior of Islam and companion of the Prophet Muhammad, buried in Basra

1 ◆ Kubbenin (türbenin) planı
2 ◆ Kubbenin (türbenin) kesiti
3 ◆ Revakın kesiti
4 ◆ Binanın görünüşü
5 ◆ Cephenin kesiti
6 ◆ Çıkarılan plan ve kesitlerin ölçeği 1/100 oranındadır
7 ◆ Padişaha ait emlaktan Basra'da Kâvus Mukataası dahilinde defnolunmuş İslâm mücâhidi ve sahabeden Abbas bin Merdas Hazretlerinin kubbesinin (türbesinin) işbu ikinci keşif projesi tarafımdan resmedilerek takdim kılınmıştır
15 Mart 1323 (28 Mart 1907)
42. Alay 2. Tabur'da görevli Üsteğmen
Hamid Fehmi
8 ◆ İşbu ikinci keşif haritası usul ve hesaplara uygun olarak yapıldığı anlaşılmakla usulü gereğince onaylanır.
15 Mart 1323 (28 Mart 1907)
Ammare Keşif Komisyonu Müdürü
Ön Yüzbaşı Hüseyin

Ebad: 42x46 cm.
Tarih: 28 Mart 1907
Referans: BOA.HH.THR.1637-72

OSMANLI DÖNEMİNDE IRAK
IRAQ DURING THE OTTOMAN PERIOD

1 قبه‌نك رسم انقیسی
2 قبه‌نك مقطع شاقولیسی
3 رواقك مقطع شاقولیسی
4 بنانك رسم شاقولیسی
5 جبهه‌نك مقطع شاقولیسی

Dicle Nehri üzerinde yapılacak Çala, Macar-ı Kebir ve Maçera Barajlarının projeleri

Projects of the Çala, Macar-ı Kebir and Maçera dams to be built on the Tigris River.

1 ◆ Çala
2 ◆ Nehrin tasarlanan kısmı
3 ◆ Nehrin hâlen mevcut olan kısmı
4 ◆ Dolgu
5 ◆ Boyuna kesit
6 ◆ Macar-ı Kebir
7 ◆ Nehrin tasarlanan kısmı
8 ◆ Nehrin hâlen mevcut olan kısmı
9 ◆ Boyuna kesit
10 ◆ Dicle
11 ◆ Amara
12 ◆ Köprü
13 ◆ Tasarlanan Çala Barajı
14 ◆ Nehrin Çala kolu
15 ◆ Köprü
16 ◆ Plan ölçeği: 1/20.000
17 ◆ Maçera
18 ◆ Nehrin hâlen mevcut olan kısmı
19 ◆ Kazık çakılacak yer
20 ◆ Boyuna kesit
21 ◆ Nehrin tasarlanan kısmı
22 ◆ Dicle
23 ◆ Nehrin Macar-ı Kebir Kolu
24 ◆ Yapımı tasarlanan Macar-ı Kebir Barajı
25 ◆ Ebu Sıdra
26 ◆ Barajın üst kısmı
27 ◆ Yükselti
28 ◆ "E"-"F" hattının kesiti
29 ◆ Ortadan kesit
30 ◆ Kanat duvarının kesiti
31 ◆ Barajın sağ yanının planı
32 ◆ Barajın sol yanı da benzer şekildedir
33 ◆ Bench-Mark, Amara'da Dicle ve Çala'nın kesişme noktasında kurulan ofiste Çala, Macar-ı Kebir ve Maçera barajlarının planlarını çıkarmak için çalışanlarını yerleştirdi.
34 ◆ Nehrin Çala kolu
35 ◆ Dicle Nehri
36 ◆ Ofis
37 ◆ Dicle
38 ◆ Nehrin Maçera kolu
39 ◆ Yapımı tasarlanan Maçera Barajı
40 ◆ Plan ölçeği: 1/20.000
41 ◆ Kila Sala
42 ◆ 31 numaralı çizim
43 ◆ Dicle Nehri Denizcilik Çala, Macar-ı Kebir ve Maçera Barajları
44 ◆ Ölçek: 1/200
45 ◆ W. Willereks ve N. Bauer tarafından çizilmiştir 7 Şubat 1911

Ebad: 89,5x114,5 cm.
Tarih: 7 Şubat 1911
Referans: BOA. PLK, 62-3365

(31)

CHALA

LONGITUDINAL SECTION

MAJAR-KEBIR

MACHERA

ELEVATION

TIGRIS RIVER NAVIGATION
CHALA, MAJAR-KEBIR AND MACHERA BARRAGES

Arap Tiyatrosu yakınında bir pazar yeri
A market place near the Arab Theater
Referans: Iraq in War Time, Goverment Press, Basrah.

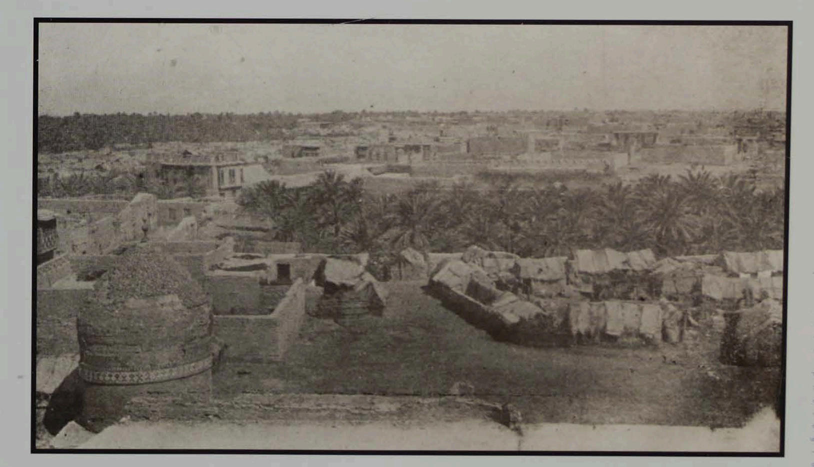
Banka Meydanı ve burada bulunan büyük bir açık hava kahvesi
The Bank Square and open-air coffe-house.
Referans: Iraq in War Time, Goverment Press, Basrah.

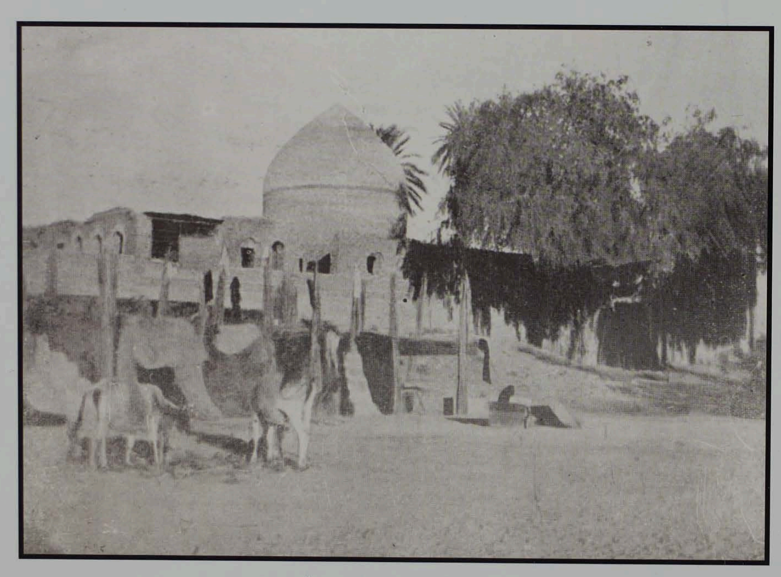

Aşşar Nehri
The Aşşar River
Referans: Iraq in War Time, Goverment Press, Basrah.

Basra şehrinin terastan görünüşü
A view of Basra from a terrace.
Referans: Iraq in War Time, Goverment Press, Basrah.

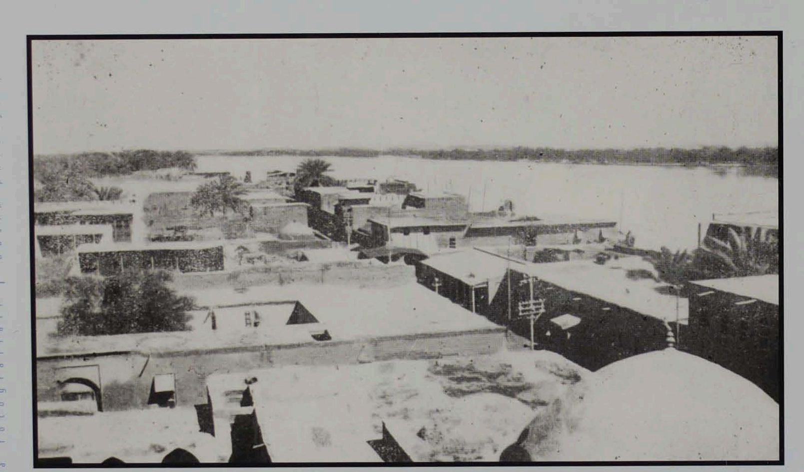

Üzeyir Peygamber'in mezarından bir görünüm
A view of Prophet Uzeyr's grave
Referans: Iraq in War Time, Goverment Press, Basrah.

Şatra Kapısı (Nasıriye)
Şatra Gate (Nasıriye)
Referans: Iraq in War Time, Goverment Press, Basrah.

Nasıriye'nin kuşbakışı görünüşü

A bird's view of Nasiriye

Referans: Iraq in War Time, Goverment Press, Basrah.

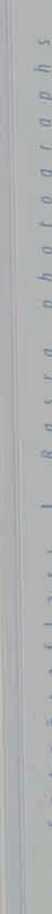

Dicle kenarı (Nasıriye)

Shore of the Tigris River

Referans: Iraq in War Time, Goverment Press, Basrah.

Nasıriye'nin nehirden görünüşü
A view of Nasıriye from river
Referans: Iraq in War Time, Goverment Press, Basrah.

Nasıriye'de Fırat Nehri kenarının görünüşü
A view of the shore of the Euphrates River from Nasıriye
Referans: Iraq in War Time, Goverment Press, Basrah.

OSMANLI DÖNEMİNDE IRAK
IRAQ DURING THE OTTOMAN PERIOD

Basra fotoğrafları | Basra photographs

Eski Zübeyr kasabası (Nasiriye)

The old Zubeyr town

Referans: Iraq in War Time, Goverment Press, Basrah.

Nasıriye'de Hemşire Okulu

School of Nursing in Nasıriye

Referans: Iraq in War Time, Goverment Press, Basrah.

Basra Vilayeti Mebusları

Representatives of Basra Province

Referans: 1908 Senesi
Birinci Devre
Osmanlı Mebusları Albümü

1- Osmanlı Mebusları Birinci Devre
2- Basra Vilayeti
3- Müntefek Mebusu Hıdır Hayati Efendi
4- Müntefek Mebusu Rafet Sünevî Efendi
5- Basra Mebusu Züheyrzâde Ahmed Paşa
6- Basra Mebusu Seyyid Talib Bey

1- Ottoman Representatives The First Term
2- Basra Province
3- Müntefek Representative Hıdır Hayati Efendi
4- Müntefek Representative Rafet Sünevî Efendi
5- Basra Representative Züheyrzâde Ahmed Paşa
6- Basra Representative Seyyid Talib Bey

CHAPTER III

MOSUL PROVINCE

Map, Document, Plan and Photographs

BÖLÜM III

MUSUL VİLAYETİ

Harita, Belge, Plan ve Fotoğraflar

Musul vilayeti haritası

Map of Mosul province

1 Musul
2 Karadağ
3 Aşağı Meysuri
4 Dohuk dağı
5 Cebel-i Ebyaz yahut Şasperi dağı
6 Yezîdî
7 Dicle nehri
8 Moşora dağı
9 Ceheş Aşiretleri
10 Şammar Aşiretleri
11 Eski Musul
12 Allan dağı
13 Türkmen
14 Çeld'an Çeristiyan
15 Telkeyf
16 Yezîdî
17 Maklub dağı
18 Yezîdî Behvan
19 Yenice
20 Karakuş
21 Sellamiye
22 Hatun
23 Büyük Zap
24 Ceheş Aşireti
25 El-Buhamed Aşireti
26 El-Adbâ vadisi
27 Gebr el Abid
28 Karakoyunlu
29 Musul
30 Cedile dağı
31 Zerga ovası
32 Kibritiye (Kükürt) dağı
33 Mahallebiye dağı
34 Telcemal
35 Tartar (Sarsar) vadisi
36 Abra vadisi
37 El-Kasab vadisi
38 Ölçek 1/350.000 kilometre
39 Erkân-ı Harbiye-i Umûmiye Matbaası'nda basılmıştır
Mali sene 1333 (1917)

Ebad: 50x68 cm.
Tarih: 1917
Referans: BOA.Harita Tasnifi: 445

Musul şehir planı -I-

Mosul city plan I

1 ◆ Padişah Hazretlerinin sadık bendelerinden Musul Valisi Mustafa Yümnî Bey'in emriyle çizilen Musul şehri haritasıdır. 1323 (1907)
2 ◆ Kükürtlü Su Gözesi yolu
3 ◆ Eski Musul yolu
4 ◆ Sincar yolu
5 ◆ Sincar Kapısı
6 ◆ Şeyh İbrahim Türbesi
7 ◆ Mahmudîn Caddesi
8 ◆ Şeyh Mansur Türbesi
9 ◆ Şeyh Fethi Mahallesi
10 ◆ Müşahede Yolu
11 ◆ Tel-Eknas
12 ◆ Tepe
13 ◆ Halveti Tekkesi
14 ◆ Kabristan
15 ◆ İmam Bahir Camii
16 ◆ Hamo İbrahim Konağı
17 ◆ Babü'l-Mescid Mahallesi
18 ◆ Sultan Veysel Karanî Türbesi
19 ◆ Danyal Peygamber (makamı)
20 ◆ Yahudi Mahallesi
21 ◆ Şeyh Fethi (Türbesi)
22 ◆ Saray Tabyası
23 ◆ Boş arazi
24 ◆ Yakubî Tahire Kilisesi
25 ◆ Fatıma Hanım (Kabri)
26 ◆ İmam Muhsin Türbesi
27 ◆ Hatuniye Mahallesi
28 ◆ Arsa
29 ◆ Abd-i Hûb Mahallesi
30 ◆ Mekkâvî Mahallesi
31 ◆ Hacı Talib El-Hassan hanesi
32 ◆ Markiryakos Kilisesi
33 ◆ Kireç Ocağı
34 ◆ İsa Dede Türbesi
35 ◆ İmam Abdurrahman Türbesi
36 ◆ Kabristan
37 ◆ Meydanü'l-Ahzar Bostanı
38 ◆ Yapılması düşünülen rıhtım
39 ◆ Kara Saray
40 ◆ Tahire Kilisesi
41 ◆ Ayn-ı Kibrit (Kükürtlü Su Gözesi) Kapısı
42 ◆ İmam Yahya Türbesi
43 ◆ Baş Tabya
44 ◆ Ayn-ı Kibrit (Kükürtlü Su Gözesi)
45 ◆ Dicle Nehri
46 ◆ 1/1000 ölçeğindedir
47 ◆ Mühendishane-i Berri-yi Hümayun mezunlarından Musul Belediye Mühendisi İslimyeli İsmail Hakkı
48 ◆

İsim	Adet
Vergi Dairesinde kayıtlı olan hane	9106
Vergi Dairesinde kayıtlı olan dükkan	2852
Vergi Dairesinde kayıtlı olan boyahane	28
Vergi Dairesinde kayıtlı olan hamam	17
Küçük ve büyük han	34
Ticarethane	110
Kahvehane	62
Değirmen (Beygir kuvvetiyle işleyen)	266
Değirmen (Ding diye bilinen çeşidi)	52
Ma'sara (Üzüm sıkılan yer)	9
Arsa	208
Sabunhane	1
Cami	56
Medrese	17
Tekke	11
Mezarlık	18
Eczahane	5
Fırın	5
Çulhacılık ve saireye mahsus serdab (yeraltı odası)	250
Kasır	25
İskele	5
Matbaa	2
Peygamber kabirleri (Üçü Musul şehri içinde, birisi karşı yakada Nebnude köyünde)	4
Karakolhane	9
Bahçe	11
Bostan (şehrin etrafında)	20
Ayn-ı Kibrit (Kükürtlü Su Gözesi) adında kaplıcalar	2
Kilise	20
Patrikhane	1
Kireç Ocağı	97
Mermer madeni (şehrin etrafında)	25
Nüfus Dairesi'nde kayıtlı olan şehir merkezinin nüfusu	68.883
Vilayete bağlı sancaklarda kayıtlı olan nüfus	193.848

Ebad: Tamamı 195x330 cm. olan planın ilk bölümü 195x125 cm.'dir.
Tarih: 1907
Referans: BOA.Harita Tasnifi: 729

Musul şehir planı -II-

Mosul city plan II

1 ◆ Mahmudîn Mahallesi
2 ◆ Miyase Mahallesi
3 ◆ İbrahim Er-Rumî Tekkesi
4 ◆ Babü'l-Beyz Mezarlığı
5 ◆ Kireç ocakları
6 ◆ Surlar
7 ◆ Huveyre Caddesi
8 ◆ Babü'l-Beyz Hamamı
9 ◆ Celilî Zivanî Camii
10 ◆ Karakolhane
11 ◆ Babü'l-Beyz Mahallesi
12 ◆ Hazrec Caddesi
13 ◆ Celilîlerin Mahmudîn Camii
14 ◆ Akidat Hamamı
15 ◆ Müşahede Mahallesi
16 ◆ Hazrecî Mahallesi
17 ◆ Karakolhane arsası
18 ◆ Markorkis Kilisesi
19 ◆ Ortodoks Kilisesi
20 ◆ Keldanî Patrikhanesi
21 ◆ Meskente Kilisesi
22 ◆ Şem'unü's-Safa (Kilisesi)
23 ◆ Mansuriye Camii
24 ◆ Mansuriye Mahallesi
25 ◆ Kantara Mahallesi
26 ◆ Şeyh Muhammed Mahallesi
27 ◆ Ubeyd Ağa Hamamı
28 ◆ Celilî Yunus Bey Konağı
29 ◆ Kasım Ağa Mahallesi
30 ◆ Şehr-i Sûk Caddesi
31 ◆ Şehr-i Sûk Mahallesi
32 ◆ Hamamü'l-Vadi
33 ◆ Rahib Mektebi
34 ◆ Rahibe Mektebi
35 ◆ Katolik Dominiken Kilisesi
36 ◆ Çolak Mahallesi
37 ◆ Yakubî Kilisesi
38 ◆ Martoma Kilisesi
39 ◆ Kabristan
40 ◆ Tepe
41 ◆ Cami-i Cemşid Mahallesi
42 ◆ Camiü'l-Kebir
43 ◆ Camiü'l-Kebir Mahallesi
44 ◆ Saray Hamamı
45 ◆ Rabiiye Mahallesi
46 ◆ Celilî Hasan Paşa Medresesi
47 ◆ Kara Ali Hamamı
48 ◆ Celilî Emin Bey Konağı
49 ◆ Celilî Eyyüb Bey Konağı
50 ◆ İmam Avnüddin Mahallesi
51 ◆ Bâb Ligiş Mahallesi
52 ◆ Karakolhane
53 ◆ Kireç ocakları
54 ◆ Cami-i Hazzam Mahallesi
55 ◆ Şeyh Ebu'l-Ulâ Tekkesi
56 ◆ Şeyh Ebu'l-Ulâ Mahallesi
57 ◆ Celilî Numan Paşa Camii
58 ◆ Saraçhane Mahallesi
59 ◆ Umvü'l-Bakkal Mahallesi
60 ◆ Cercis Peygamber Kabri
61 ◆ Cercis Peygamber Mahallesi
62 ◆ İmam İbrahim Mahallesi
63 ◆ Ziya Bey Konağı
64 ◆ Kurebaşı Mahallesi
65 ◆ Bekir Efendi Camii
66 ◆ Abdullah Bey Camii
67 ◆ Yunus Hamamı
68 ◆ Tepe
69 ◆ Kabristan
70 ◆ Naalbendiye Mahallesi
71 ◆ Süryanî Kilisesi
72 ◆ Habbazîn
73 ◆ Karakolhane
74 ◆ Sûku's-Sagir Mahallesi
75 ◆ Hüseyin Çelebi Camii
76 ◆ Cami-i Hazzam Caddesi
77 ◆ Hammo el Kaddo Hanı
78 ◆ Saman Meydanı
79 ◆ Belediye Hanı
80 ◆ Hayvan pazarı
81 ◆ Bekkare Mahallesi
82 ◆ Kireç Ocakları
83 ◆ Yeni açılması gereken cadde
84 ◆ Eski Debbağhane
85 ◆ Lağım (atık) su kanalı
86 ◆ Ağavat Camii
87 ◆ Kasaphane
88 ◆ Kameriye Hamamı
89 ◆ Celilî Hacı Hüseyin Paşa Camii
90 ◆ Süvari hayvanlarının ahırları
91 ◆ Hapishane
92 ◆ Şeyh Abdal Camii
93 ◆ Meryem Hatun Camii
94 ◆ Buğday Pazarı
95 ◆ Hoş Elhan Mahallesi
96 ◆ Meydan Çarşısı
97 ◆ Odun İskelesi
98 ◆ İç Kale
99 ◆ İskele
100 ◆ Kale Hamamı
101 ◆ Meydan Mahallesi
102 ◆ İnşası düşünülen rıhtım
103 ◆ Masfa Camii
104 ◆ Kuleyat
105 ◆ Sebavî Tekkesi
106 ◆ Kabristan
107 ◆ Meydanü'l-Ahzar yolu
108 ◆ Kireç Ocağı
109 ◆ Şehvan Mahallesi
110 ◆ Tağravî Camii

Ebad: Tamamı 195x330 cm. olan planın *ikinci* bölümü 195x108 cm.'dir.
Tarih: 1907
Referans: BOA.Harita Tasnifi: 729

Musul şehir planı -III-
Mosul city plan III

1 ◆ Agîdat Mahallesi
2 ◆ Ebu Acac Camii
3 ◆ Mahmud Efendi Bahçesi
4 ◆ Cami Yeri
5 ◆ Belediye Bahçesi
6 ◆ Vadi
7 ◆ Yeniden inşa edilen debbağhane
8 ◆ Hacer Vadisi
9 ◆ Karakolhane
10 ◆ Şeyh Annaz (Türbesi)
11 ◆ Kale Hendeği
12 ◆ Ömerî İdris Efendi hanesi
13 ◆ Bâbü'l-Cedid (Yeni Kapı)
14 ◆ Bâbü'l-Cedid Mahallesi
15 ◆ Ömerîye Hamamı
16 ◆ Ömerî Emin Efendi hanesi
17 ◆ Ömerîye Camii
18 ◆ Agîdat Caddesi
19 ◆ Ömerî Hüseyin Efendi hanesi
20 ◆ Şit Peygamber Mahallesi
21 ◆ Mektep mahalli
22 ◆ Devvase Bostanı
23 ◆ Caddeler birbirine dik ve paralel kalmak şartıyla
24 ◆ Şattü'l-Arap yolu
25 ◆ Yeniden kurulması
26 ◆ Karakolhane
27 ◆ Kabristan
28 ◆ Kabristan
29 ◆ Türbe
30 ◆ Ömer El-Müvella Mahallesi
31 ◆ Mehmed Paşa Hanı
32 ◆ Devlet anbarı
33 ◆ Telgrafhane
34 ◆ Said Efendi hanesi
35 ◆ Cubur Mehmed Ağa hanesi
36 ◆ Kabristan
37 ◆ Camiü'l-Ahmer
38 ◆ Emlak-ı Hümayûn Dairesi
39 ◆ Emlak-ı Hümayûn Anbarı
40 ◆ Şose yol
41 ◆ Hamidiye Mekteb-i İdadisi
42 ◆ Talimhane Meydanı
43 ◆ Askeriye Kışlası
44 ◆ Şadırvan
45 ◆ Hasan Efendi Bahçesi
46 ◆ Hacı Hüseyin Çelebi Bahçesi
47 ◆ Süvari Kışlası
48 ◆ Arsa
49 ◆ Hükûmet Konağı
50 ◆ Askerî Hastane

Ebad: Tamamı 195x330 olan planın *üçüncü* bölümü 195x97 cm.'dir.
Tarih: 1907
Referans: BOA. Harita Tasnifi: 729

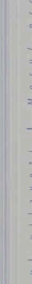

Musul vilayetinin Huveyç köyünde inşa olunacak idarehanenin planı

Plan of the administration building to be built in Huveyç village in Mosul

1 ◆ Musul Vilayeti dahilindeki padişah emlâkinden Zummar şubesinde bulunan Huveyc köyünde inşasına karar verilen bir adet idarehanenin resimleridir
2 ◆ İdarehanenin üst katının planı
3 ◆ İdarehanenin kesiti
4 ◆ Kalem odası
5 ◆ Sandık odası
6 ◆ Depo
7 ◆ Kolcular odası
8 ◆ Kahve ocağı
9 ◆ Memur odası
10 ◆ İdarehanenin alt katının planı
11 ◆ Ahır
12 ◆ Ambar
13 ◆ Ambar
14 ◆ Kahve ocağı
15 ◆ Müdür odası
16 ◆ Planın ölçeği: 1/200 metredir
17 ◆ Kesitin ölçeği: 1/100 metredir
18 ◆ Musul Emlâk-i Hümâyûn Müfettişi ve Başmühendisi İsmail Remzi

Ebad: 39x60 cm.
Tarih: 12 Ağustos 1888
Referans: BOA.HH.THR.253-6

Kördere ile Şemamuk suyunun birleşme noktası yakınında Tel el-Camus köyünde inşa olunacak köprünün planı

Plan of the bridge to be built on Tel al-Camus village near the joining point of Kördere and Şemamuk streams.

1 ◆ Taşma seviyesi
2 ◆ Şimdiki yüksekliği
3 ◆ Kanal seviyesi (en çok düştüğü seviye)
4 ◆ Derinlik çizgisi
5 ◆ Temel çizgisi
6 ◆ Kördere ile Şemamuk suyunun karıştığı yer yakınında ve Tel el-Camus köyü önünde inşası kararlaştırılan köprünün resmidir
7 ◆ Ölçek 1/100 metre

Ebad: 32x51 cm.
Tarih: 26 Temmuz 1890
Referans: BOA.HH.THR.254-47

Musul'da Ebucerde ile Teraş arasında inşa olunacak köprünün planı

Plan of the bridge to be built between Ebucerde and Teraş in Mosul

1 ◆ En çok taşma seviyesi
2 ◆ Suyun mevcut yüksekliği
3 ◆ Derinlik çizgisi
4 ◆ Temel çizgisi
5 ◆ Ebucerde ile Teraş arasında Şeraye el-Humur köylü Süleyman Ağa'nın daha önce ahşap bent yaptığı mevkiden kaynak tarafına doğru biraz ilerde inşası kararlaştırılan köprünün planıdır

Ebad: 25,5x47 cm.
Tarih: 26 Temmuz 1890
Referans: BOA.HH.THR.254-57

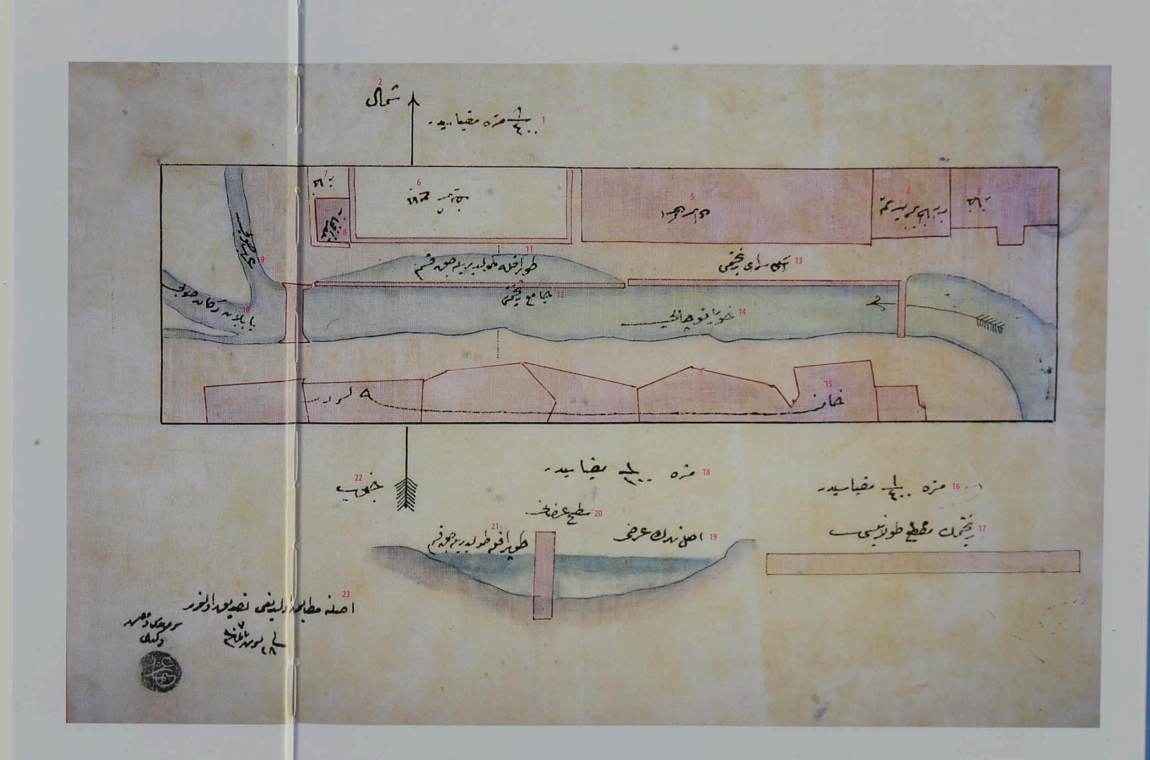
OSMANLI DÖNEMİNDE IRAK
IRAQ DURING THE OTTOMAN PERIOD

Hurmatu Çayı üzerinde bend yapılarak topraklа dolgu yapılacak bölgenin planı

Plan of the area to be filled with earth by building a dam

1 ◆ 1/400 metre ölçeklidir
2 ◆ Kuzey
3 ◆ Ev
4 ◆ Posta menzilhanesi
5 ◆ Eski saray
6 ◆ Cami
7 ◆ Ev
8 ◆ Telgrafhane
9 ◆ Arap suyu
10 ◆ Yapılan dükkan suyu
11 ◆ Toprakla doldurulacak kısım
12 ◆ Cami rıhtımı
13 ◆ Eski saray rıhtımı
14 ◆ Hurmatu çayı
15 ◆ Evler
16 ◆ 1/400 metre ölçeğiyledir
17 ◆ Rıhtımın boyuna kesiti
18 ◆ 1/100 metre ölçeğiyledir
19 ◆ Nehrin asıl genişliği
20 ◆ Enine kesit
21 ◆ Toprakla doldurulacak kısım
22 ◆ Güney
23 ◆ Aslına uygun olduğu tasdik olunur.
28 Teşrin-i sani 1307 (10 Aralık 1891)
Başmühendis ve Müfettiş Vekili Osman

Ebad: 23x35 cm.
Tarih: 10 Aralık 1891
Referans: BOA.HH.THR.260-124

Musul Emlâk-i Hümâyûn İdarehanesi bahçesinde inşa olunacak kahvehanenin planı

Plan of the coffee-house to be built on the garden of Imperial Estate Administration of Mosul

1 ◆ Cepheden görünüş
2 ◆ "L-D" ekseninin kesiti
3 ◆ İdarehanenin bahçesi
4 ◆ Yol
5 ◆ Mevcut dükkan
6 ◆ Yol
7 ◆ 1/100 metre ölçeğindedir
8 ◆ Musul Emlâk-i Hümâyûn İdarehanesi bahçesinin Hükûmet Konağı civarındaki güneye bakan köşesinde yeniden inşa olunacak olan kahvehanenin projesinden çıkarılan kopyasıdır.
10 Eylül 1312 (23 Eylül 1896)

Ebad: 33x40 cm.
Tarih: 23 Eylül 1896
Referans: BOA.HH.THR.285-2

Musul'da Dicle Nehri kenarında bulunup tamiratı yapılan Camiü'l-Ahmer'in planı

Plan of the restored Camiu'l-Ahmer by the Tigris River in Mosul

1 ◆ 1/100 metre ölçeğindedir
2 ◆ Musul'da Dicle Nehri kenarında bulunup tamiratı yapılan Camiü'l-Ahmer'in projesinden çıkarılan kopyasıdır. 26 Ağustos 1315 (7 Eylül 1899)

Ebad: 68x86,5 cm.
Tarih: 7 Eylül 1899
Referans: BOA.HH.THR.285-23

OSMANLI DÖNEMİNDE IRAK
IRAQ DURING THE OTTOMAN PERIOD

Musul Emlâk-i Hümâyûnu'na bağlı Guyer köyünde inşa edilecek idarehanenin planı

Plan of the administration building to be built in Guyer village under the Imperial Estate of Mosul

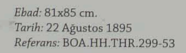
1 ◆ 1/100 metre ölçeğindedir
2 ◆ Anbar
3 ◆ Anbar
4 ◆ Anbar
5 ◆ Anbar
6 ◆ Kapı altı
7 ◆ Oda
8 ◆ Eyvan
9 ◆ Oda
10 ◆ Üst kat planı
11 ◆ Cepheden görünüş
12 ◆ Musul Emlâk-i Hümâyûnu'na bağlı Şemamuk şubesinde muavinlik merkezi olarak kullanılan Guyer köyünde yeniden inşa edilen idarehanenin ikinci keşif resmidir 12 Nisan 1313 (25 Nisan 1897) Resmeden: Dâimî Mühendis Mehmed Haşim bin Rıza

Ebad: 43x65 cm.
Tarih: 25 Nisan 1897
Referans: BOA.HH.THR.295-26

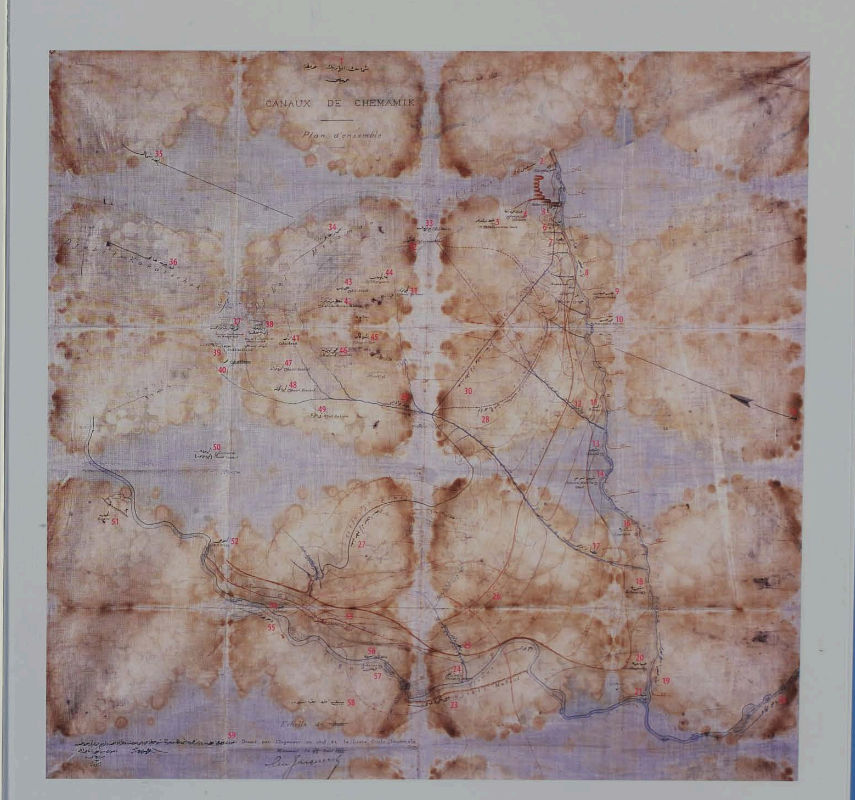
Şemamuk Kanalı'nın haritası

Map of Şemamuk Channel

1 ◆ Şemamuk Kanalı'nın genel haritasıdır
2 ◆ Sıra tepeler
3 ◆ Kabir
4 ◆ Hamza Ağa Derbendi
5 ◆ Galatasaran-ı Bâlâ
6 ◆ Hazer
7 ◆ Bitre
8 ◆ Küçük Zap Nehri
9 ◆ Hasan Habib
10 ◆ Muhammed Hasan
11 ◆ Renci
12 ◆ Vadi
13 ◆ Şeria
14 ◆ Şeria-yi Molla Abid
15 ◆ Güney istikameti
16 ◆ Zırariye
17 ◆ Feda Vadisi
18 ◆ Şemita
19 ◆ Küçük Zap Nehri
20 ◆ Sabbağiye
21 ◆ Şek
22 ◆ Dicle Nehri
23 ◆ Makhul Dağı
24 ◆ İbrahim Vadisi
25 ◆ İbrahim Vadisi Suyu
26 ◆ Turuncu renk çizgiyle gösterilen Kerrad Kanalı'nın istikameti
27 ◆ Mor renkli çizgiyle gösterilen Kerrad Kanalı'nın istikameti
28 ◆ Kerrad kısmen diğer istikameti
29 ◆ Feda Vadisi
30 ◆ Mor renkli çizgiyle gösterilen Kerrad Kanalı'nın istikameti
31 ◆ Girgirav
32 ◆ Kalaşhan
33 ◆ Bir Mehdi
34 ◆ Mismar Dağı
35 ◆ Kuzey istikameti
36 ◆ Karacuk Dağı
37 ◆ Mahmur'un Kükürt Madeni
38 ◆ Bayez Bulak Kükürt Madeni
39 ◆ Emlak-ı Seniyye İdarehanesi
40 ◆ Mahmur
41 ◆ Azikend
42 ◆ Galatasaran-ı Mirza
43 ◆ Ali-reş
44 ◆ Çargüman
45 ◆ Segirtgan
46 ◆ Mahmil Umran
47 ◆ Gird Küşne
48 ◆ Gird Küşne
49 ◆ Tell Bakırta
50 ◆ Girmerdi
51 ◆ Geyyara
52 ◆ Ganfus
53 ◆ Kırmızı çizgiyle gösterilen Ganfus Kanalı
54 ◆ Hecel
55 ◆ Dicle Nehri
56 ◆ Sidere
57 ◆ Şirkat
58 ◆ 1/100.000 metre ölçeğindedir
59 ◆ Padişaha ait emlaktan Şemamuk Kanallarının işbu genel haritası tarafımdan çizilerek arz olunmuştur. 22 Ağustos 1895 Padişaha ait emlakın Başmühendisi Jakarez

Ebad: 81x85 cm.
Tarih: 22 Ağustos 1895
Referans: BOA.HH.THR.299-53

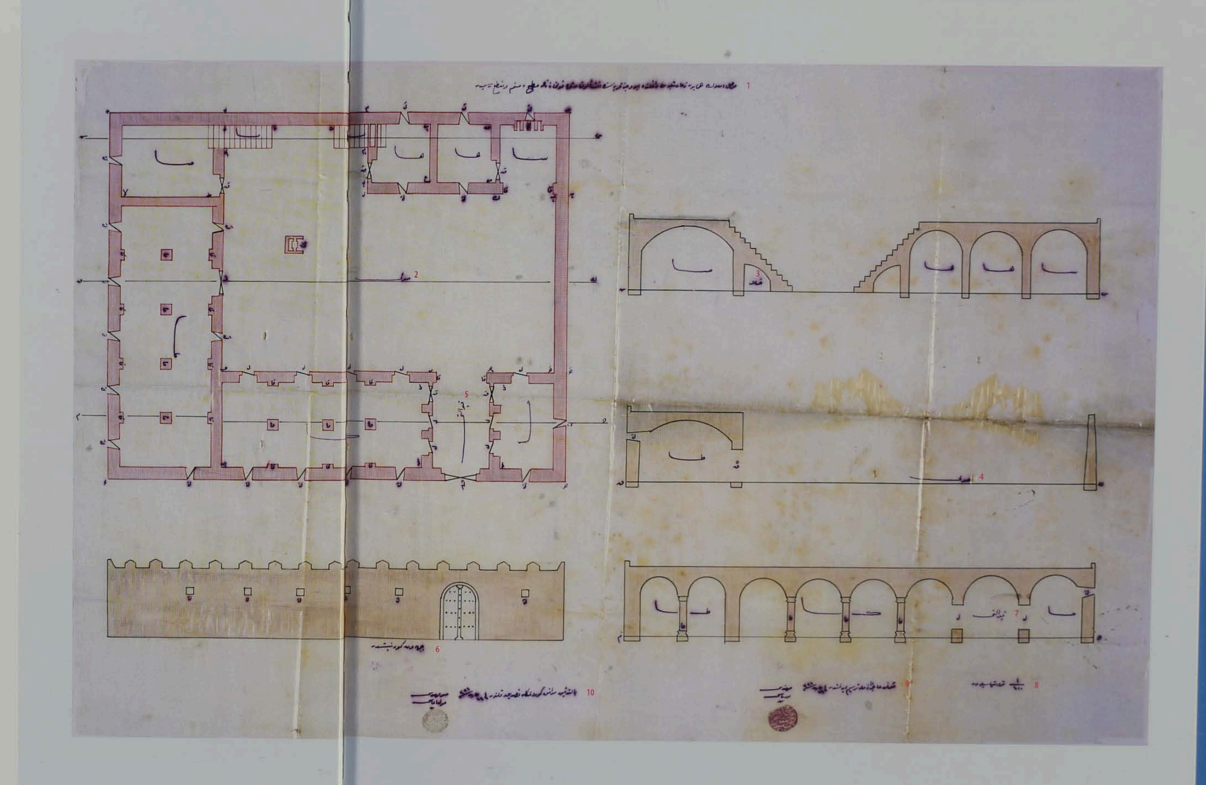

Musul'un Ebuvecne köyünde inşa olunacak karakolhanenin planı

Plan of the police station to be built in Ebuvecne village of Mosul

1 ◆ Musul Emlâk-ı Hümâyûn Zummar şubesi dahilinde Ebuvecne köyünde inşa olunun karakolhanenin plan, kesit ve görünüşü
2 ◆ Avlu
3 ◆ Tuvalet
4 ◆ Avlu
5 ◆ Kapı altı
6 ◆ Cepheden görünüşü
7 ◆ Kapı altı
8 ◆ 1/100 metre ölçeğiyledir
9 ◆ Resmeden: Mühendis Yüzbaşı Mehmed bin Mahmud
16 Mart 1321 (29 Mart 1905)
10 ◆ İncelenerek uygun görüldüğünden tasdik olunur.
16 Mart 1321 (29 Mart 1905)
Başmühendis Önyüzbaşı Mustafa bin Mahmud

Ebad: 48,5x71 cm.
Tarih: 29 Mart 1905
Referans: BOA.HH.THR.309-32

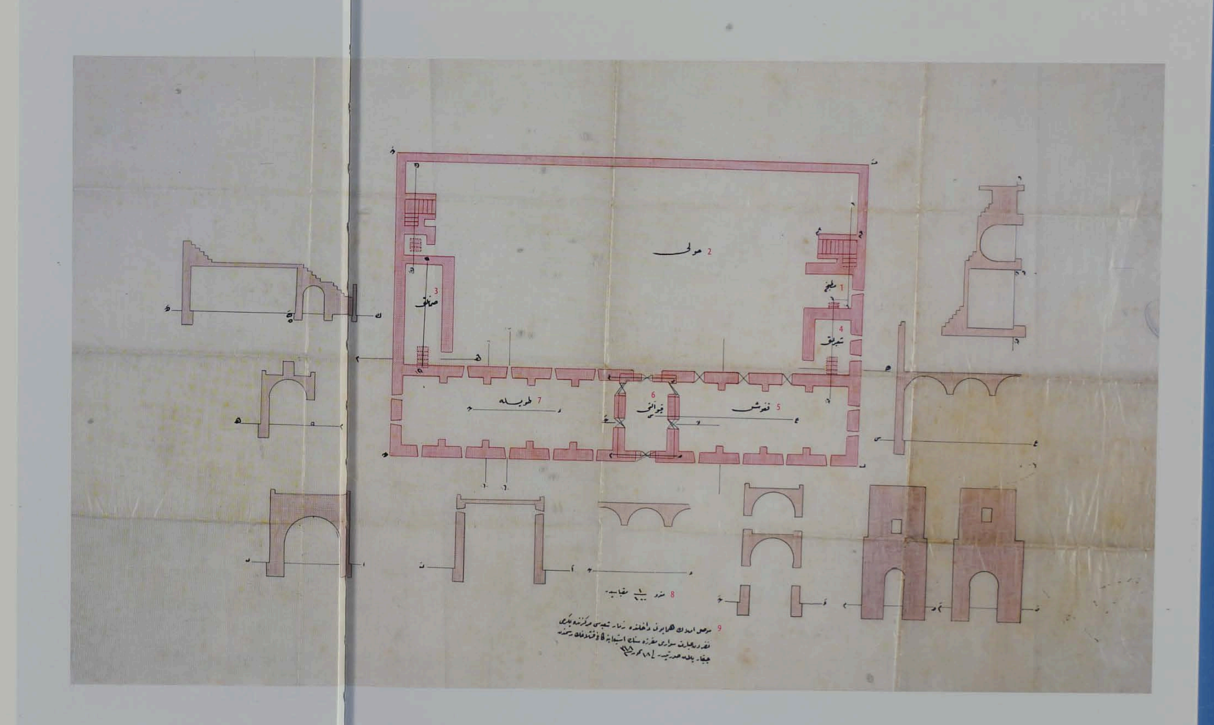

Musul'a bağlı Zummar'da inşa olunacak süvari kışlasının planı

Plan of the cavalry barracks to be built in Zummar in Mosul

1 ◆ Mutfak
2 ◆ Avlu
3 ◆ Samanlık
4 ◆ Arpalık
5 ◆ Koğuş
6 ◆ Kapı altı
7 ◆ Ahır
8 ◆ 1/100 metre ölçeklidir
9 ◆ Musul Emlâk-i Hümâyûnu dahilinde Zummar şubesi merkezinde yirmi askerden oluşan süvari kolunu içine almaya yetecek kışlanın projesinden çıkarılan kopyası.
18 Temmuz 1318 (31 Temmuz 1902)

Ebad: 46x87 cm.
Tarih: 31 Temmuz 1902
Referans: BOA.HH.THR.309-32

Musul'da tamiri yapılacak olan Zummar idarehane binasının planı

Plan of the administration building of Zummar to be restored in Mosul

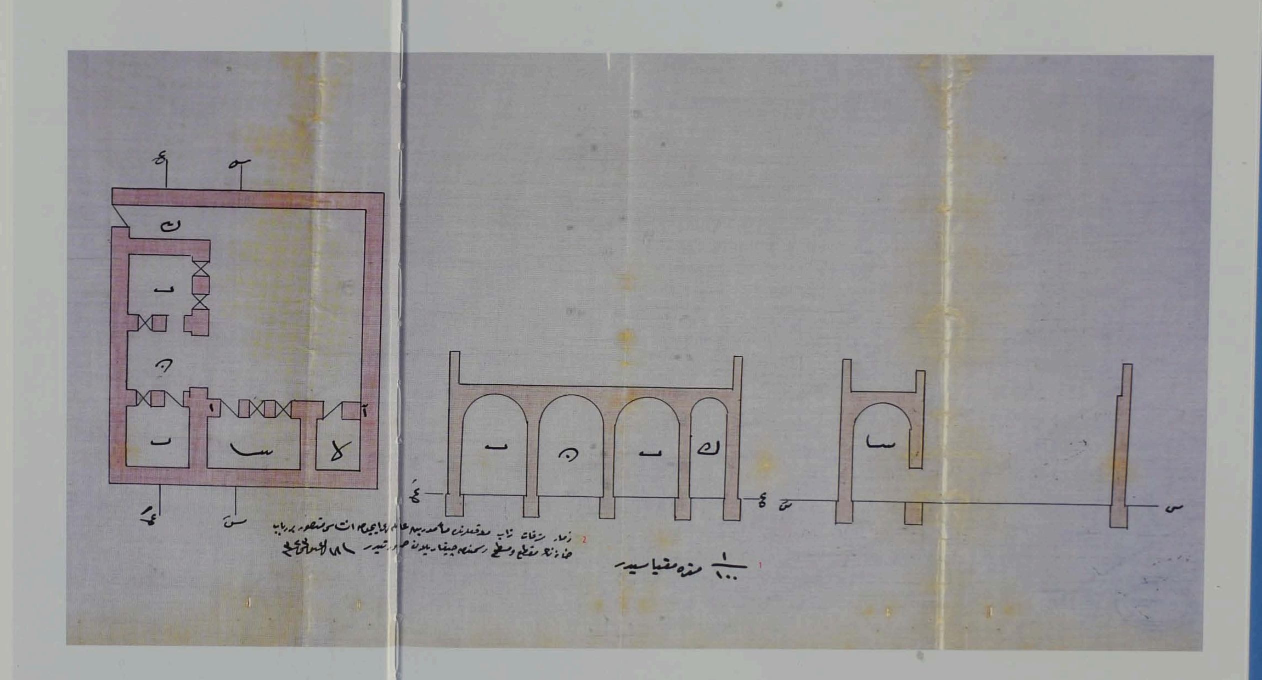
1 ◆ İdarehanenin planı
2 ◆ "M-N" ekseninin kesiti
3 ◆ Musul Emlâk-i Hümâyûnu dahilinde tamiri bildirilen Zummar şubesi idarehanesinin projesinden çıkarılan kopyası.
14 Mart 1321 (27 Mart 1905)

Ebad: 43x65 cm.
Tarih: 27 Mart 1905
Referans: BOA.HH.THR.318-36

Zummar, Şarkat ve Zap'ta memur aileleri için inşa olunacak evlerin planı

Plan of the houses to be built for the families of officers in Zummar, Şarkat and Zap

1 ◆ 1/100 metre ölçeklidir
2 ◆ Zummar, Şarkat, Zap mevkilerinde memur aileleri için inşası kararlaştırılan birer adet evin plan ve kesit projelerinden çıkarılan kopyadır.
18 Ağustos 1323 (31 Ağustos 1907)

Ebad: 29x58 cm.
Tarih: 31 Ağustos 1907
Referans: BOA.HH.THR.318-49

Musul'da bulunan Şeyh Osman Belhî Hazretleri Dergâhı'nın planı

Plan of the dergah of Sheikh Osman Belhi in Mosul

1 ◆ Harem-i Şerif
2 ◆ Kuzey
3 ◆ Güney
4 ◆ Şeyh Muhammed Efendi'nin evi
5 ◆ Yol
6 ◆ Havuz
7 ◆ Ölçek: 1/200 metre
8 ◆ Musul'da bulunan Şeyh Osman Belhî Hazretleri Dergâhı'nın planından çıkarılan kopyadır.
8 Nisan 1312 (21 Nisan 1896)

Ebad: 38x40 cm.
Tarih: 21 Nisan 1896
Referans: BOA.HH.THR.346-74

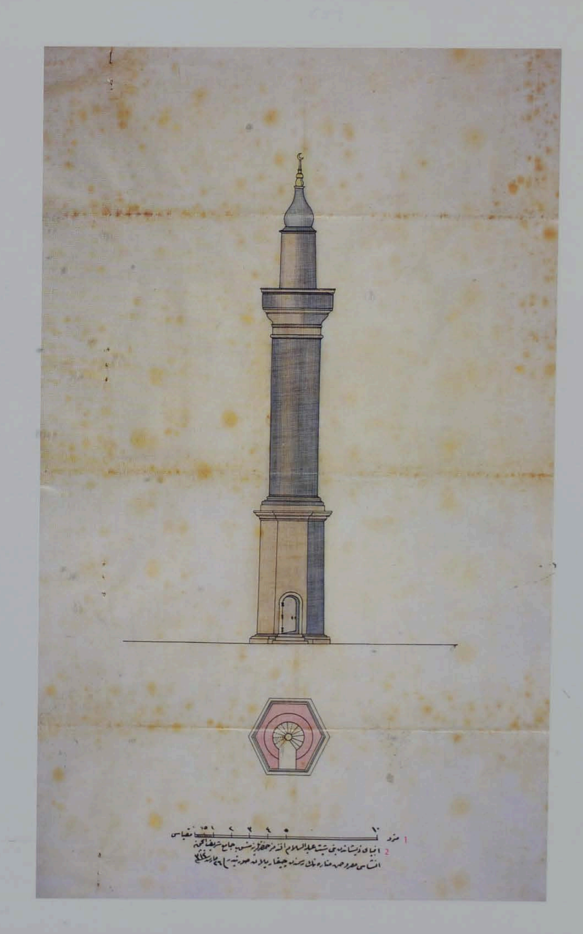
Hz. Şit Aleyhisselâm'a ait cami için inşa edilecek minarenin planı

Plan of the minaret to be built for the mosque of Prophet Şit

1 ◆ Ölçek 1/10 metre

2 ◆ Büyük peygamberlerden Şit Aleyhisselâm efendimiz hazretlerine mensup cami için inşası bildirilen minarenin planından çıkarılan kopyasıdır.
26 Mart 1312 (8 Nisan 1896)

Ebad: 29x55 cm.
Tarih: 8 Nisan 1896
Referans: BOA.HH.THR.352-51

Musul'da Dicle Nehri kenarındaki Camiü'l-Ahmer'in önünde suyun tesiriyle yıkılan yerin planı

Plan of the place in front of the Camiu'l-Ahmer near the Tigris River in Mosul deconstructed by water

- 1 ◆ Mevki ve mekan isimleri:
- A ◆ Emlak-i Hümayun İdarehânesi
- B ◆ Emlak-i Hümayuna bağlı anbar
- C ◆ Emlak-i Hümayuna ait kahvehane
- D ◆ Emlak-i Hümayuna ait oda
- T ◆ Askerî kışla
- S ◆ Hükümet konağı
- M ◆ Camiü'l-Ahmer
- J ◆ Posta ve telgrafhane
- F ◆ Sabuncuzâde Hanı'yla etrafındaki haneler
- K ◆ Mehmed Ağa'nın evi
- L ◆ Mehmed Ağa'nın arsası
- I ◆ Cubaya bağlı evler
- N ◆ Obalar
- G ◆ Suyun tesiriyle yıkılan mahal
- E-U ◆ Henüz sağlam olan mahal
- H-E ◆ Geçen sene Emlak-i Hümayun tarafından tamir olunan mahal
- 2 ◆ 1/200 metre ölçeğiyledir
- 3 ◆ Tarafımdan çizilerek resmedilmiştir. 17 Eylül 1313 (30 Eylül 1897) Mühendis Yüzbaşı

Ebad: 45x50 cm.
Tarih: 30 Eylül 1897
Referans: BOA.HH.THR.352-57

Musul'da bulunan Camiü'l-Ahmer'e ek olarak inşa olunan revakla gurebaya mahsus odaların planı

Plan of the colonnade joined on Camiu'l-Ahmer in Mosul and of the rooms allocated to poor people.

1 ◆ Musul kasabasında Dicle sahilinde bulunan Camiü'l-Ahmer'de yeniden ve ek olarak inşa olunan revakla gurebaya mahsus odaların ikinci keşif projesidir.
2 ◆ Büyük revak
3 ◆ Tuvaletler
4 ◆ Dicle Nehri
5 ◆ Bahçe
6 ◆ Oda
7 ◆ Kapı altı
8 ◆ Oda
9 ◆ Oda
10 ◆ Revak
11 ◆ Mütevelli evi
12 ◆ Musalla odası
13 ◆ Küçük revak
14 ◆ Oda
15 ◆ Oda
16 ◆ Oda
17 ◆ Eyvan
18 ◆ Özel işaretler
19 ◆ Yeni bina
20 ◆ Eski bina
21 ◆ 1/100 metre ölçeğiyledir
22 ◆ Tarafımdan aslından alınarak kopyalanmıştır
1 Mayıs 1318 (14 Mayıs 1902)
Komisyon Mühendisi Önyüzbaşı Mustafa bin Mahmud

Ebad: 55,5x89 cm.
Tarih: 14 Mayıs 1902
Referans: BOA.HH.THR.365-34

OSMANLI DÖNEMİNDE IRAK
IRAQ DURING THE OTTOMAN PERIOD

Musul'da tamir edilen Seyyid Hamo Camii'nin planı

Plan of the restored Seyyid Hamo Mosque in Mosul

1 ◆ Musul'da tamir edilen Seyyid Hamo Camii'nin plan ve kesit projesidir
2 ◆ Avlu
3 ◆ Kapı altı
4 ◆ 1/100 metre ölçeklidir
5 ◆ Tarafımdan resmedilmiştir
31 Temmuz 1323 (13 Ağustos 1907)
Mühendis 24 Liva Yüzbaşısı Mehmed bin Mahmud

Ebad: 34x39 cm.
Tarih: 13 Ağustos 1907
Referans: BOA.HH.THR.372-14

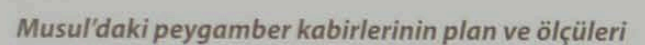
Zummar'da Ebuvecne köyünde inşa olunacak okullu caminin planı

Plan of the mosque with school to be built in Ebuvecne village in Zummar

1 ◆ Musalla odası
2 ◆ Okul odası
3 ◆ Eyvan
4 ◆ Müdür odası
5 ◆ Cami avlusu
6 ◆ 1/100 metre ölçeğindedir
7 ◆ Zummar şubesine bağlı Ebuvecne köyünde inşa olunacak okullu caminin projesinden çıkarılan kopyasıdır. 25 Mayıs 1318 (7 Haziran 1902)

Ebad: 43,5x74 cm.
Tarih: 7 Haziran 1902
Referans: BOA.HH.THR.1041-98

Musul'daki peygamber kabirlerinin plan ve ölçüleri

Plan and measures of the graves of the prophets in Mosul

1 ◆ Musul'daki peygamber kabirlerinin plan ve boyuna kesitleri
2 ◆ İşaretler
3 ◆ A - B: Kabrin uzunluğu
4 ◆ B - C: Kabrin eni
5 ◆ Y - V: Kabrin üçgen kesiti olan üst kısmının yüksekliği
6 ◆ M - K - N: Kabrin üst kısmı daire şeklindeki yüzeyinin eni
7 ◆ B - Y: Kabrin eteğinin (saçak) eni
8 ◆

Peygamberlerin ismi	Mezarın uzunluğu (metre)	Mezarın genişliği (metre)	Mezarın üstündeki üçgen kısmın yüksekliği (metre)	Mezarın üstündeki dairesel kısmın genişliği (metre)	Mezarın eteğinin (saçağının) yüksekliği (metre)
Şit Peygamber (A.S.)	2,90	1,74	0,55	2,30	1,25
Yunus Peygamber (A.S.)	2,63	1,45	0,40	2,40	1,70
Cercis Peygamber (A.S.)	2,70	1,32	0,30	2,00	1,50
Danyal Peygamber (A.S.)	2,84	1,35	0,42	1,80	1,40

Ebad: 26x31 cm.
Tarih: 18 Ağustos 1900
Referans: BOA.HH.THR.1056-126

OSMANLI DÖNEMİNDE IRAK
IRAQ DURING THE OTTOMAN PERIOD

1 موصلده كى انبياى عظام حضراتنك مرقدلرينك مسطح و مقطعى شودر

2 اشعارات

B-A	ا ب =	مرقدك طولى
C-B	ب ج =	مرقدك عرضى
V-Y	ى هـ =	مرقدك مثلثى المقطع اولان قسم فوقانيسنك ارتفاعى
N-K-M	م ك ن =	مرقدك قسم فوقانيسى سطح مدور بر بيره عرضى
B-Y	ب ى =	مرقدك اتككنك (صچاقه) عرضى

8

اسامى انبياى عظام	مرقدك طولى	مرقدك عرضى	مرقدك مثلثى المقطع	مرقدك قسم فوقانيسى سطحى	مرقدك اتككى
نبى الله شيت عليه السلام	٢,٩٠	١,٧٤	٠,٥٥	٢,٣	١,٢٥
نبى الله يونس عليه السلام	٢,٦٣	١,٤٥	٠,٤٠	٢,٤	١,٧٠
نبى الله جرجيس عليه السلام	٢,٧٠	١,٣٢	٠,٣٠	٢,٠	١,٥٠
نبى الله دانيال عليه السلام	٢,٨٤	١,٣٥	٠,٤٢	١,٨	١,٤٠

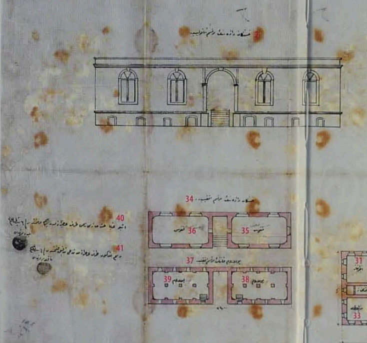

Musul'da Gureba Hastanesi'nin planı

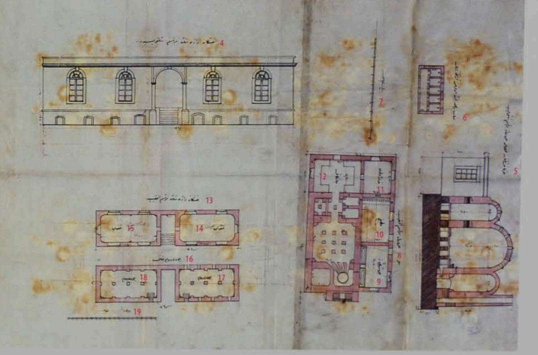
Plan of the Hospital of Poors in Mosul

1 • Musul'da yeniden inşa olunacak Gureba Hastanesi'nin ileri gelenlere mahsus koğuşlarıyla Memurin Dairesi binalarının görünüşü
2 • Hastalara ait dairenin görünüşü
3 • Ölçek 1/100
4 • Hastalara ait dairenin görünüşü
5 • Gureba Hastanesi'ne mahsus hamamın kesit görünüşü
6 • Uygun bir yere inşa olunacak tuvaletler
7 • Ölçek 1/100
8 • Hamamın planı
9 • Çamaşırhane
10 • Mutfak
11 • Hademe odası
12 • Camlık (elbise soyunulacak yer)
13 • Hastalara ait dairenin planı
14 • Koğuş
15 • Koğuş
16 • Bodrum katı
17 • Bodrum
18 • Bodrum
19 • Ölçek 1/200
20 • İkinci katın planı
21 • Koğuş
22 • Hademe odası
23 • Koğuş
24 • Koğuş
25 • Tuvalet
26 • Koğuş
27 • Birinci katın planı
28 • Muayenehane
29 • Hademe odası
30 • Doktor odası
31 • Eczahane
32 • Tuvalet
33 • Müdür odası
34 • Hastalara ait dairenin planı
35 • Koğuş
36 • Koğuş
37 • Bodrum katın planı
38 • Bodrum
39 • Bodrum
40 • İşbu Gureba Hastanesi tarafımdan resmedilmiştir. 6 Şubat 1317 (19 Şubat 1902) Belediye Mühendisi İsmail Hakkı
41 • Sözkonusu resim tarafımdan incelenmiştir. 6 Şubat 1317 (19 Şubat 1902) Nafia Başmühendisi Hüseyin Hüsnü

Ebad: 39x121 cm.
Tarih: 19 Şubat 1902
Referans: BOA.ŞD.2185-4

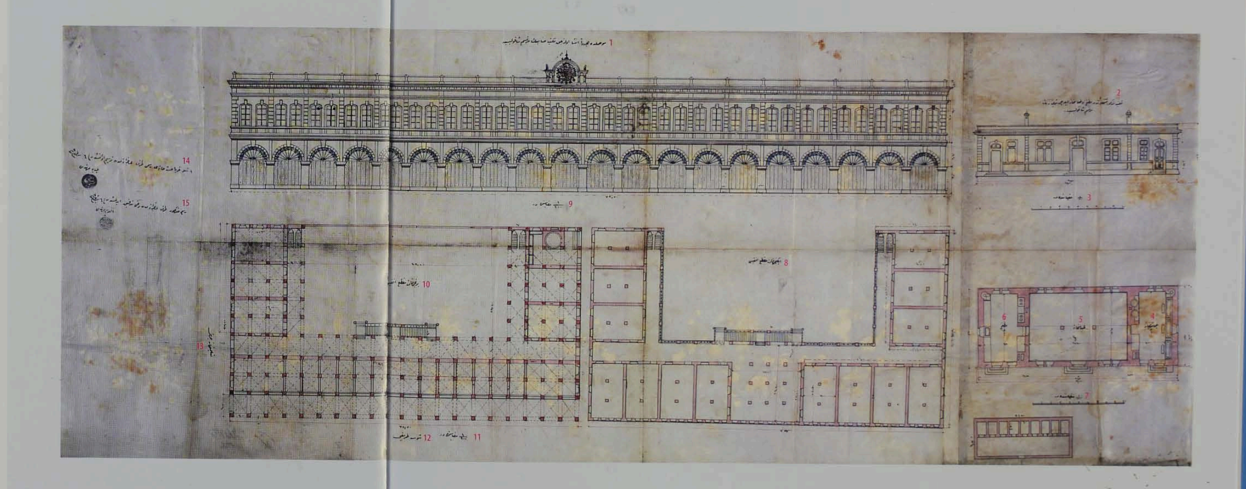
Musul'da Sanayi Mektebi'nin planı

Plan of the School of Industry in Mosul

1 ◆ Musul'da yeniden inşa olunacak Sanayi Mektebi'nin görünüşü
2 ◆ Adı geçen mektep bölümlerinden mutfak ve yemekhane ile çamaşırhanenin planı
3 ◆ 1/100 ölçeğindedir
4 ◆ Çamaşırhane
5 ◆ Yemekhane
6 ◆ Mutfak
7 ◆ 1/100 ölçeğindedir
8 ◆ İkinci kat planı
9 ◆ 1/100 ölçeğindedir
10 ◆ Birinci kat planı
11 ◆ 1/200 ölçeğindedir
12 ◆ Şose yol
13 ◆ Talimhane tarafı
14 ◆ İşbu Gureba Hastanesi (Sanayi Mektebi olacak!) planı tarafımdan resmedilmiştir. 6 Şubat 1317 (19 Şubat 1902) Belediye Mühendisi İsmail Hakkı
15 ◆ Adı geçen resim tarafımdan incelenmiştir. Nafia Başmühendisi Hüseyin Hüsnü

Ebad: 47x127 cm.
Tarih: 19 Şubat 1902
Referans: BOA.ŞD.2185-4

Musul'da yapılacak olan Havsar Köprüsü'nün projesi

Project of the Havşar Bridge to be built in Mosul

1 ◆ Havsar Köprüsü
2 ◆ Vilayet komisyonu kararı uyarınca fazladan bir giriş ekleyerek Mühendis Eutichides tarafından inşa edilen ayaklar üzerinde kemerli köprü
3 ◆ Köprünün kesiti
4 ◆ Köprünün yüksekliği
5 ◆ Sert taştan duvar
6 ◆ Köprünün eski kemer ayağı
7 ◆ Kemer ayaklarının tesis planı
8 ◆ 1897 yılında inşa edilen kemer ayağı
9 ◆ 1897 yılında inşa edilen kemer ayağı
10 ◆ Köprü ayağı tabanı
11 ◆ Eski köprünün kemer ayağı
12 ◆ Köprünün planı
13 ◆ Sert taştan duvar
14 ◆ Yol
15 ◆ Döndürülmüş olarak duvarların kesiti
16 ◆ Tavanın enine kesiti
17 ◆ 1/100 ölçeği
18 ◆ Not: Siyah renkli kısımlar yapının eski bölümleridir.

Ebad: 59x102 cm.
Tarih: (1905)
Referans: BOA. PLK, 1893

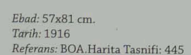

Kerkük sancağının haritası

Map of Kirkük sanjak

1 ◆ Kerkük
2 ◆ Dörtdivan Dağı
3 ◆ Tazir Suyu
4 ◆ Kara Selim
5 ◆ Taktak
6 ◆ Tokma Dağı
7 ◆ Halhalan Dağı
8 ◆ Hemavend Kürdü
9 ◆ Keçihan
10 ◆ İsmail Karahasan
11 ◆ Kazar Çayı
12 ◆ Şaan Dağı
13 ◆ Şeyh Emin
14 ◆ Göktepe
15 ◆ Altınköprü
16 ◆ Karabey
17 ◆ Gültepe
18 ◆ Sarıbaş
19 ◆ Çıtlanga
20 ◆ Avane Dağı
21 ◆ Körtepe
22 ◆ Baştepe
23 ◆ Hasan Gazi Gediği
24 ◆ Derin Suyu
25 ◆ Keşşaf
26 ◆ Tellü'ş-şevk
27 ◆ Cehale Aşiretleri
28 ◆ Tellü'r-rakube
29 ◆ Cebur Aşiretleri
30 ◆ Harabeler
31 ◆ Şammar Aşiretleri
32 ◆ Vadi'l-mehhe
33 ◆ Kalati'l-şirgat
34 ◆ Karaçok Dağı
35 ◆ Cebel-i Gürgür
36 ◆ Kümbetli
37 ◆ Karatepe
38 ◆ Korya Mahallesi
39 ◆ Balaban
40 ◆ Kerkük
41 ◆ Küçükdere
42 ◆ Leylan
43 ◆ Leylan Suyu
44 ◆ Karatepe
45 ◆ Karaali Dağı
46 ◆ Çardaklı
47 ◆ Hor Çayı
48 ◆ Saraç Dağı
49 ◆ Tazehurmatlı
50 ◆ Tüllü'l-mahud
51 ◆ Zap Suyu
52 ◆ Küçük Zap
53 ◆ Cebure
54 ◆ Cebel-i Hanuka
55 ◆ Cebel-i Hamrin
56 ◆ Cehennem Vadisi
57 ◆ Cebel-i Mahul
58 ◆ El Havayic
59 ◆ Kale-i Cebar (Harabeler)
60 ◆ Yeniköy
61 ◆ Bataklık
62 ◆ Tavuk
63 ◆ Matara
64 ◆ Matara Dağı
65 ◆ İmam Zeynelabidin
66 ◆ Tavuk Çayı
67 ◆ Ölçek: 1/250.000
68 ◆ Erkan-ı Harbiye-i Umumiye Matbaası Kütahya Şubesi'nde basılmıştır. Mali sene 1332 (1917)

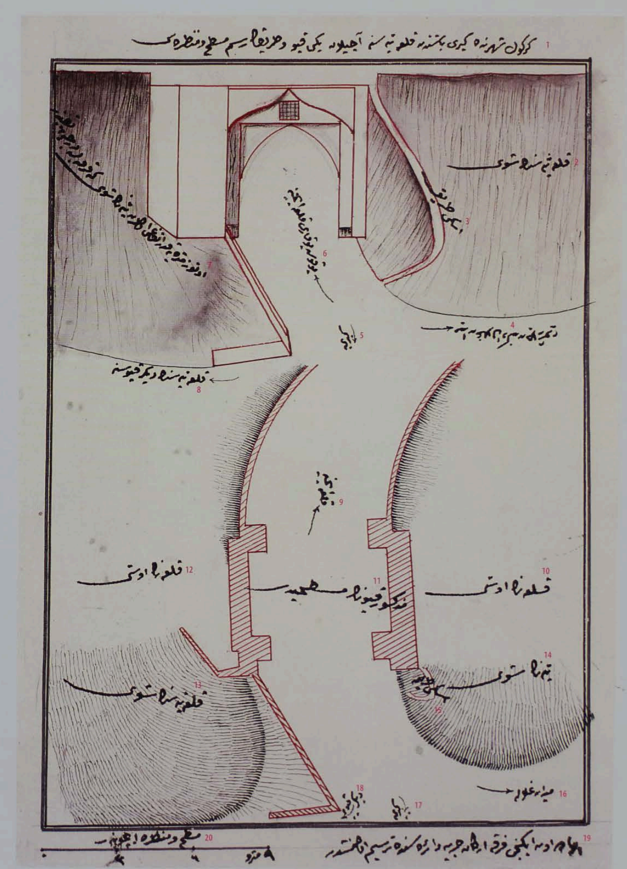
Ebad: 57x81 cm.
Tarih: 1916
Referans: BOA.Harita Tasnifi: 445

Kerkük şehrinde Köprübaşı'ndan Kale Tepesi'ne açılan yeni kapı ve yolun planı

Plan of the gate opening from Köprübaşı to Kale hill and of the way in Kirkük

1 ◆ Kerkük şehrinde Köprübaşı'ndan Kale tepesine açılan yeni kapı ve yolun plan ve görünüşü
2 ◆ Kale tepesinin meyli
3 ◆ Eski yol
4 ◆ Zahire meydanının önünden çarşıya (gider)
5 ◆ Köprüye (gider)
6 ◆ Yokuş yukarı kale içine (gider)
7 ◆ Otuz metreye kadar yüksekliği olan tepenin şevi ki, (bu şev) kırk beş dereceye yakındır.
8 ◆ Kale tepesinin diğer kapısı
9 ◆ Kale içine (gider)
10 ◆ Kalenin üstü
11 ◆ Adı geçen kapının planıdır
12 ◆ Kalenin üstü
13 ◆ Kale tepesinin eğimi
14 ◆ Tepenin eğimi
15 ◆ Eski yol
16 ◆ Zahire meydanı
17 ◆ Köprüye (gider)
18 ◆ Diğer kapıya (gider)
19 ◆ Piyade Onikinci Fırka Erkân-ı Harbiye Dairesi'nde resmedilmiştir.
20 ◆ Yüzey ve görünüm içindir. 3-6-9 metre

Ebad: 15,5x21,5 cm.
Tarih: 15 Ocak 1882
Referans: BOA.A.MKT.UM.1688-65

Köysancak Kışlası'nın planı

Plan of the Köysancak Barracks

1 ◆ Köysancak Kışlası
2 ◆ Kışlanın cepheden görünüşü
3 ◆ Aslından yarım ölçek küçültülerek Piyade Onikinci Fırka Erkân-ı Harbiye Dairesi'nde resmedilmiştir
4 ◆ İşaretler:
5 ◆ "A": Koridor
6 ◆ "B": Bölük ambarı
7 ◆ "C": Cephane
8 ◆ "D": Tuvalet
9 ◆ "E": Eczahane
10 ◆ "F": Subay odaları
11 ◆ "G": Tabur ambarı
12 ◆ "H": Tabur kurmay odaları
13 ◆ "K1", "K2", "K3", "K4": Birden dörde kadar koğuşlar
14 ◆ "L": Karakol subayı odası
15 ◆ "M": Yıkık kale çevresi
16 ◆ "N": Hapishane

Ebad: 15x21 cm.
Tarih: 15 Ocak 1882
Referans: BOA.A.MKT.UM.1688-65

Kerkük şehrinde inşa olunan Zaptiye Dairesi

The Gendarmerie Department built in Kirkük

1 • Kerkük şehrinin Hükûmet Konağı avlusunda yeniden inşa olunan Zaptiye Dairesi
2 • Söz konusu dairenin cepheden görünüşü
3 • İkinci katı
4 • Merdiven
5 • Birinci katı
6 • At ahırı
7 • Piyade Onikinci Fırka Erkan-ı Harbiye Dairesi'nde resmedilmiştir.

Ebad: 15x19 cm.
Tarih: 15 Ocak 1882
Referans: BOA.A.MKT.UM.1688-65

Kerkük şehrinin iki yakası arasında Halis Çayı kenarıyla Kale Tepesi altına inşa olunan binaların planı

Plan of the buildings built between the two banks of Kirkük, on the shore of Halis stream and below Kale hill

1. Kerkük şehrinin iki yakası arasında Halis Çayı kenarıyla Kale tepesi altına inşa olunan binaların haritasıdır.
2. Kapan-ı dakikin kapı cephesinden görünüşü
3. Hurma bahçesi
4. At ahırı
5. Eskiden varolan karakol
6. Kahvehane
7. Dükkanlar
8. Dükkanlar
9. Karşı yaka çarşısına giden yol
10. Hükûmet ve kışla yakasına giden (yol)
11. Dükkanlar
12. Dükkanlar
13. Tavla
14. Kale Mahallesi
15. Çıkmaz sokak
16. Dükkanlar
17. Dükkanlar
18. Kahve
19. Köprü üzerinden karşıya giden yol
20. Sel sularına karşı koymak için Halis Nehri'nin kenarına yapılan bent
21. Piyade Onikinci Fırka'nın Erkân-ı Harbiye Dairesi'nde resmedilmiştir.
22. Tarife:
    (Rakamlar planda küçük punto ile gösterilmiştir.)
    1- İnşası tamamen bitmiş olan meydan-ı gılal yani zahire satılan çarşı
    2- İnşası tamamen bitmiş olan kahvehane
    3- Yapılmakta olan kahve ve dükkanlar
    4- İnşasına başlanmak üzere bulunan dükkanlar
    5- "3" ve "4" numaralı binalarının tamamlanmasından sonra kapı tarafı iki kat olarak inşasına başlanacak olan handır.

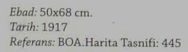
Ebad: 18,5x28,5 cm.
Tarih: 15 Ocak 1882
Referans: BOA.A.MKT.UM.1688-65

Salahiye sancağının haritası

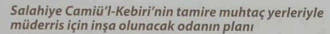
Map of Salahiye sanjak

1 ◆ Salahiye (Kifri)
2 ◆ Aksu
3 ◆ Petrol Kuyusu
4 ◆ Neft Dağı
5 ◆ Cebel-i Ali
6 ◆ Tuzhurmatı
7 ◆ Yenice
8 ◆ Kuruçay
9 ◆ Davudî Aşireti
10 ◆ Bataklık
11 ◆ Edhem Ovası
12 ◆ Cebel-i Hamrin
13 ◆ Pınar
14 ◆ Elmalu Adası
15 ◆ Hanü'l-Hadine
16 ◆ Ceriş
17 ◆ Kale-i Ebu Recaş
18 ◆ El-Ayazî
19 ◆ Hafu Kanalı
20 ◆ Tikrit
21 ◆ Nehrevan Kanalı
22 ◆ Dicle Nehri
23 ◆ Şaki Kanalı
24 ◆ Eski Bağdat
25 ◆ Ebu Abbas
26 ◆ Samarra
27 ◆ Meccame
28 ◆ Düceyl Kanalı
29 ◆ Nehrevan Kanalı
30 ◆ Vadi-i Ebu'l-Esved
31 ◆ Edhem Nehri
32 ◆ Cebel-i Ayt
33 ◆ Demirkapı
34 ◆ Neft Deresi
35 ◆ Beyazsaray
36 ◆ Ebu Ali
37 ◆ Kolavend
38 ◆ Kifri (Şehvar) Dağları
39 ◆ Çaçapen Suyu
40 ◆ Kifri (Salahiye)
41 ◆ Kifri Suyu
42 ◆ Köprü
43 ◆ Karatepe
44 ◆ İmam Muhammed Hanife
45 ◆ Nehreyn Çayı
46 ◆ Nehreyn Köprüsü
47 ◆ Sakaltutan Boğazı
48 ◆ Osmaniye Kışlası
49 ◆ Arap Köyleri
50 ◆ Merfu' Kanalı
51 ◆ Deli Abbas
52 ◆ Mansuriye Kanalı
53 ◆ Mansuriye
54 ◆ Benî Şuayb
55 ◆ Saraycık
56 ◆ Han-ı Sefine
57 ◆ Kebbü'ş-Şevali
58 ◆ Ölçek: 1/250.000
59 ◆ Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Matbaası'nda basılmıştır. Sene-i Maliye 1333 (1917)

Ebad: 50x68 cm.
Tarih: 1917
Referans: BOA.Harita Tasnifi: 445

OSMANLI DÖNEMİNDE IRAK
IRAQ DURING THE OTTOMAN PERIOD

Salahiye Camiü'l-Kebiri'nin tamire muhtaç yerleriyle müderris için inşa olunacak odanın planı

Plan showing the parts of the Camiu'l-Kebir in Salahiye in need of restoration and of the room to be built for professors.

1 ◆ Salahiye Camiü'l-Kebiri'nin tamire muhtaç yerleriyle müderris için inşa olunan iki oda ve eyvanın plan ve kesitleri
2 ◆ Zemin katı
3 ◆ Kapı altı
4 ◆ Namazgâh tarafı
5 ◆ Birinci kat
6 ◆ Cepheden görünüşü
7 ◆ Eyvan
8 ◆ Özel işaretler
9 ◆ Yeni bina kısmı
10 ◆ Eski bina kısmı
11 ◆ Çamur kısmı
12 ◆ 1/100 metre ölçeğiyledir.
13 ◆ Tarafımdan resmedilmiştir
12 Nisan 1319 (25 Nisan 1903)
Mühendis Üsteğmen Mehmed bin Mahmud
14 ◆ Tetkik edilip uygun bulunarak onaylanır.
12 Nisan 1319 (25 Nisan 1903)
Komisyon mühendisi Ön Yüzbaşı (...)

Ebad: 53,5x71,5 cm.
Tarih: 25 Nisan 1903
Referans: BOA.HH.THR.365-20

Süleymaniye sancağının haritası

Map of Sulaymaniyah sanjak

1 ◆ Süleymaniye
2 ◆ Kırmızı çizgi İran sınırını göstermektedir
3 ◆ Sıval Su
4 ◆ Karaçolan Suyu
5 ◆ Gürgür Dağı
6 ◆ Üsküt Dağı
7 ◆ Serkakilkosma Dağı
8 ◆ Tabin Suyu
9 ◆ Pîr Ömer Gevderun Dağı
10 ◆ Tokma Dağı
11 ◆ Karaçolan Çayı
12 ◆ Süleymanâbâd
13 ◆ Şehirpazar
14 ◆ Sersir Dağı
15 ◆ Kızılca Suyu
16 ◆ Kızılca
17 ◆ Tenguşî (Karaçolan) Çayı
18 ◆ Kürdikaşo Dağı
19 ◆ Azmir Dağı
20 ◆ Süleymaniye
21 ◆ Serçınar
22 ◆ Akbulak
23 ◆ Taslucı Dağı
24 ◆ Cilzerd Dağı
25 ◆ Sacırma Gediği
26 ◆ Göktepe
27 ◆ Göktepe Ziyareti
28 ◆ Hemvend
29 ◆ Acıdağ
30 ◆ Tavuk Suyu
31 ◆ Çeyazarin
32 ◆ Aksu Çayı
33 ◆ Lougaravelli Tepeleri
34 ◆ Divane Suyu
35 ◆ Caf
36 ◆ Kızkalesi
37 ◆ Gümüşpınarı
38 ◆ Kışlakbaraz
39 ◆ Gülamber
40 ◆ Gültepe
41 ◆ Deşt-i Mîzabân
42 ◆ Bekirâbâd
43 ◆ Gürcükaya
44 ◆ Halepçe
45 ◆ Âb-ı Şirvan (Diyale) Suyu
46 ◆ Şemiran Kalesi
47 ◆ Şah Kerim Dağı
48 ◆ Ölçeği 1/350.000 kilometre
49 ◆ Erkan-ı Harbiye–i Umumiye Matbaası'nda basılmıştır. Mali sene 1333 Miladi: 1917

Ebad: 50x68 cm.
Tarih: 1917
Referans: BOA.Harita Tasnifi: 445

OSMANLI DÖNEMİNDE IRAK
IRAQ DURING THE OTTOMAN PERIOD

Yavuz Sultan Selim Han'ın Gülanber'de inşa ettirdiği caminin planı

Plan of the mosque built by the order of Selim I in Gülanber

1 ◆ Yavuz Sultan Selim Han'ın Gülanber'de inşa ettikleri camiin plan, kesit ve görünüşleri
2 ◆ Mihrap
3 ◆ Caminin planı
4 ◆ Minare
5 ◆ Mezarlık
6 ◆ İç kapı
7 ◆ Revak
8 ◆ Mezarlık
9 ◆ Medrese
10 ◆ Medrese
11 ◆ Avlu
12 ◆ Tuvaletler
13 ◆ Dış kapı
14 ◆ 1/200 metre ölçeğiyledir
15 ◆ M-N ekseninin kesiti
16 ◆ A-B ekseninin kesiti
17 ◆ Cepheden görünüşü
18 ◆ Aslından tarafımdan kapyalanmıştır.
7 Eylül 1307 (20 Eylül 1891)
Mühendis Teğmen Es-Seyid Mehmed Ziya bin Ahmed

Ebad: 37x64 cm.
Tarih: 20 Eylül 1891
Referans: BOA.HH.THR.338-74

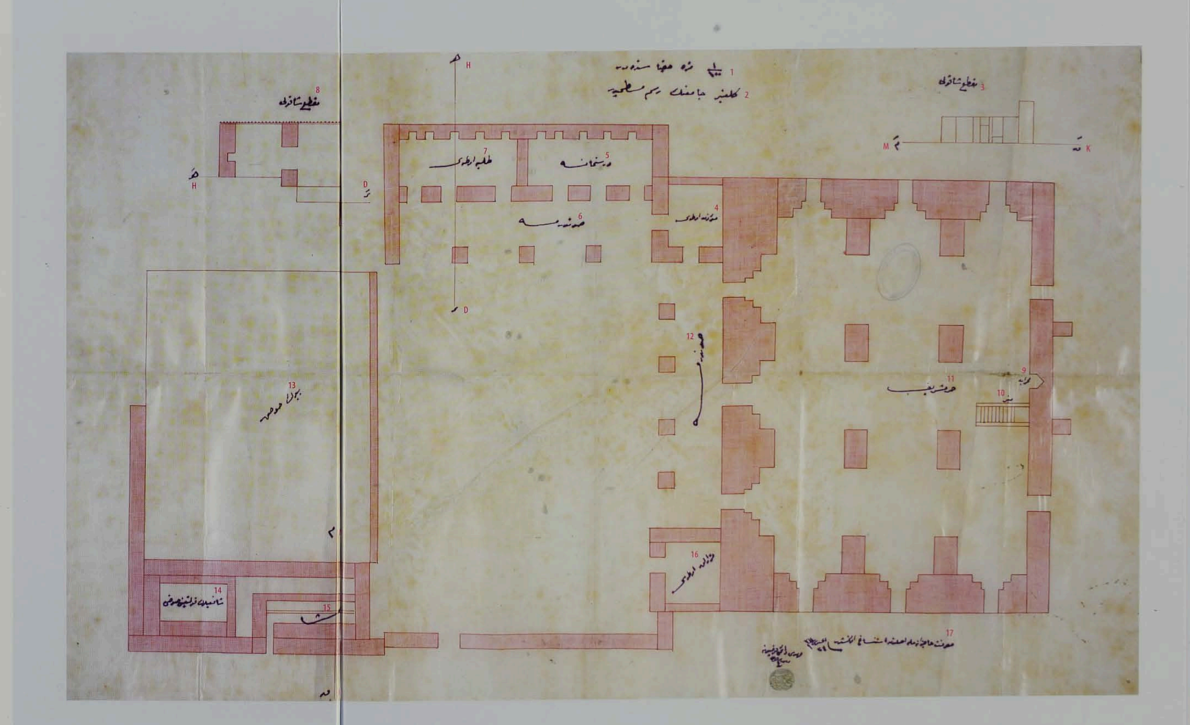

Gülanber Camii'nin planı

Plan of the Gülanber Mosque

1 ◆ 1/100 metre ölçeğindedir
2 ◆ Gülanber Camii'nin planıdır
3 ◆ K - M ekseninin kesiti
4 ◆ Müezzin odası
5 ◆ Dershane
6 ◆ Sundurma
7 ◆ Öğrenci odası
8 ◆ D - H ekseninin kesiti
9 ◆ Mihrap
10 ◆ Minber
11 ◆ Harem-i şerif
12 ◆ Sundurma
13 ◆ Büyük havuz
14 ◆ Şâfilerin kulleteyn havuzu
15 ◆ Tuvalet
16 ◆ Mezarlık odası
17 ◆ Tarafımdan aslından kopyalanmıştır.
24 Ağustos 1311 (5 Eylül 1895)
Daimi Komisyon Mühendisi Üsteğmen Rıza
bin Mehmed Haşim

Ebad: 43,5x76,5 cm.
Tarih: 5 Eylül 1895
Referans: BOA.HH.THR.344-70

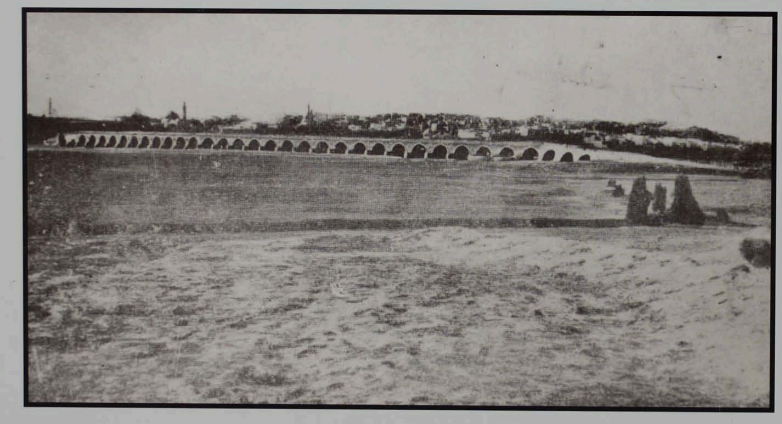

Gülanber kazasında Beyare köyünde Nakşibendî şeyhlerinden Şeyh Ömer Efendi Dergâhı'nın planı

Plan of the dergah of Sheikh Omar Efendi, one of the Naqshibendi sheikhs, in Beyare village in Gülanber district

1 ◆ Gülanber kazasında Biyare köyünde Nakşibendî şeyhlerinden Şeyh Ömer Efendi Hazretleri Dergâhı'nın plan ve kesitleri
2 ◆ Üst katın planı
3 ◆ Sundurma
4 ◆ Alt katın planı
5 ◆ Dolgudur
6 ◆ Havuz
7 ◆ Küçük namazgâh
8 ◆ Tamire muhtaç olan yerler
9 ◆ Tamire muhtaç olmayan yerler
10 ◆ Tarafımdan çizilmiştir Keşif memuru Teğmen Mehmed Celaleddin
11 ◆ 1/200 metre ölçeğiyledir

Ebad: 35x57 cm.
Tarih: 13 Kasım 1905
Referans: BOA.HH.THR.1637-40

Musul'daki büyük köprü ve arkasındaki kasabanın görünüşü

A view of the great bridge and the village behind in Mosul

Referans: Iraq in War Time, Goverment Press, Basrah.

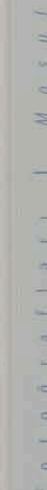
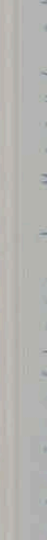

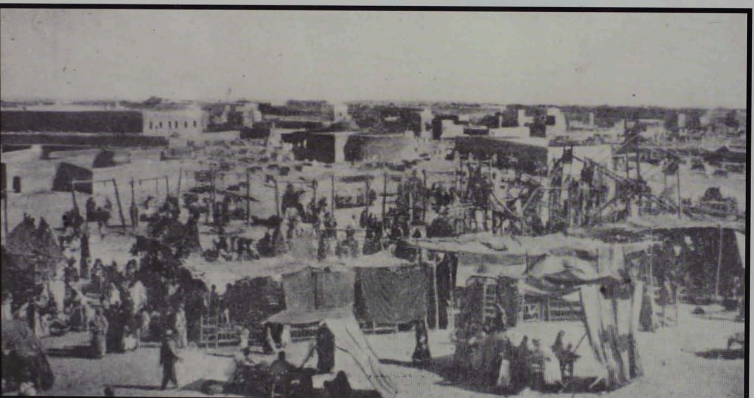
Musul'da Türk Hükümet Konağı

Turkish Government House in Mosul

Referans: Iraq in War Time, Goverment Press, Basrah.

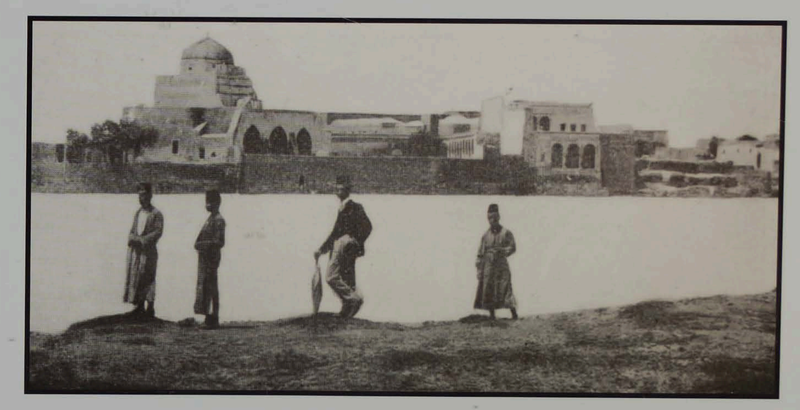

Musul'da pazar yerinden bir bayram manzarası

A view of feast from bazaar in Mosul

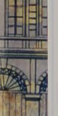
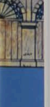
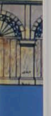
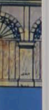
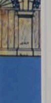
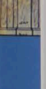
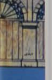
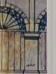
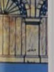
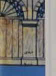
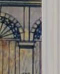
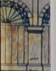
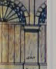
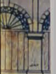
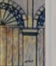
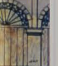
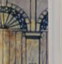
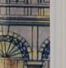
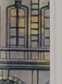
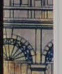
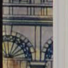
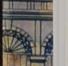
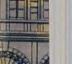
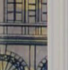
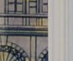
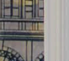
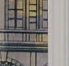
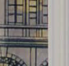
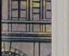
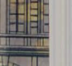
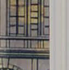
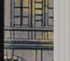
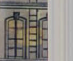
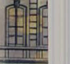
Referans: Iraq in War Time, Goverment Press, Basrah.

Musul'da Dicle Nehri kenarından bir görünüş

A view of the shore of the Tigris River in Mosul

Referans: Iraq in War Time, Goverment Press, Basrah.

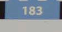

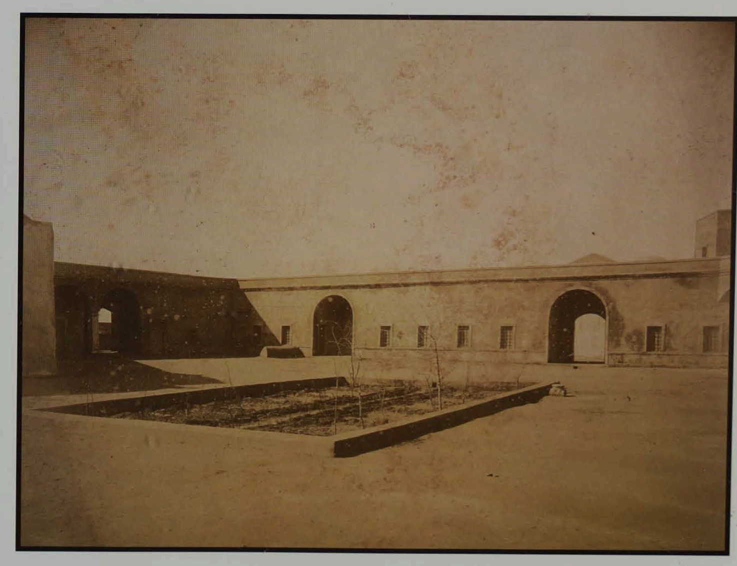
Sûku'ş-Şuyûh Çarşısı'ndan bir manzara
A view of Süku'ş-Şuyuh Bazaar
Referans: Iraq in War Time, Goverment Press, Basrah.

Süku'ş-Şuyûh'un kuşbakışı görünüşü
A bird's view of Süku'ş-Şuyuh Bazaar
Referans: Iraq in War Time, Goverment Press, Basrah.

Ninova harabeleri
Ninova ruins
Referans: Iraq in War Time, Goverment Press, Basrah.

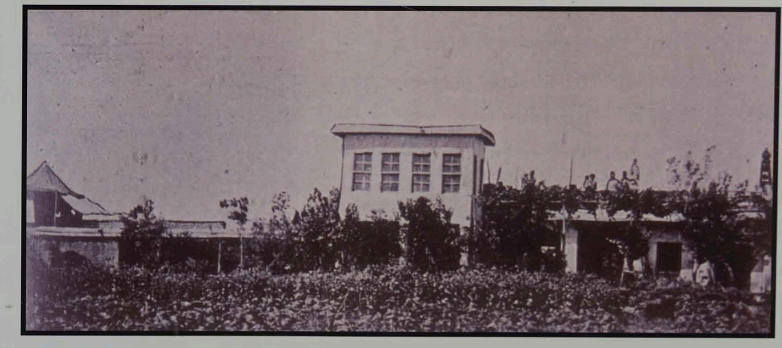
Cami'ü'l-Ahmer odalarının görünüşü
A view of the rooms of Camiu'l-Ahmer
Tarih: Sultan II. Abdülhamid Dönemi
Referans: BOA. Fotoğraf Tasnifi

Sultan II. Abdülhamid'in tahta çıkışının 25. yıldönümü hatırasına Musul'da yaptırılan sebil

Public fountain built in Mosul for the memory of the 25th anniversary of Abdulhamid II's ascension to throne

Tarih: 1901

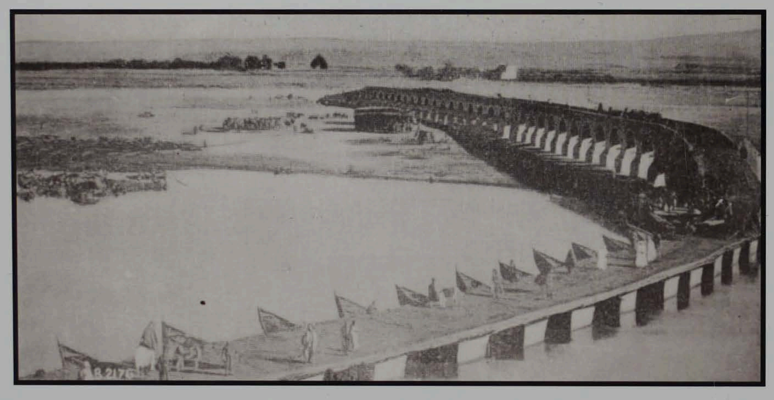
Referans: Salname-i Tıbbiye, İstanbul, 1320.

Musul'da bir bahçe resmi

Picture of a garden in Mosul

Referans: Malumat, Sayı: 20

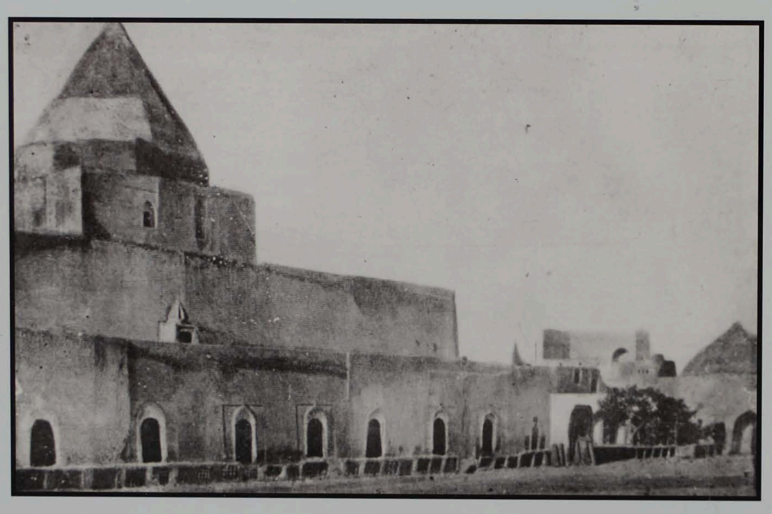
Arka plandaki Ninova Dağları ile Musul yakınlarındaki taş ve kayıklardan yapılmış köprünün görüntüsü
A view of the bridge made of stones and caiques near Mosul, and the Ninawa Mountains at the background
Referans: Iraq in War Time, Goverment Press, Basrah.

Musul'da Türk Hükümet Konağı
Turkish Government House in Mosul
Referans: Iraq in War Time, Goverment Press, Basrah.

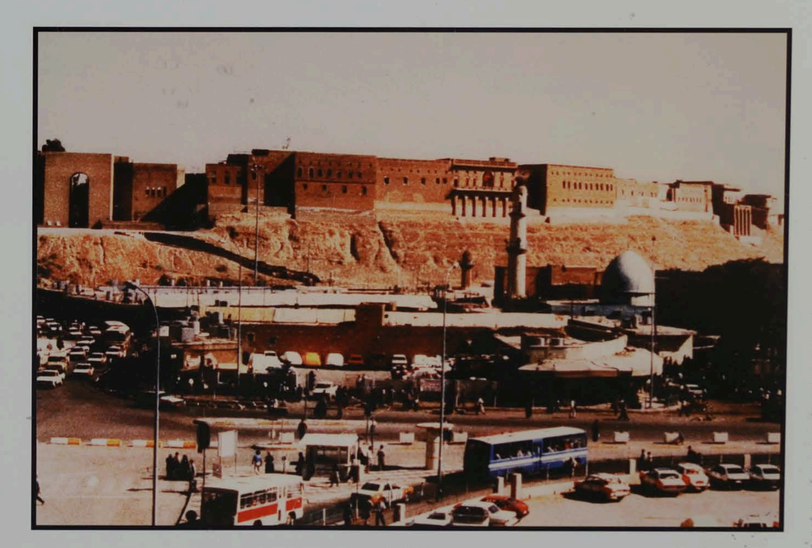

Musul'da bir caminin kubbesi

Dome of a mosque in Mosul

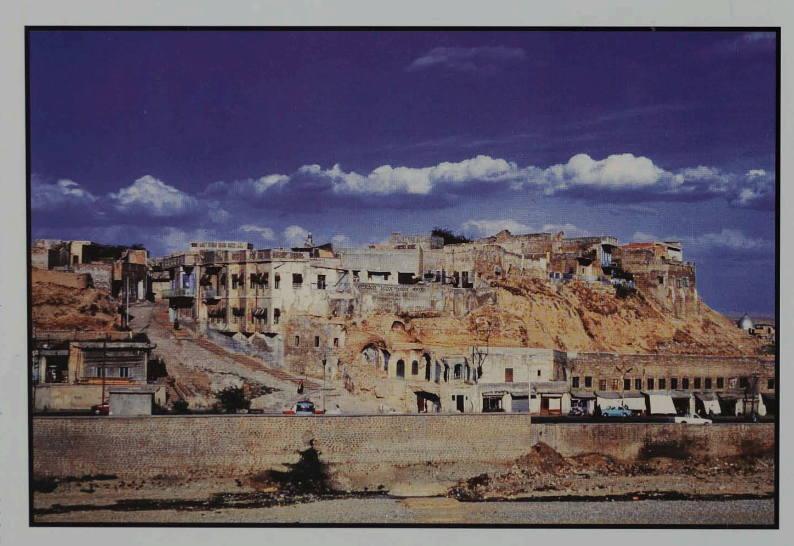
Referans: Iraq in War Time, Goverment Press, Basrah.

Erbil Kalesi

Irbil Castle

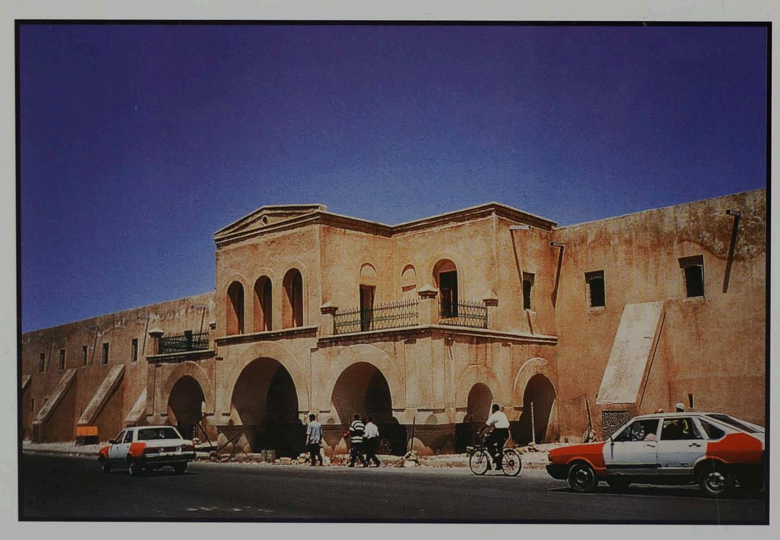
Fotoğraf: Suphi Saatçı

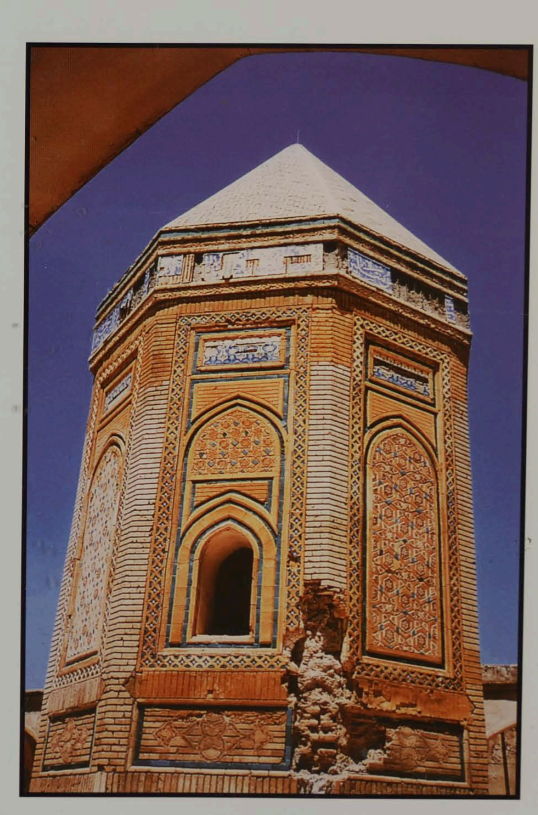
Kerkük Kalesi
Kirkuk Castle
Fotoğraf: Suphi Saatçı

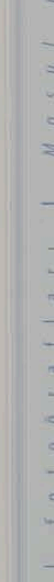
Kerkük şehrinin kaleden görünüşü
A view of Kirkuk from castle
Fotoğraf: Suphi Saatçı

Kerkük Kışlası
Kirkuk Barracks
Fotoğraf: Suphi Saatçı

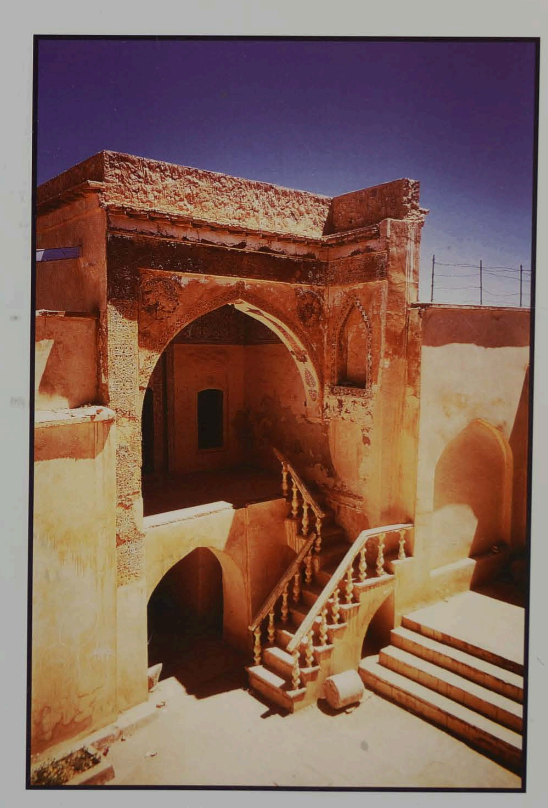

Gökkümbet – Kerkük Kalesi'nde
Gökkümbet in the Kirkuk Castle
Fotoğraf: Suphi Saatçı

Mustafa Ağa Evi – Kerkük Kalesi
Mustafa Aga House in the Kirkuk Castle
Fotoğraf: Suphi Saatçı

Tayfur Evi, Gelin Odası – Kerkük Kalesi'nde
Tayfur House, Bride Room in the Kirkuk Castle
Fotoğraf: Suphi Saatçı

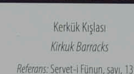

Altınköprü – Kerkük
Altınköprü (Goldenbridge) Kirkuk
Referans: Servet-i Fünun, sayı, 1396

Kerkük Belediye Dairesi
Kirkuk Municipality Department
Referans: Servet-i Fünun, sayı, 1396

Kerkük Kışlası
Kirkuk Barracks
Referans: Servet-i Fünun, sayı, 1396

Musul Vilayeti Mebusları
Representatives of Mosul Province

Referans: 1908 Senesi
Birinci Devre
Osmanlı Mebusları Albümü

1- Osmanlı Mebusları Birinci Devre	1- Ottoman Representatives The First Term
2- Musul Vilayeti	2- Mosul Province
3- Süleymaniye Mebusu Hacı Said Efendi	3- Sulaymaniyah Representative Hacı Said Efendi
4- Kerkük Mebusu Salih Paşa	4- Kirkuk Representative Salih Paşa
5- Kerkük Mebusu Mehmed Ali Bey	5- Kirkuk Representative Mehmed Ali Bey
6- Musul Mebusu Davud Yusufâni	6- Mosul Representative Davud Yusufâni

CHAPTER IV

PETROLEUM

Map and Documents

BÖLÜM IV

PETROL

Harita ve Belgeler

Musul vilayetinde Şarkat ve Şemamuk Mukataalarında bulunan madenlerin yerini gösteren keşif haritası

Discovery map showing places of mines in Şarkat and Şemamuk mukataas in Mosul

1 ◆ Musul şehri
2 ◆ Dicle nehri
3 ◆ Hamam-ı Alîl
4 ◆ Şemamuk
5 ◆ Zap Nehri
6 ◆ Gaz Madeni
7 ◆ Kür köyü
8 ◆ Boya madeni
9 ◆ Küçük Keşşaf
10 ◆ Hazar köyü
11 ◆ Tel Nasır köyü
12 ◆ Büyük Keşşaf köyü
13 ◆ Sultan Abdullah
14 ◆ Menkube köyü
15 ◆ Zaviye köyü
16 ◆ Şûre Suyu
17 ◆ Güherçile
18 ◆ Şûre köyü
19 ◆ Aynü'l-Beyza
20 ◆ Gaz Madenleri
21 ◆ Kükürt Madeni
22 ◆ Rehane köyü
23 ◆ Çahle köyü
24 ◆ Hayyare tepesi
25 ◆ Vadiyü'l-kasab denilen sel suyu
26 ◆ Şarkat mukataasının imar edilmiş kısmı
27 ◆ Dicle nehri
28 ◆ Şemamuk mukataası bölümlerinden Sultan Abdullah ceburu
29 ◆ Kışla
30 ◆ Şarkat
31 ◆ Maha mahallesi
32 ◆ Kilometre ölçeğiyledir
33 ◆ Şarkat ve Şemamuk mukataaları dahilinde bulunan madenlerin yerlerini gösterir keşif haritasıdır.
29 Mart 1304 (11 Nisan 1888)
İkinci Müfettiş Ahmed Arif bin Mehmed

Ebad: 37x39 cm.
Tarih: 11 Nisan 1888
Referans: BOA.HH.THR.233-47

Musul vilayetinde bulunan petrol, kömür, kükürt, güherçile vs. madenlerin mevkiini ve durumunu içeren ve padişaha arz edilen rapor

Report submitted to the Sultan having situation and place of petroleum, coal, sulfur, potassium nitrate found in Mosul province

Hazine-i Hâssa-i Şâhâne Nezâret-i Celîlesi'ne

Arâzi-i seniyyede bulunan gaz ma'deninden fevâ'id-i külliye muntazar olduğundan bundan elyevm hâsıl olmakta olan istifâde ve te'mîn-i menfa'at maddesinin istihsâli ne gibi tedâbir ittihâzına mutavakkıf olduğu ve arâzi-i seniyye civârında diğer ma'âdin bulunup bulunmadığı ve ma'âdinin dahi cinsi ve mâhiyeti ve bunların mûcib-i istifâde bir hâle ifrâğını müstelzim esbâbın tahkîk ve iş'ârı ta'limât-ı mevdû'anın onaltı ve onyedinci maddelerinde emr ü fermân buyurulmuş olmağla Musul Vilâyeti Celîlesi'nde vâki' bi'l-cümle emlâk-i mahsûsa-i cenâb-ı pâdişâhînin devr ü teftîşi sırasında ma'âdin-i mevcûde hakkında netîce-i şuhûdât ve tahkîkât-ı âcizînin arz ve beyânına ibtidâr olunur şöyle ki ma'âdin-i mevcûdenin mevâki'ini irâ'e eylemek üzere tersîm ve rabt edilen harita mütâla'asından dahi müstebân olacağı üzere Şarkat mukata'a-i seniyyesi dahilinde Musul'a on iki ve Nehr-i Dicle'ye bir saat mesâfede vâki' Hayyare tepelerinin şark eteklerinde biribirinden on dakika ara ile iki mevki'de gazyağı petrol ma'denleri ve bunların beş dakika üst tarafında kükürt ma'deni ve bunlar miyânında câbecâ bir nevi' ekşi toprak ve buradan dört saat cihet-i garbîde vâki' Şure karyesinde azotit potas yani güherçile ve Şarkat Kal'ası'nın dört saat cihet-i şimâlisinde Muha nâm memleha ve Şamamek mukata'a-i seniyyesi mütemmimâtından Sultan Abdullah cuburunda ve Zab suyuyla Dicle nehrinin nokta-i ictimâ'ında vâki' Küçükkeşşaf karyesi kurbunda boya ma'deni ve Zab nehri üzerinde vâki' Kür nâm cedîd karye ittisâlinde yine gazyağı petrol ma'deni mevcûd olduğu gibi Tuzhurmatu kasabasının şark tarafında Salahiye'ye doğru imtidâd eden ve bu kere icrâ edilen tahkîkâtda Emlâk-i Hümâyûn'dan olduğu tebeyyün eyleyen yirmi dokuz aded kurâ miyânında vâki' olan Neftdağı nâm müteselsil tepelerin vasat-ı arzânîsinde nefs-i Tuzhurmatu'dan iki saat mesâfeden bed' ile yarım saat ileriye doğru mümtedd olan yirmi adet neft kuyu ve bulâklarını hâvî gaz ma'deni ve bunlardan vasatta vâki' Serkâr nâm neft kuyusunun cenûb cihetinde on dakikalık bir dağ eteğinde vapur kömürü ve Tuzhurmatu'nun yarım saat şimâlinde bir tuz kuyusu ve üç çeyrekde bulunan Karavoli dağı üzerinde mevâdd-ı ma'deniyyeyi hâvî bir nevi' toprak bulunduğu müşâhede olunmuştur. Hayyare gaz ma'denleri 25 Şubat sene [1]303 tarihli lâyiha-i müştereke ile dahi arz olunduğu vechile nehr-i Dicle vâsıtasıyla Bağdad ve Basra ve mahâll-i sâireye sûret-i naklince suhûlet ve ehveniyyeti bulunduğundan ez-her cihet hâiz-i ehemmiyet olup bunlardan birincisi yüz ve ikincisi elli metre kutrunda zemîni ihâta eden müte'addid gözlerden mâyi'-i siyâh neft nebe'ân etmekde olup Şammar urbânı tarafından vakit be vakit ateş ilkâsıyla ihrâk edilmekde olduğundan mezkûr gözler mu'attal bir hâle gelmiş ve şimdiye kadar idârece Usta Bedros isminde Kerkük'den celb edilen bir gazcı vâsıtasıyla ba'zen emâneten ve ba'zı kere dahi sûret-i maktû'ada istihsâl ettirilmiş olan gazların râyihası gâyet kerîh ve rengi dahi kırmızıya şebîh bulunması cihetiyle Musulca mazhar-ı rağbet olamayarak her def'asında beher kıyye-i âsitânesi iki guruş otuz paradan üç buçuk guruşa kadar Musul Belediye Dâiresi'ne fürûht edilmiş ve yarı yarıya sâir gazlar ile katılarak ancak sokaklarda yakılabilmekde ise de neftin koyulmasıyla hâsıl olarak ayrıca fürûht edilmekde olan kîr ya'ni zift bahâsı dahi dâhil olduğu halde hâsıl olan îrâd masrafını koruyamamış olmağla ihâleten idâresine mecbûriyet hâsıl olmuş ve hey'et-i sâbıka ma'rifetiyle bu ve gelecek sene ile beraber iki seneliği yüz yirmi beş liraya tâlibine ihâle edilmişdir. İdâre-i muvakkate zamanında mültezim Kerküklü Hüseyin Usta celb olunarak hâline münâsib bir hizmette istihdâm ve getireceği kazanlar dahi mübâya'a edilmek şartıyla hazînenin murâd ettiği gün mezkûr ma'denden keff-i yed edeceğine dâir yedinden bir sened alınarak muhâsebeye i'tâ olunmuşdur. İcrâ edilen tecârîb ve tahkîkâta nazaran Hayyare ma'denlerinden nebe'ân eden neftin cinsi gâyet kuvvetli ve a'lâ ise de ma'denden çıktığı kuvvette kalmayıp müddet-i medîde hava ve şemsin te'sîrâtıyla hâvî olduğu madde-i ratîfesinin bir kısmı daha olduğu yerde tayerân ederek bir kısmı da merkûm Bedros'un getirmiş olduğu imtizâcsız ve gayr-ı muntazam inbîk kazanında zâyi' olarak şu sûretle hâsıl olan gazın kireç ve sâir vesâitle dahi tasfiyesine çalışıldığı halde yine sûret-i matlûbede sâfî olamayub kazana vaz' olunan on altı kısım neftin ancak dört kısmı sâlifü'z-zikr sûrette ve iki kısım kadar dahi âdi ve siyah bir renkde husûle gelmekde ve bâkîsi kîr ta'bîr olunan koyu bir nevi' zift hâlinde kalarak bu da kazan altındaki ocakda yakılmakdadır. Ma'denin derece-i servetine gelince Urbân tarafından ekser def'a ihrâk edilmesi cihetle hâvî olduğu gözlerin kâffesi tıkanmış olduğundan tecrübe için açdırılan yalnız birkaç çukurlardan neftin kaynamak sûretinde zuhûr etmekde olduğu görülmüş ve yeni mültezim müte'addid inbîkler ile bir takım kuyular hafr eylemek üzere mikdâr-ı kâfî amele toplamakda bulunmuş olmasıyla ameliyât-ı mezkûr vâsıtasıyla bu def'a ma'denin derece-i cesâmeti meydana çıkacağı gibi mahall-i mezkûr ve civârı ekseriyetle arâzî-i kibrîtiyyeden olup en

zengin damarlara tesâdüf edilmesi melhûz olmağla gerek derin kuyular hafrı ve gerekse ma'denci burgularıyla mevâki'-i münâsibede sonda ameliyâtı icrâ edilerek ma'denin külliyetine i'timâd hâsıl oldukda üç dört cesîm ve nev-icâd inbîk istî'âb eder bir fabrika inşâ ve ma'dencilik ile gaz i'mâline vâkıf bir me'mûr vâsıtasıyla idâre olunarak gerek nefâset ve gerekse nakliyâtca suhûlet cihetiyle bi'l-cümle ecnebî gazlarına bihakkın rekabet ve kesb-i rüchâniyyet edileceği ve el-yevm Musul'da gazın beher kıyyesi beş ve Bağdad'da iki guruşa Tikrit'de daha ziyâdeye fürûht edilmekde idiğinden bu yüzden istifâde-i külliye husûle geleceği derkâr ise de bunun mevki'-i fi'ile vaz'ı mukâta'a-i mezkûrenin tasallut-ı Urbândan vikayesine menût ve mutavakkıfdır.

İşbu ma'denler kurbunda vâki' kükürt ma'deni sath-ı arzda ve kükürdün hâl-i tabî'i vechile arsenik ve ba'zı mevâd-ı ecnebiyye ile mahlût bir halde olup Musul'da bu gibi ham kükürdlerden bir yığın teşkîliyle yakılarak eriyüb terâküm eden bir mikdâr-ı cüz'îsi isti'mâl olunmakda ve hâlis çiçek veya çubuk kükürdlerinin istihsâli bir inbîk ile derûnu kurşun kaplı bir oda vâsıtasıyla sathî bir ameliyâta mutavakkıf olduğu gibi bu civârda cereyân eden aynü'l-beyzâ nâm kükürdlü suyun dahi vücûdu ma'denin servetini te'yîd eylemekde bulunduğundan gaz fabrikasının inşâsı hâlinde bir cihetinin dahi ameliyât-ı mezkûreye tahsîsle Bağdad'da bir hayli Avrupa kükürdleri sarf ve isti'mâl ve beyne't-tüccâr kıyyesi yüz paraya fürûht edilmekde olmasıyla bu cihetden dahi istifâde derkârdır.

Zikr olunan ma'deniyâtın kurb ve civârında câbecâ tesâdüf olunan kül renginde bir nevi' ekşi toprağın terkîbinde limon tuzu olduğu ba'zı tarafdan iddi'â olunmuş ise de numûnesi Bağdad'a getirilerek tahlîli icrâ ile mâdde-i mezkûrenin ol kadar ehemmiyyeti hâiz olmayan hâmız-ı selisikden ibâret olduğu anlaşılmış ve mezkûr topraklar arasında mika denilen mücellâ ma'den parçaları dahi görülüb gerçi mika hurdalarından sanâyi'ce istifâde mefkûd ise de bunun bir desimetreden ziyâde kutrda olanlarından ince tabakalar i'mâl ile kendisi billûr gibi şeffâf ve amyant gibi ateşden müte'essir olmaması cihetle ba'zı nev-îcâd Amerika sobalarının ve gaz ve sâir ocakların pencerelerinde cam makâmında isti'mâl olunduğu ve büyük parçalar Avrupa'da dahi kıymetdâr bulunduğu cihetle bu mevâki'de hafriyât icrâsıyla dest-res olunacağı derkârdır.

Şûre karyesi kurbunda güherçile hâsıl olan mevâki' muhtelif olup karyenin vech-i tesmiyesinden dahi istidlâl olunacağı üzere bu civâr arâzîsi ekseriyetle şûr bulunduğundan karye önünden cereyân eden bu nâmdaki suyun terkîbinde dahi kesretle güherçile husûl bulmakda olup kurâ-yı mütecâvire ahâlîsi tarafından av bârutu i'mâl olunarak isti'mâl edilmektedir.

Mikdârı külliyetli olmaması hasebiyle bunun şimdilik ol kadar ehemmiyeti yok ise de güherçileden i'mâl edilmekde olan tîz-âbın gaz tasfiyesine dahl-i küllîsi olduğu ma'lûm ve Hayyare ma'deni ma'mûlâtından olan râyihalı bir mikdâr gaza yüzde beş kısm tîz-âb ilâve edilerek râyiha-i mezkûreyi külliyen izâle eylediği bi't-tecrübe sâbit olduğundan gaz fabrikasının hîn-i inşâsında tîz-âba lüzûm görüleceği ve bu misillû eczâyı vapurlar nakl etmeyüb celbinde su'ûbet çekileceği cihetle ma'den-i mezkûra mürâca'at tabî'i bulunmuşdur.

Muha memlehası yekdiğeri kurbunda müte'addid tuzlu suyu hâvî göllerden ibâret olup tuz i'mâli için bir takım çukurlar hafr ve bunlara suyun imlâsıyla tebhîr edilerek tuz istihsâl edilmekde olup buraları el'an Şammar Urbânının cevelân-gâhı bulunmak hasebiyle Düyûn-ı Umûmiye'ce henüz taht-ı inzibâta alınamayub istifâdesi Urbâna muhassas gibidir.

Keşşâf karyesinde vâki' boya ma'deni yumuşak ve rengi sarıya karîb bir toprak olup ba'zı damarlarında bâlâda arz olunan mika ma'deni dahi mahlût bulunmaktadır. Buna beyne'l-aşâir Cedrem nâmı verilmekde olup yağda kavrularak yünleri siyah ve kırmızı renklere boyamak için mezkûr renklere karışdırılmakda olup isteyenler bir mikdâr alarak birçok müddet isti'mâl eylemekdedir. Numûnesi gerek Musul ve gerekse Bağdadca attâr ve boyacılara irâ'e olundukda şehirlerce sûret-i isti'mâli mechûl bulunmasından kimesne tarafından rağbet gösterilmemiş olmasıyla ma'den-i mezkûr bir müddet taht-ı muhâfazaya alınarak aşâirce sürümü tahakkuk edildikde tâlibine ihâlesi câlib-i fevâiddir.

Kür karye-i cedîdesi kurbunda vâki' gaz yağı petrol ma'deni birbiri yanında üç adet neft gözlerinden ibâret olup Zab suyunun tamâmen kenârında bulunması hasebiyle feyezân zamanı olduğundan suyun altında kalarak nebe'ân eden neftin suya karışub gitmekde olduğu âsârıyla müşâhede olunmuşdur. Şimdiye kadar bundan henüz bir istifâde hâsıl olmayub suların tenâkusunda meydana çıktığı ve kurâ-yı mütecâvire ahâlîsi hayvanâta mu'âlece makamında bir mikdâr şey almakda oldukları tahkîk edilmiş olmağla nebe'ân eden neftin cinsi ve mikdârı değerli olduğu halde bunların kara ciheti hizâsında birkaç kuyu hafrıyla cereyânın istikâmeti bu cihete tahvîl ve atîk gözlerin sedd ü bendiyle telefden vikâyesi mümkün olacağından şu hâlde zuhûr edecek tâlibine ihâlesiyle bundan da istifâde olunur.

Tuzhumatu'da vâki' gaz yağı petrol ma'denleri 18 Mayıs sene [1]304 târihli lâyiha-i müştereke ile dahi arz olunduğu vech üzere dalgalı bir arâzîde yirmi aded neft kuyu ve bulâklarından ibâret olup bunlardan Serkâr nâm kuyu yevmiye altı yüz kıyye neft vermekde ve bu ma'den sâir umûm kuyu ve bulâkların nısfına mu'âdil tutulmakda olup her gün bin iki yüz kıyyeyi mütecâviz taze neft tulumlarla Tuzhurmatu'ya nakl olunarak mevcûd sekiz aded inbîkler vâsıtasıyla sülüs derecesi az râyihalı ve beyaz bir gaz ile bir mikdâr dahi ikinci derecede renkli gaz istihsâl olunarak beher kıyyesi mahallinde yirmi beş paraya kadar fürûht edilmekdedir. İşbu ma'den emlâk-i seniyye dâhilindeki diğer gaz ma'denlerinden cesîm ve kâbil-i terakki olup mevki'inin uzaklığı ve vesâit-i nakliyyenin fıkdânı hasebiyle fi'âtının dûn derecede kalmasına sebebiyyet vermekde ise de mevcûd bulâkların tathîr ve ta'mîkiyle Serkâr nâm kuyu derecesine îsâli ve daha yeniden kuyular ihdâsı mümkün olduğu gibi gaz usûl-i istihsâlinin bir sûret-i muntazamaya ifrâğıyla ma'den-i mezkûrun ıslâhı mümkün olduğundan bu sûretle üçyüz üç senesi bedel-i iltizâmı olan üç yüz yetmiş liranın ileride bin liraya kadar iblâğı me'mûldür.

Serkâr nâm kuyunun bulunduğu tepenin on dakika cenûb cihetinde bir dağ eteğinde altı metre irtifâ'ında bir vapur kömürü tabakasına tesâdüf olunarak bunun sath-ı merîsi müddet-i medîde hava ve güneşin te'sîriyle kuvvetini gâ'ib etmiş olduğundan koparılabilen parçalar derece-i mâhiyetini takdîre medâr olamayub bunun ta'yîn-i hakîkati müte'addid mahallerden hafr ile cevherinin vücûdına mütevakkıfdır.

Müteveffa Lütfullah ve Sadeddin Beylerin hısas-ı mahlûlesinden olup ahîren icrâ edilen tahkîkâtda emlâk-i mahsûsa-i cenâb-ı pâdişâhîden olduğu tebeyyün eden nefs-i Tuzhurmatu kasabasının bir çeyrek şimâl tarafında ve el-yevm Düyûn-ı Umûmiye İdâresi tahtında bir aded tuz kuyusu mevcûd olup bundan çekilen su, zemîn üzerinde hazırlanmış tava ta'bîr olunan havuzlara dökülerek orada kristallendirilüb senevî dört yüz bin kıyye kadar tuz i'mâl edilmekdedir. Mezkûr kuyunun Düyûn-ı Umûmiyye'ye terki sırasında Kerkük Mutasarrıflığı tarafından ashâbına verilmek üzere yüz altmış bin guruş bedel takdîr olunmuş ise de her nasılsa verilemeyerek mûmâileyhimin vefâtıyla dahi mes'ele hâli üzere kalmış olduğu mahall-i mezkûrun hîn-i mu'âyenesinde ahâlî beyân ve ifâde eylemiş ve bu hakkın hazîneye intikâli tabi'i bulunmuş olmağla Musul Komisyonu'nca bu bâbda tahkîkât-ı mukteziyenin icrâsı lâzım gelür.

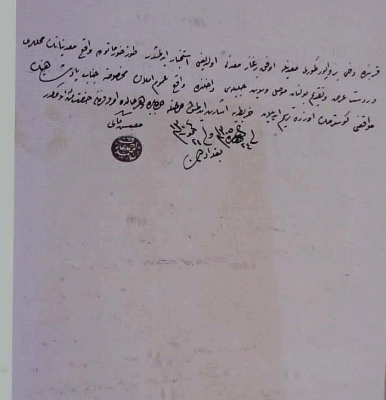
Karavul dağının zirvesinde ve münhat bir mahal ile civârında mevâdd-ı ma'deniyyeyi hâvî bir cins toprak görülerek nümûnesi Bağdad'da tahlîl edilmekde yüzde yetmiş derece demir ile birer mikdâr derûnunda alümin ve kibritiyyet-i hadîd bulunduğu anlaşılub buralarca zirâ'at edevâtına ve levâzım-ı sâireye muktezî hadîd memâlik-i ba'îdeden celb ile bu yüzden ahâlî dûçâr-ı tas'îbât olmakda bulunduğundan ma'den-i mezkûr etraflıca keşf ve mu'âyene olunarak serveti tahakkuk ettiği halde hem Hazîne-i Celîle ve hem de ahâlî müstefîd olur.

Arâzî-yi seniyye civârında ve hâricde bulunan ma'denlerden Musul'un dört saat aşağısında Hamam-ı Alîl'de sıcak kükürtlü su ile zift ma'deni mevcûd olup kesret münâsebetiyle burada neft ma'deninin dahi zuhûru melhûzdur. Bunun üst tarafında dahi cesîm bir kükürt ma'deni vardır. Uhde-i âharda olan Sındıc karyesinde Şarkat mukata'a-i seniyyesine tâ'bi Rahif karyesine doğru gelinür iken emlâk-i seniyye hudûduna on dakika mesâfede cesîm bir mika ma'deni ve Kerkük'e bir saat mesâfede mükemmel bir gaz ma'deni olduğu görülmüş ve Tuzhurmatu'ya sekiz saat uzaklıkda Keyl nâhiyesinin merkezi olan Köşk kasabasında işlek bir gaz ma'deni ve Salahiye kurbunda dahi bir vapur kömürü ma'deniyle ufak bir gaz ma'deni olduğu istihbâr edilmişdir. Tuzhurmatu'da vâki' ma'deniyâtın mahalleri derdest-i arz ve takdîm bulunan Musul Vilâyet-i Celîlesi dâhilinde vâki' umûm emlâk-i mahsûsa-i cenâb-ı pâdişâhînin mevâki'ini göstermek üzere tersîm edilen haritaya işâret edilmiş olmağla ol bâbda ve her hâlde emr ü fermân hazret-i menlehü'l-emrindir.

Fî: 24 Zılka'de sene 1305 ve Fî: 21 Temmuz sene 1304
Bağdad'dan

Bende
Müfettiş-i sânî
Ahmed Arif bin Mehmed

Tarih: 3 Ağustos 1888
Referans: BOA.HH.THR.233-47

Musul vilayetindeki Padişaha ait arazide çıkan petrolün arama ve işletme hakkının Hazine-i Hassa'ya verildiği

Imperial decree mentioning turning over the research and management right of the petroleum coming out of the territory of the Sultan in Mosul to the Imperial Treasury

Yıldız Saray-ı Hümâyûnu
Başkitâbet Dâiresi

Musul Vilâyeti dâhilinde bulunan emlâk-i mahsûsa-i cenâb-ı cihânbânî derûnunda kesretle petrol gaz ma'denleri zuhûr etmekde olmasına mebnî umûm Musul Vilâyeti dahilinde gerek emlâk-i seniyye derûnunda ve gerek sâir cihetlerde petrol gazı ma'deni taharrîsi ve işletmesi imtiyâzının münhasıran Hazîne-i Hâssa-i Şâhâne nâmına verilerek ale'l-usûl îcâb eden fermân-ı âlînin tasdîr ve i'tâsı Hazîne-i Hâssa Nezâret-i Celîlesinin tezkire-i ma'rûzası üzerine şeref-sâdır olan irâde-i seniyye-i cenâb-ı pâdişâhî iktizâ-yı âlîsinden bulunmuş olmağla olbâbda emr ü fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir

Fî: 5 Cemaziye'l-âhir sene [1]306 Fî: 25 Kânûn-ı sânî sene [1]304

Serkâtib-i Hazret-i Şehriyârî
Bende
Süreyya

Tarih: 6 Şubat 1889
Referans: BOA.İ.Dahiliye-87615

OSMANLI DÖNEMİNDE IRAK
IRAQ DURING THE OTTOMAN PERIOD

یلدز سرای همایونی
باش کتابت دائرهسی

موصل ولایتی داخلنده بولنان املاک مخصوصهٔ جناب جهانبانی درونندە کثرتله
پترول غاز معدنلری ظهور ایتمکده اولمسنه مبنی عموم موصل ولایتی داخلنده
گرک املاک سنیه درونندە و گرک سائر جهتلرده پترول غازی معدنی
تحریسی و ایشلتمهسی امتیازینک منحصرا خزینهٔ خاصهٔ شاهانه نامنه ویریلرک
علی الاصول ایجاب ایدن فرمان عالینک تسطیر و اعطاسی خزینهٔ خاصه نظارت
جلیلهسنک تذکرهٔ معروضهسی اوزرینه شرفصادر اولان ارادهٔ سنیهٔ جناب
پادشاهی اقتضای عالیسندن بولنمش اولمغله اولبابده امر و فرمان حضرت ولی الامرکدر

٥ جمادی الآخره ٣٠٦ و ٢٥ کانون ثانی ٣٠٤

سرکاتب حضرت شهریاری
بنده
ثریا

Musul ve Bağdat'taki petrol madenlerinin idaresinin birleştirilerek imtiyaz hakkının Hazine-i Hassa'ya verilmesi

Mentioning that administration of petroleum mines in Baghdad and Mosul were united and privileges over them were given to the Imperial Treasury

Yıldız Saray-ı Hümâyûnu
Başkitâbet Dâiresi
5727

Musul Vilâyeti'nde bulunan neft ve petrol ma'denlerinin taharrî ve işledilmesi imtiyâzı bâ-fermân-ı âlî münhasıran Hazine-i Hâssa'ya âid olduğu gibi Bağdad Vilâyeti dâhilinde de ehemmiyetli petrol ma'deni bulunmakda idüğünden ve yekdiğerine muttasıl olan bu iki vilâyet dâhilindeki me'âdinin idâreleri tevhîd edilmedikce istfâde hâsıl olamayacağından Bağdad Vilâyeti dâhilinde petrol ve neft me'âdini taharrî ve işledilmesi imtiyâzının dahi Hazîne-i Hâssa-i Şâhâne'ye i'tâsı hazîne-i müşârü'n-ileyhâ nezâret-i behiyyesi'nin arz ve iş'ârı üzerine şeref-sudûr buyurulan irâde-i seniyye-i cenâb-ı hilâfet-penâhî iktizâ-yı celîlinden olmağla ol bâbda emr ü fermân hazret-i veliyyü'l- emrindir.

Fî: 2 Cemâziye'l-evvel sene [1]316 ve fî: 7 Eylül sene [1]314

Serkâtib-i Hazret-i Şehriyârî
Bende
Tahsin

Tarih: 20 Eylül 1898
Referans: BOA.İ.Hususi-1316.Ca.2

Musul ve Bağdat havalisinde Dicle-Fırat nehirleri havzasında yapılan petrol araştırmalarının yerlerini gösterir harita

Map showing places where petroleum researches were made on Mosul and Baghdad vicinity between the Tigris and the Euphrates rivers.

1 ◆ Diyarbakır
2 ◆ Mardin
3 ◆ Bismil
4 ◆ Hazro çayı
5 ◆ Sinan
6 ◆ Batman çayı
7 ◆ Dicle
8 ◆ Midyat
9 ◆ Bedran
10 ◆ Bitlis Suyu
11 ◆ Tulan
12 ◆ Siirt
13 ◆ Botan Çayı
14 ◆ Habur
15 ◆ Fındık
16 ◆ Cizre
17 ◆ Dehuk
18 ◆ Zaho
19 ◆ Habur Çayı
20 ◆ Çölemerik (Hakkâri)
21 ◆ Ahmediye
22 ◆ Bisan
23 ◆ Alkuş
24 ◆ Akra
25 ◆ Büyük Zap
26 ◆ Revanduz
27 ◆ Musul
28 ◆ Karakuş
29 ◆ Nemrut
30 ◆ Küçük Zap
31 ◆ Erbil
32 ◆ Köysancak
33 ◆ Altınköprü
34 ◆ Şargat
35 ◆ Hamrin Dağı
36 ◆ Kerkük
37 ◆ Taşhurmatı
38 ◆ Tavuk
39 ◆ Karadağ
40 ◆ Süleymaniye
41 ◆ Karadağ
42 ◆ Aksu
43 ◆ Tuzhurmatı
44 ◆ Kefri (Salahiye)
45 ◆ Deli Abbas
46 ◆ Tikrit
47 ◆ Samarra
48 ◆ Haso Çayı
49 ◆ Narib Suyu
50 ◆ Diyale Suyu
51 ◆ Ramadi
52 ◆ Felluce
53 ◆ Mendeli
54 ◆ Bakuba
55 ◆ Kâzımiye
56 ◆ Bağdat
57 ◆ Museyyeb
58 ◆ Hılle
59 ◆ Kerbela
60 ◆ Hit
61 ◆ Fırat
62 ◆ Anah
63 ◆ El-Kadım
64 ◆ Ebu Kemal
65 ◆ Meyadin

Ebad: 50x58 cm.
Tarih: 26 Şubat 1899
Referans: HH.THR.239-60

Musul ve Bağdat havalisinde Dicle-Fırat nehirleri havzasında yapılan petrol araştırmalarına dair rapor

Report of researches for petroleum made on Mosul and Baghdad vicinity between the Tigris and the Euphrates rivers.

Birer sûreti Mâbeyn-i Hümâyûn-ı Cenâb-ı Mülûkâne Başkitâbet-i Celîlesi'yle Hazîne-i Hâssa-i Şâhâne Nezâret-i Aliyyesi'ne takdim kılınan muhtasar raporun sûreti olub mufassalı bir haftaya kadar tanzîm ve takdîm kılınacaktır.

Bâ irâde-i seniyye-i hazret-i pâdişâhî Musul ve Bağdad havâlîsinde, Dicle ve Fırat nehirleri havzalarında bulunan petrol menâbi'ini muâyene etmek için 22 Kânûn-ı evvel sene [1]316 ve 4 Kânûn-ı sânî 1911 tarihinde Hazîne-i Hâssa-i Şâhâne me'mûrîninden izzetlü Habib Necib Efendi ile beraber Dersa'âdet'den hareket ettim. Oralarda bulunan petrol ma'denlerinin işletmeğe değer menâbi'-i servetden olub olmadığı bir mütehassıs tarafından beyân olunmak fikriyle ol havâliye i'zâm edildim. Verilen emre imtisâlen iskandil (sondaj) ameliyâtından sarf-ı nazarla yalnız ma'denleri mu'âyene etmekle iktifâ eyledim.

Evvelâ İskenderun, Haleb, Birecik, Urfa, Siverek tarîkıyla Diyarbekir'e geldim. Nehir üzerinde nakliyâtın ne sûretle mümkün olacağını anlamak için Diyarbekir'den Musul'a kelekle gittim. Diyarbekir'de iken Siird havâlîsinde ve Dicle nehri sevâhilinde petrol menba'ları bulunduğunu haber alarak geçerken mu'âyene etmek istedimse de, bulunduğu mervî olan mahalleri, su altında olmak hasebiyle göremedim. Fakat menâbi'-i mezkûre zengin ve kıymetli olsa bile bulundukları mahaller sarp ve kayalık ve husûsan 900 metre irtifâ'ında dağlarla muhât olduğundan orada ameliyât ve nakliyât pek güçtür. Zîrâ nehren icrâ-yı nakliyât senede yalnız üç ay mümkün olabilüb sâir zamanlarda kara tarîkıyla nakliyâtın icrâsı lâzım gelür ki ber-vech-i ma'rûz avârız-ı zemînden dolayı pek müşkil ve masraflı olur.

Diyarbekir'den hareketimin on dördüncü günü nehren Musul'a vâsıl oldum. Musul Vilâyeti havâlîsinde ve arâzî-yi seniyye dâhilinde pek mühim petrol menba'ları gördüm. Musul'dan Altınköprü ve Kerkük tarîkıyla Bağdad'a giden tarîk-ı kebîri ta'kîb ettim. Hareketimin ilk günü menâbi'in birincisine tesâdüf ettim. Menâbi'-i mezkûre Zab-ı Kebîr nehrinin sol cihetinde vaki' ve yüz metre bir mesâfe üzerinde mümtedd bulunuyor. Hâl-i tabi'ilerine bakılınca bu menâbi' o derece mühim görünmüyorsa da ba'zen bunlardan ziyâde mikdâr petrol çıkub nehre akmakda olduğu mervîdir.

Bundan sonra görmüş olduğum menâbi'in en zengini ve en ziyâde hâiz-i ehemmiyet olanı Kerkük'den 15 kilometre bu'd mesâfede bulunan "Babagürgür" petrol ma'denleridir. İşbu ma'denler gâyet vâsi' bir mesâfede vâki' olub öteden beri burada ameliyât ve ihrâcât vuku' bulur. İşbu ma'denler arâzi-i seniyye dahilinde olmayub âhâli-yi mahalliyeden birkaç zâtın taht-ı tasarrufunda bulunan arâzîdedir. Kerkük'den sonra yine Bağdad tarîk-ı kebîrini ta'kîb ederek iki gün sonra Tuzhurmatu'ya vâsıl oldum. Tuzhurmatu kasabasının 10 kilometre şarkında ve arâzi-i seniyye dâhilinde mühim petrol menba'ları müşâhede ettim. Menâbi'-i mezkûrenin mevki'leri, vaz'iyyet-i tabi'iyyeleri pek müsâid olduğundan ameliyâta sâlih ve câlib-i menfa'atdir.

Tuzhurmatu'dan Salahiye'ye gittim. Buradaki menâbi' Salahiye kasabasına karîb ve oldukça vâsi' bir arâzî dâhilindedir. Menâbi'-i mezkûrede evvelce çalışılmış ise de bi'l-âhire terk edilmiştir. Menâbi'-i mezkûre dahi arâzi-i seniyye dâhilindedir. Şimdi Salahiye ahâlisi tasfiyeye daha elverişli Tuzhurmatu petrolünü mübâya'a ederek tasfiye ediyorlar.

Salahiye'den sonra Bağdad tarîk-ı kebîrini bırakarak şimâle müteveccih oldum. Salahiye'nin 15 ve Tavuk nâm karyenin 7 saat bu'dunda Keyl'e vâsıl oldum. Burada tepelerle muhât ârızalı bir zemîn üzerinde gâyet mühim petrol menba'larına tesâdüf ettim. Bu menba'lar ârâzi-yi seniyye dâhilinde olub birkaç seneden beri Hazîne-i Hâssa-i Şâhâne tarafından icâreye verilmektedir.

Keyl'den sonra Kerkük'e avdet ve oradan Karadağ'a gittim. Karadağ'daki petrol ma'denlerinde çalışabilmek için 800 metre irtifâ'ında bulunan dağlardan geçmek lâzım gelecektir ki ihtiyâr edilecek masârıf ve iktihâm olunacak müşkilât pek çok olacağından ânlardan bahse lüzûm görmüyorum.

Karadağ'dan Kerkük'e ve Kerkük'den Musul'a avdetle şimâle doğru müteveccih olub Zaho'ya gittim.

Zaho petrol menâbi'i Zaho kasabasının 6-7 kilometre bu'd mesâfesindedir ve bir sıra tepecikler üzerinde vâki'dir. Zaho ma'denleri öteden beri işlemektedir. Arâzi-i seniyye dâhilinde bulunan mezkûr menba'lar pek mühimdir. Gâyet zengin olmakla beraber vazi'yet-i tabi'iyyesi pek elverişlidir. Zîrâ kurbundan geçmekde olan Zaho (Habur) nehri vâsıtasıyla Dicle'ye kadar nakliyât pek kolaydır. Menâbi'-i mezkûrede elyevm çalışmakda ve petrol çıkarılmakda ve bâde't-tasfiye Zaho'da sarf edilmektedir.

Musul'a avdet ettikden sonra Şarkat arâzi-i seniyyesi dâhilinde "El-Kayara" petrol ma'denlerine gittim. Fikrimce ameliyâta en ziyâde sâlih ve en mühim menba'lar buradadır. Çünkü işbu menâbi'in servet-i tabi'iyyesi pek ziyâdedir. Menba'lar takrîben dört kilometrelik bir arâzi üzerinde mümtedd olub vasatında 300 metre tûlünde ve 200 metre arzında bir petrol havuzu vücûda gelmiştir. Menâbi'-i mezkûrenin mevki' ve vazi'yeti dahi pek elverişlidir. Zîrâ Konya ve Bağdad şimendifer hattının tam güzergâhı üzerindedir. Menâbi'-i mezkûre Musul'dan takrîben 60 ve Dicle sâhilinden 2 kilometre bu'd mesâfededir. Menâbi'in bulunduğu mahal dümdüzdür. Etrâfı münbit ve mahsûldâr arâzi ile muhâtdır.

Dicle'nin sâhil-i yemîninde bulunan şu menba'lardan başka Dicle'nin sol yakasında Musul'un 30 kilometre bu'd mesâfesinde vâki' Nemrud harâbelerinde dahi petrol menba'ları vardır. Cebel-i Hamrin eteklerinde ve Dicle'nin iki yakasında dahi petrol menba'ları buldum.

Dicle nehri sâhilinde bulunan petrol menba'ları 150 kilometreden ziyâde bir kıt'a arz üzerinde mümteddir. İşbu menba'lar Dicle'nin kabil-i seyr ü sefâin olan sâhilinde ve zirâ'atle, hayvan beslemekle iştigâl eden urbânın arâzisi dâhilinde bulunur.

Kürre-i arzın birçok yerlerinde müte'addid petrol ma'denleri müşâhede ve mu'âyene ettim ise de Dicle sâhillerinde gördüğüm menâbi' gibi zengin ve küllî petrol hâsıl eder menâbi'e tesâdüf etmedim.

Musul Vilâyeti havâlisinde bulunan menâbi'i ba'de'l-mu'âyene Mendelli petrol ma'denlerini dahi görmek için Bağdad'a hareket ettim. Bağdad'dan yüz kilometre bu'd mesâfede ve serhad-ı İran'da bulunan Mendelli menba'ları öteden beri ma'lûmdur. Bağdad'dan Mendelli'ye kadar olan arâzi gâyetle düzdür. Nakliyâta pek müsâ'iddir. Bağdad'dan Mendelli'ye Beled-i Rûz tarîkıyla esb-süvâr olarak 2,5 günde gidilür. Mendelli menba'ları Mendelli kasabasından 30-35 kilometre şimâlde ve 50-70 metre irtifâ'ında bulunan tepecikler üzerindedir. Fikrimce gördüğüm menâbi' içinde en iyileri "El-Kayara" ile "Mendelli" menba'larıdır.

Mendelli ma'denleri 7-8 kilometrelik arâzi üzerinde mümteddir. Tepecikler üzerinde bulunan on iki kadar menba'dan aşağı tarafında bulunan dereye petrol cereyân etmektedir. Burada otuz kadar kuyu hafredilmiş ve ba'zılarından çeşmeden su akarcasına petrol fışkırıyor. Mendelli'de bi't-tasfiye füruht ediliyor.

Bağdad'dan avdetle Fırat nehri sâhilinde bulunan Hit kasabası civârındaki ma'denleri muâ'yeneye gittim. O havâlîde o derece petrol bulamadım ise de pek çok zift ma'denleri gördüm. Ziftin mikdârı pek çok ve cinsi pek a'lâdır.Nakli kolaydır.

Hülâsa

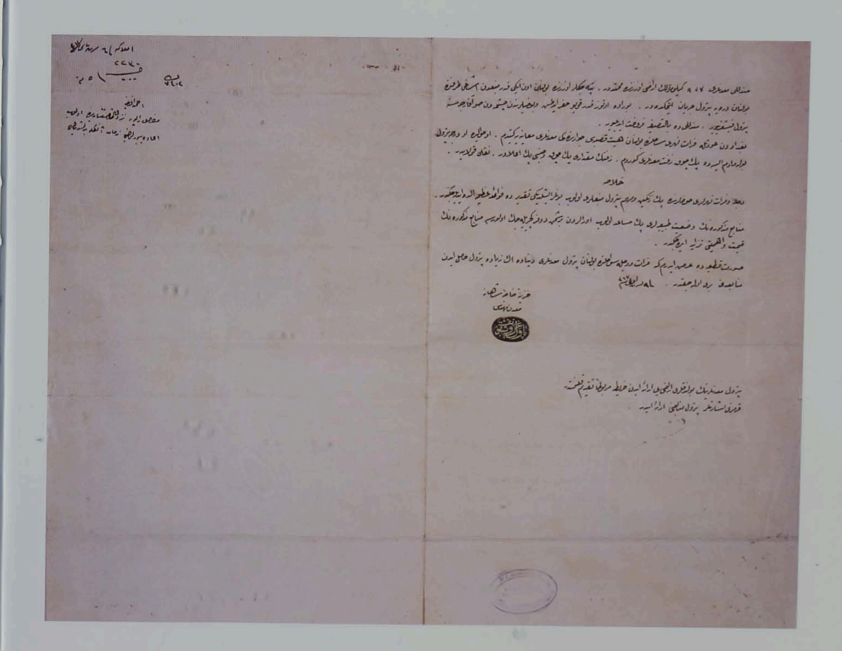
Dicle ve Fırat nehirleri havzalarında pek zengin ve mühim petrol menba'ları olup bunlar işlediği takdîrde fevâid-i azîme elde edilecekdir. Menâbi'-i mezkûrenin vazi'yet-i tabi'iyyeleri pek müsâid olup oralardan bir şimendifer geçirilecek olursa menâbi'-i mezkûrenin kıymet ve ehemmiyeti tezâyüd edecekdir.

Sûret-i kat'iyyede arz ederim ki Fırat ve Dicle sevâhilinde bulunan petrol ma'denleri dünyada en ziyâde petrol hâsıl eden menâbi'den biri olacakdır. Fî: 9 Teşrîn-e evvel sene [1]317

Hazîne-i Hâssa-i Şâhâne
Ma'den Mühendisi
Paul Groskoph

Petrol ma'denlerinin bulundukları arâziyi irâ'e eden harita merbûtan takdîm kılınmışdır. Kırmızı işâretler petrol menâbi'ini irâ'e eder.

Tarih: 22 Ekim 1901
Referans: BOA.HH.THR.239-60

Musul vilayetindeki petrol madenlerinin imtiyazının Hazine-i Hassa'ya verildiği

Mentioning that privileges over petroleum mines in Mosul province were turned over to the Imperial Treasury

Yıldız Saray-ı Hümâyûnu
Başkitâbet Dâiresi
6274

Musul Vilâyeti dahilindeki petrol ma'denlerinin imtiyâzı Hazîne-i Hâssa-i Şâhâne'ye i'tâ buyurulmasına mebnî mu'âmele-i lâzımenin îfâsı şeref-sûdûr buyurulan irâde-i seniyye-i cenâb-ı hilâfetpenâhî îcâb-ı âlîsinden olmağla olbâbda emr ü fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir

Fî: 17 Şa'bân sene [1]320 Fî: 5 Teşrîn-i sânî sene [1]318

Serkâtib-i Hazret-i Şehriyârî
Bende
Tahsin

Tarih: 18 Kasım 1902
Referans: İ.Hususi-1320.Ş.17

یلدز سرای همایونی
باش کتابت دائرهسی
٦٢٧٤

موصل ولایتی داخلنده کی پترول معدنلرینک امتیازی خزینهٔ خاصهٔ شاهانه‌یه اعطا بیورلمسنه مبنی معاملهٔ لازمه‌نک ایفاسی شرف صدور بیوریلان ارادهٔ سنیهٔ جناب خلافتپناهی ایجاب عالیسندن اولمغله اول بابده امر و فرمان حضرت ولی الامرکدر

فی ١٧ شعبان سنه ٣٢٠

سرکاتب حضرت شهریاری
تحسین

Hazine-i Hassa'dan Maliye Hazinesi'ne devredilen Padişaha ait emlâk ve arazinin devir şartlarını içeren irade sureti

Imperial decree having conditions of turning over of estate and territory belonging to the Sultan which were transferred from the Imperial Treasury to the Ministry of Finance

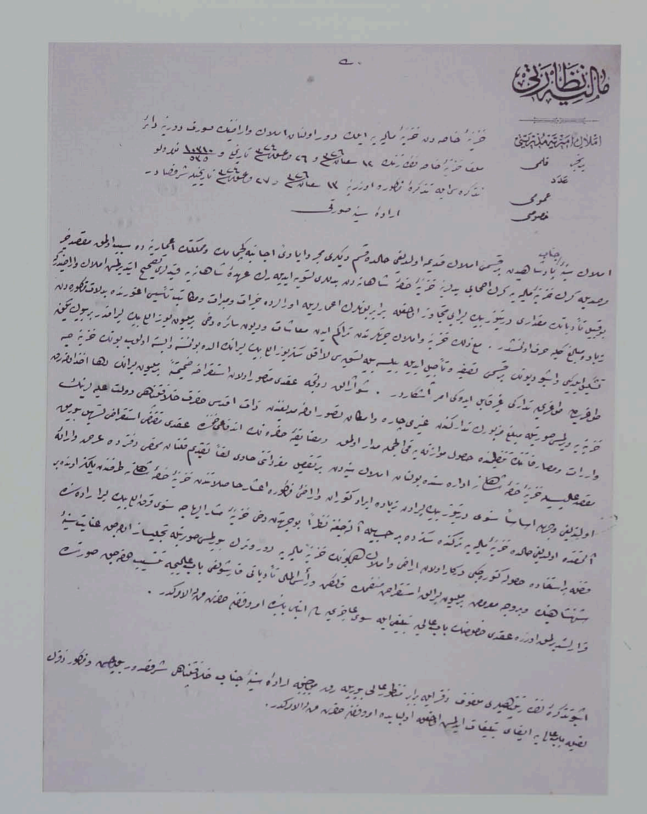
Mâliye Nezâreti
Emlâk-i Emiriyye Müdüriyeti
Birinci Kalemi
Adet
Umûmî
Husûsî

Hazine-i Hâssa'dan Hazine-i Mâliye'ye ilk devrolunan emlâk ve arâzînin sûret-i devrine dâir mülgâ Hazine-i Hâssa Nezareti'nin 12 Şaban sene 326 ve 26 Ağustos sene 324 tarihli ve 10310/535 numaralı tezkiresi ile tezkire-i mezkûre üzerine 13 Şaban sene 326 ve 27 Ağustos sene 324 tarihiyle şeref-sâdır irâde-i seniyye sûreti

Emlâk-i seniyye-i cenâb-ı pâdişâhîden bir kısmı emlâk-i kadîme olduğu halde kısm-ı diğeri mücerred eyâdî-i ecânibe geçmemek ve memleketin îmârına da sebeb olmak maksad-ı hayr kasdıyle gerek Hazîne-i Maliyeye ve gerek ashabı yedlerine Hazîne-i Hâssa-i Şâhâne'den bedelleri tesviye edilerek uhde-i şâhâneye kayıdları tashih ettirilmiş emlâk ve arâzîdir ki bu kabil te'diyâtın mikdarı dört yüz bin lirayı mütecaviz olmakla beraber bunların imarlarıyla buralarda hayrât ve müberrâd ve mekâtib te'sisi uğurunda bedelât-ı mezkûreden ziyade meblağ-ı külliyye sarf olunmuşdur. Ma'a-zâlik hazîne ve emlâk cihetlerinden terâküm eden ma'âşât ve düyûn-ı sa'ire dahi bir milyon yüz elli bin lira kadar bir büyük yekûn teşkîl eylediği ve iş bu düyûnun bir kısmı tasfiye ve te'cîl edilebilse bile tesviyesi la-akal sekiz yüz elli bin liranın elde bulunmasına vâbeste olub bunun hazînece doğrudan doğruya tedâriki gayr-ı kabil idüğü emr-i aşikârdır. Şu aralık devletce akdi mutasavver olan istikraza zamîmeten bir milyon liranın daha ahz olunarak hazîneye verilmesi suretiyle meblağ-ı mezbûrun tedarikinden gayr-ı çare ve imkân tasavvur olunamadığından zat-ı akdes-i hazret-i hilâfet-penâhi-yi devlet-i aliyyelerinin varidât ve masârîfâtının tanzîminde husûl-i muvazeneye fi'l-cümle medâr olmak ve muzayaka-yı hâzıranın indifa'ı zımnında akdi muktezî istikrazı teshil buyurmak maksad-ı aliyyesiyle Hazîne-i Hâssa-i Şâhâne idaresinde bulunan emlâk-ı seniyyeden ber-tafsil müfredatını havi leffen takdim kılınan mumzâ defterde arz ve ira'e olunduğu vechile esasen senevî dört yüz bin liradan ziyade irâd getiren ve arâzî-yi mezkûre a'şâr hâsılatından Hazîne-i Hâssa-i Şâhâne tarafından yalnız onda bir alınmakda olduğu halde Hazîne-i Mâliye'ye terkinde sekizde bir hesabıyla alınacağına nazaran bu cihetden dahi hazîne-i müşarü'n-ileyhece senevî kırk-elli bin lira raddesinde fazla bir istifade husûle getireceği der-kâr olan arâzî ve emlâk-ı hümâyûnun Hazîne-i Mâliye'ye devr ve terk buyurulması suretiyle tecelli-sâz olacak inâyet-i seniyye-i şehinşâhînin ve bervech-i ma'rûz bir milyon liralık istikraz-ı munzammın fâiz ve re'sü'l-mâl te'diyâtı karşılığı Bâb-ı Âlî'ce tensîb olunacak suretde kararlaştırılmak üzere akdi hususunun Bâb-ı Âlî'ce tebliği ile sû-yi acizîye de inbâsı bâbında emr u fermân hazret-i menlehü'l-emrindir.

İşbu tezkire-i nezâret-penâhileri melfûf defter ile beraber manzûr-ı âlî buyurularak mucebince irâde-i seniyye-i cenâb-ı hilâfet-penâhî şeref-sudûr buyurulmuş ve mezkûr defterin leffi ile Bâb-ı Âlî'ye ifâ-yı tebligât edilmiş olmağla ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Tarih: 9 Eylül 1908
Referans: BOA.BEO.331253

Hazine-i Hassa'dan Maliye Hazinesi'ne ikinci defa devredilen emlâk ve arazinin devir işlemiyle idarî ve malî hususların halline dair irade sureti

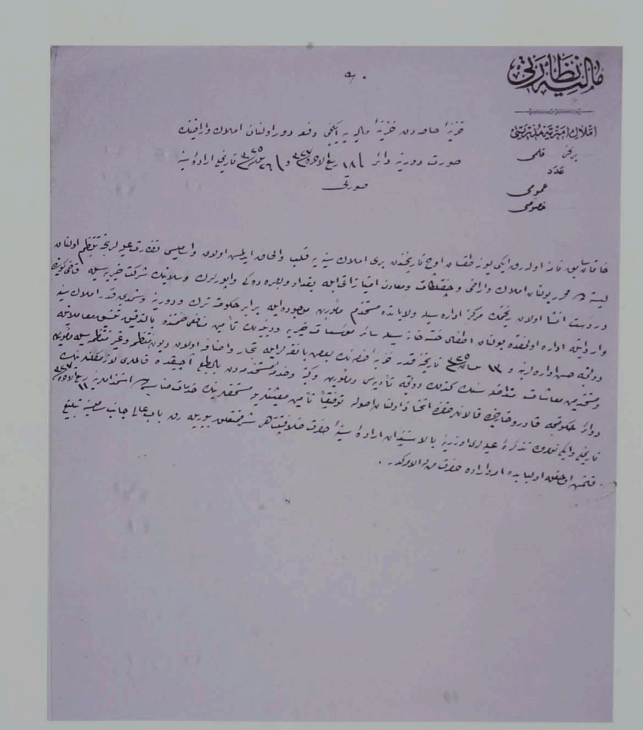
Imperial decree concerning settling of administrative and financial issues about procedures of transfer of estate and territory turned over from Imperial Treasury to the Ministry of Finance as the second time

Maliye Nezâreti
Emlâk-ı Emiriye Müdüriyeti
Birinci Kalemi

Hazine-i Hâssa'dan Hazine-i Maliye'ye ikinci defa devrolunan emlâk ve arazinin sûret-i devrine dair fî 18 Rebiülahir sene 1327 ve fî 26 Nisan sene 1325 tarihli irâde-i seniyye sûreti

Hakan-ı sâbık nâmına olarak iki yüz doksan üç tarihinden beri emlâk-ı seniyyeye kalb ve ilhâk edilmiş olan ve esâmisi nezaret-i aliyyelerince tanzim olunan listede muharrer bulunan emlâk ve arazi ve çiftlikât ve maadin imtiyazâtı ile Bağdat ve Basra'daki vapurların ve Selanik Şirket-i Hayriyesi'yle Kadıköy'de derdest inşa olan rıhtımın merkez-i idaresiyle vilâyâtta müstahdem memurîn-i mevcûde ile beraber hükûmete terk ve devrine ve şimdiye kadar emlâk-ı seniyye varidâtıyla idare olunmakta bulunan etfal hastahanesiyle sair müessesât-ı hayriye ve dinîyenin temin-i menâfii zımnında bi't-tetkik tensîk-i muamelâtıyla devletçe hüsn-i idarelerine ve 13 Nisan sene 1325 tarihine kadar Hazine-i Hâssa'nın bazı bankalar ile tüccar ve esnafa olan duyûn-ı muntazama ve gayr-i muntazamasıyla memurîn ve müstahdemîn maaşât-ı mütedâhilesinin kezalik devletçe tediyesi ve memurîn ve ketebe ve hademe-i müstahdemeden bi't-tabi açıkta kalmaları lâzım gelenlerinin ve devâir-i hükûmetçe kadro haricinde kalanlar hakkında ittihaz olunan usûle tevfîkan temin-i maişetleriyle müstehaklarının hıdemat-ı münasibede istihdamlarına 11 Rebiülahir sene 1327 tarihli ve iki numrolu tezkire-i aliyyeleri üzerine bi'l-istizan irâde-i seniyye-i hazret-i hilâfet-penâhî şeref müteallık buyurularak Bâb-ı Âli cânib-i sâmîsine tebliğ kılınmış olmakla ol bâbda emr u irâde hazret-i men lehü'l-emrindir.

Tarih: 9 Mayıs 1909
Referans: BOA.BEO.331253

مالیه نظارتی

Hazine-i Hassa'dan Maliye Hazinesi'ne devredilen Padişaha ait emlak , arazi, müessese ve imtiyazların yeniden Hazine-i Hassa'ya devrine dair kararname

Decree concerning that estates, territories, institutions and privileges of the Sultan which had been turned over from Imperial Treasury to the Ministry of Finance are to be given back to the Imperial Treasury again

1 Eylül 1324 ve 21 Nisan 1325 Târihli İrâdât-ı Seniyye Mûcebince Hazîne-i Hâssa-i Şâhâne'den Cihet-i Mâliye'ye Devredilmiş Olan Emlâk ve Arâzî ve Mü'essesât ve İmtiyâzâtın Hazîne-i Müşârü'n-ileyhâya İ'âdesi Hakkında Kararnâme

Mehmed Vahîdeddin

Madde: 1- 1 Eylül 1324 ve 21 Nisan 1325 tarihli irâdât-ı seniyye mûcebince Hazîne-i Hâssa-i Şâhâne'den bâ-defter Hazîne-i Mâliye'ye devr edilmiş bulunan emlâk ve arâzî ve çiftlikât ve mü'essesât ve imtiyâzât bi'l-âhara cihet-i Mâliye'ce âhara fürûht ve ferâğ ve muhâcirîne tevzî' edilmiş bulunanlar müstesnâ olmak ve iddi'â-yı hukûk edenlerin muhâkame hakk-ı mürâ'caatları mahfûz kalmak üzere Hazîne-i Hâssa-i Şâhâne'ye devr ve iâde edilmişdir.

Madde: 2 Mezkûr emlâk ve arâzi ve mü'essesât ve sâireden Hazîne-i Mâliye'ce istîfâ edilmiş olan vâridât reddedilmeyeceği gibi üç yüz otuz beş sene-i mâliyesi gâyesine kadar tahakkuk edecek vâridât ve masârıf da cihet-i mâliyeye âid olacakdır.

Madde: 3 Sâlifü'z-zikr emlâk ve arâzî ve çiftlikât ve sâireye âid olarak Mâliye'ce yapılmış olan mukâvelenâmeler ahkâmı hitâm-ı müddetlerine kadar mer'î ve mu'teber olacak ve fakat sene-i hâzıra-i mâliyenin hitâmından sonra işbu mukâvelâtın tatbîkından mütevellid vâridât ve masârıf Hazîne-i Hâssa'ya âid olacakdır.

Madde: 4 İşbu kararnamenin icrâsına mâliye nâzırı me'mûrdur.

Madde: 5 İşbu kararnâmenin ahkâmı târih-i neşrinden i'tibâren mer'îdir.
Meclîs-i Umûmiyye'nin ictimâ'ında kanûniyyeti teklif olunmak üzere işbu kararnâmenin mevki'-i mer'iyyete vaz'ını irâde eyledim.

16 Rebi'ü'l-âhir 1338 8 Kânûn-ı sânî 1336

Hâriciye Nazırı Mustafa Reşid
Meclîs-i Vükelâ me'mûr-ı â'yândan Tevfik
Şeyhü'l-islâm İbrahim El-Haydarî
Sadr-ı â'zâm Ali Rıza
Şûrâ-yı Devlet Re'isi Abdurrahman Şeref
Bahriye Nâzırı Salih Hulûsi
Harbiye Nâzırı Cemal
Dahiliye Nâzırı Mehmed Şerif
Ticâret ve Ziraat Nâzırı Mehmed Hâdî
Nâfi'a Nâzırı Abuk Ahmed
Mâliye Nâzırı Tevfik
Adliye Nâzırı Mustafa Nuri
Ma'arif Nâzırı ve Evkaf-ı Hümâyûn Nâzır Vekili Said

Tarih: 12 Ocak 1920
Referans: Takvim-i Vekayi 12 Kanun-ı Sani 1336, No: 2747

ماده : ۳۰ آخر محللره نقل ايدلش اولان اشخاصك اموال وديون ومطلوبات متروكه‌سى حقنده ۱۷ ذى‌القعده ۱۳۳۳ و ۱۳ ايلول ۱۳۳۱ تاريخلى قانون موقت ايله بو قانونك صور اجرائيه‌سى حقنده‌كى ۳۰ ذى‌الحجه ۱۳۳۳ و ۲۶ تشرين‌اول ۱۳۳۱ تاريخلى نظامنامه ملغادر.

ماده : ۳۱ اشبو قرارنامه احكامى برنجى ماده‌ده كوسترلديكى اوزره خزينهٔ ماليه ويا خزينهٔ اوقاف ناملرينه قيد اولنوبده شيمدى‌يه قدر صاحب اولرى ناملرينه قيدى تصحيح ايدلمش اولان اموال غير منقوله‌يه‌ده شاملدر.

ماده : ۳۲ اشبو قرارنامه يوم نشرينك فرداسندن اعتباراً مرعى الاجرادر.

ماده : ۳۳ اشبو قرارنامه‌نك اجراسنه داخليه وعدليه وماليه وزراعت واوقاف ناظرلرى مأموردر.

مجلس عمومينك اجتماعنده قانونيتى تكليف اولنمق اوزره اشبو قرارنامه‌نك موقع مرعيته وضعنى اراده ايلدم.

۱٦ ربيع الآخر ۱۳۳۸ ۸ كانون ثانى ۱۳۳٦

خارجيه ناظرى مصطفى رشيد — مجلس وكلايه مأموراعياندن توفيق — شيخ‌الاسلام ابراهيم الحيدرى — صدر اعظم على رضا
شوراى دولت رئيسى عبدالرحمن شرف — بحريه ناظرى صالح خلوصى — حربيه ناظرى جمال — داخليه ناظرى محمد شريف
تجارت وزراعت ناظرى محمد هادى — نافعه ناظرى عبوق احمد — ماليه ناظرى توفيق — عدليه ناظرى مصطفى نورى
معارف ناظرى واوقاف همايون ناظر وكيلى سعيد

★

۱ ايلول ۱۳۲٤ و ۲۱ نيسان ۱۳۲۵ تاريخلى ارادات سنيه موجبنجه خزينهٔ خاصهٔ شاهانه‌دن جهت ماليه‌يه دورايدلمش اولان املاك واراضى ومؤسسات وامتيازاتك خزينهٔ مشاراليهايه اعاده‌سى حقنده قرارنامه

محمد وحيدالدين

ماده : ۱ ۱ ايلول ۱۳۲٤ و ۲۱ نيسان ۱۳۲۵ تاريخلى ارادات سنيه موجبنجه خزينهٔ خاصهٔ شاهانه‌دن بادفتر خزينهٔ ماليه‌يه دور ايدلمش بولنان املاك واراضى وچفتلكات ومؤسسات وامتيازات بالآخره جهت ماليه‌جه آخره فروخت وفراغ و مهاجرينه توزيع ايدلمش بولنانلر مستثنا اولمق وادعاى حقوق ايدنلرك محاكمه حق مراجعتلرى محفوظ قالمق اوزره خزينهٔ خاصهٔ شاهانه‌يه دور واعاده ايدلمشدر.

ماده : ۲ مذكور املاك واراضى ومؤسسات وسائره‌دن شمدى‌يه قدر خزينهٔ ماليه‌جه استيفا ايدلمش اولان واردات رد ايدلميه‌جكى كبى اوچ يوز اوتوز بش سنهٔ ماليه‌سى غايه‌سنه قدر تحقق ايده‌جك واردات و مصارف‌ده جهت ماليه‌يه عائد اوله‌جقدر.

ماده : ۳ سالف‌الذكر املاك واراضى وچفتلكات وسائره‌يه عائد اوله‌رق ماليه‌جه ياپلمش اولان مقاوله‌نامه‌لر احكامى ختام مدتلرينه قدر مرعى ومعتبر اوله‌جق وفقط سنهٔ حاضرهٔ ماليه‌نك ختامندن صكره اشبو مقاولاتك تطبيقندن متولد واردات ومصارف خزينهٔ خاصه‌يه عائد اوله‌جقدر.

ماده : ٤ اشبو قرارنامه‌نك اجراسنه ماليه ناظرى مأموردر.

ماده : ۵ اشبو قرارنامه‌نك احكامى تاريخ نشرندن اعتباراً مرعيدر.

مجلس عمومينك اجتماعنده قانونيتى تكليف اولنمق اوزره اشبو قرارنامه‌نك موقع مرعيته وضعنى اراده ايلدم.

۱٦ ربيع الآخر ۱۳۳۸ ۸ كانون ثانى ۱۳۳٦

خارجيه ناظرى مصطفى رشيد — مجلس وكلايه مأموراعياندن توفيق — شيخ‌الاسلام ابراهيم الحيدرى — صدراعظم على رضا
شوراى دولت رئيسى عبدالرحمن شرف — بحريه ناظرى صالح خلوصى — حربيه ناظرى جمال — داخليه ناظرى محمد شريف
تجارت وزراعت ناظرى محمد هادى — نافعه ناظرى عبوق احمد — ماليه ناظرى توفيق — عدليه ناظرى مصطفى نورى
معارف ناظرى واوقاف همايون ناظر وكيلى سعيد

★

مهاجرين برابرنده كتيريله‌جك اشيا ارزاق وحيواناتك كمرك رسمندن عفوى حقنده قرارنامه

محمد وحيدالدين

ماده : ۱ ممالك عثمانيه‌ده اسكان ايتمك اوزره كلان مهاجرينك برابرلرنده كتيردكلرى اشيا و ارزاق وحيوانات كمرك رسمندن معافاً ادخال اولنور.

ماده : ۲ برنجى ماده‌ده‌كى معافيتك تطبيقى ايچون حيوانات و اشيانك برابرلرنده بولنان مهاجرينه عائديتى حكومتك تصديقى بونلردن ممالك شاهانه‌ده قالميه‌رق بالآخره مملكتلرينه عودت ايده‌جكلرك بدايةً حدوددن مرورلرنده اشيا وحيواناتك كمركجه مضبوط قيدينه كوره نقصان كوريلان قسمى ايچون ادخالات رسمى تأديه اوله‌جغنى مشعر تعهدنامه اعطا ايتملرى شرطدر.

ماده : ۳ بو قرارنامه‌نك تاريخ نشرندن مقدم مملكتلرينه عودت ايدنلرك اعادةً كوتوردكلرى حيوانات واشيا ايچون بدايةً كمرك رسمنه مقابل مأخوذ ديپوزيتولر رد اولنور.

ماده : ٤ بو قرارنامه تاريخ نشرندن معتبردر.

ماده : ۵ اشبو قرارنامه‌نك اجراسنه ماليه ناظرى مأموردر.

www.devletarsivleri.gov.tr

ISBN 975193944-5
9 789751 939449

